T.C.
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

MİLLİYETÇİ PARTİLER ARASINDA YENİ BİR YÜZ: ZAFER PARTİSİ

Muhammed Eren MACE

Doç. Dr. Halil Emre DENİŞ

HAKKARİ

2024

T.C.
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
HAKKARİ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Muhammed Eren MACE tarafından hazırlanan Milliyetçi Partiler Arasında Yeni Bir Yüz: Zafer Partisi başlıklı tez, 28.06.2024 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan :	Doç. Dr. Erkan ASLAN	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	
Üye :	Doç. Dr. Halil Emre DENİŞ	Hakkari Üniversitesi	
Üye :	Dr. Öğr. Üyesi Fatih DEMİRCİOĞLU	Hakkari Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu (tezin türü) tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun ……Sayılı kararıyla ……. tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

Enstitü Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

01/07/2024

Muhammed Eren MACE

ÖZET

MİLLİYETÇİLER PARTİLER ARASINDA YENİ BİR YÜZ: ZAFER PARTİSİ

Muhammed Eren MACE
Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Halil Emre DENİŞ
2024, 138 s.

2011 yılı itibariyle Suriye iç savaşı ile milyonlarca sığınmacının Türkiye'ye gelmesinin yanında Türkiye göç için hedef ülke haline gelmiştir. Bu göçlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri Türk siyasetine de sirayet etmiştir. Avrupa'da 1970'lerde başlayan göç karşıtlığı, Türkiye'nin beklenmedik sayıda göçle karşı karşıya kalmasıyla meydana gelmiştir. Zafer Partisi de bu aşamada göç karşıtlığını siyasete taşımıştır. Zafer Partisi'nin göç karşıtlığını söylemlerinde ana faktör olarak kullanması Avrupa'daki aşırı sağ partilerle karşılaştırılmasına neden olmuştur. Avrupa'da dikkat çeken aşırı sağ partilerden Almanya, Fransa, Avusturya, İtalya ve Hollanda örnekleri incelenmiştir. Zafer Partisi'nin Türkiye'de ilk Avrupa tipi aşırı sağ parti olup olmadığı, bu aşırı sağ partilerle söylem benzerlikleri olup olmadığı kültürel boyutta yabancı düşmanlığı, siyasi boyutta popülizm ve ekonomik boyutta refah şovenizmi başlıklarında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşırı Sağ Partiler, Popülizm, Refah Şovenizmi, Yabancı Düşmanlığı, Zafer Partisi

ABSTRACT

A NEW FACE AMONG NATIONALIST PARTIES: THE VICTORY PARTY

Muhammed Eren MACE
Master's Thesis, Political Science and International Relations
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Halil Emre Deniş
2024, 138 p.

As of 2011, with the outbreak of the Syrian Civil War, millions of refugees have arrived in Turkey, positioning the country as a primary destination for migration. The economic, social, and cultural repercussions of these migratory movements have significantly influenced Turkish politics. Anti-immigration sentiments that emerged in Europe during the 1970s have become prominent as Turkey faces an unprecedented influx of migrants. At this juncture, the Victory Party has integrated anti-immigration rhetoric into its political agenda. This emphasis on anti-immigration as a central theme in the Victory Party's discourse has prompted comparisons with far-right parties in Europe. Prominent examples of far-right parties in Germany, France, Austria, Italy, and the Netherlands have been scrutinized. The study examines whether the Victory Party constitutes the first European-style far-right party in Turkey and assesses the similarities in discourse with these European far-right parties, focusing on xenophobia at the cultural level, populism at the political level, and welfare chauvinism at the economic level.

Keywords: Far-right Parties, Populism, Welfare Chauvinism, Xenophobia, Victory Party

ÖNSÖZ

Türkiye'ye gelen milyonlarca sığınmacının varlığı ve gerçekleşen düzensiz göçler, geleceğimiz konusunda kaygı duymama neden olmuştur. Zafer Partisi'nin göç karşıtlığı konusunda mesele sahipliği yapması ve gündemi belirlemesi neticesinde Avrupa'daki aşırı sağ partilerle benzerlik iddiaları bu konu üzerinde beni çalışmaya sevk etmiştir. Çalışma süreci boyunca bana zaman ayıran, tecrübelerini paylaşan Doç. Dr. Halil Emre Deniş'e teşekkürü borç bilirim.

Yüksek Lisans Tez çalışmalarım esnasında gerekli desteği veren eşim Bahar Mace'ye teşekkür ederim.

Muhammed Eren MACE

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ ii
ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖNSÖZ v
KISALTMALAR DİZİNİ viii
ŞEKİLLER DİZİNİ xi
1. GİRİŞ 1
2. LİTERATÜR TARAMASI 6
2.1. Aşırı Sağ 6
2.1.1. Yabancı Düşmanlığı 13
2.1.2. Popülizm 19
2.1.3. Refah Şovenizmi 28
3. METODOLOJİ 34
4. AVRUPA'DAKİ AŞIRI SAĞ PARTİLER 35
4.1. Fransa'daki Aşırı Sağ Parti: Ulusal Cephe/Birlik Partisi 35
4.1.1. Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 38
4.1.2. Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nde Popülizm 40
4.1.3. Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nde Refah Şovenizmi 41
4.2. Avusturya'daki Aşırı Sağ Parti: Avusturya Özgürlük Partisi 42
4.2.1. Avusturya Özgürlük Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 45
4.2.2. Avusturya Özgürlük Partisi'nde Popülizm 47
4.2.3. Avusturya Özgürlük Partisi'nde Refah Şovenizmi 47
4.3. Almanya'daki Aşırı Sağ Parti: Almanya İçin Alternatif 48
4.3.1. Almanya İçin Alternatif Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 54
4.3.2. Almanya İçin Alternatif Partisi'nde Popülizm 56
4.3.3. Almanya İçin Alternatif Partisi'nde Refah Şovenizmi 58
4.4. İtalya'daki Aşırı Sağ Partilerden: İtalya'nın Kardeşleri 59
4.4.1. İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 64
4.4.2. İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nde Popülizm 65
4.4.3. İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nde Refah Şovenizmi 66
4.5. İtalya'daki Aşırı Sağ Partilerden: Lig Partisi 67
4.5.1. Lig Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 71
4.5.2. Lig Partisi'nde Popülizm 72
4.5.3. Lig Partisi'nde Refah Şovenizmi 73
4.6. Hollanda'daki Aşırı Sağ Parti: Özgürlük Partisi 74
4.6.1. Özgürlük Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 77
4.6.2. Özgürlük Partisi'nde Popülizm 79
4.6.3. Özgürlük Partisi'nde Refah Şovenizmi 81

5. BULGULAR 83
5.1. Göçlerin Türkiye'ye Etkisi 83
5.2. Göçlerin Türkiye'deki Siyasete Yansıması: Zafer Partisi 91
5.2.1. Zafer Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı 95
5.2.2. Zafer Partisi'nde Popülizm 107
5.2.3. Zafer Partisi'nde Refah Şovenizmi 110
6. SONUÇ 112
KAYNAKLAR 117
ÖZGEÇMİŞ 138

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AfD	Almanya için Alternatif
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
AN	Ulusal İttifak
ANAP	Anavatan Partisi
ASP	Aşırı Sağ Partiler
BHE	Sürgün Edilenler ve Mülksüzler Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
CD	Merkez Demokratlar
CDA	Hristiyan Demokrat Parti
CDU	Hristiyan Demokrat Birliği
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CP	Merkez Parti
CP'86	Merkez Parti'86
CU	Hristiyan Birliği
D66	Demokratlar 66
DC	Hristiyan Demokrasi
DEM	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
DP	Demokrat Parti
DRP	Alman Sağcı Parti, Alman Reich Partisi
DSP	Demokratik Sol Parti
DVU	Alman Halk Birliği
FDP	Almanya Hür Demokrat Partisi
FETÖ	Fetullahçı Terör Örgütü
FI	Haydi İtalya
FLI	Gelecek ve Özgürlük Partisi
FN	Ulusal Cephe
FPÖ	Avusturya Özgürlük Partisi

GDP	Tüm Alman Partisi
HDP	Halkların Demokratik Partisi
HEPAR	Hak ve Eşitlik Partisi
IŞİD	Irak Şam İslam Devleti
LL	Lega Lombarda
LN	Kuzey Ligi
LPF	Pim Fortuyn Listesi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NAZİ	Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi
NDP	Ulusal Demokrat Parti
NR	Ulusal Birlik
NPD	Almanya Ulusal Demokratik Partisi
NSB	Ulusal Sosyalist Hareket
NVU	Hollanda Halk Birliği
MBK	Milli Birlik Komitesi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MSI	İtalyan Sosyal Hareketi
ON	Yeni Düzen
ÖVP	Avusturya Halk Partisi
PEGIDA	Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar
PdL	Özgürlük Halk Partisi
PKK	Kürdistan İşçi Partisi
PSI	İtalyan Sosyalist Partisi
PVV	Özgürlük Partisi
PYD	Demokratik Birlik Partisi
UDC	Hristiyan ve Merkez Demokratlar Birliği
ON	Yeni Düzen
ÖVP	Avusturya Halk Partisi
s.	Sayfa numarası
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SDP	Almanya Sosyal Demokrat Partisi
SPÖ	Avusturya Sosyal Demokrat Partisi

SRP	Sosyalist Reich Partisi
UNOLPA	Kuzey-Batı Lombardiya Birliği
VVD	Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi
Vd.	Ve diğerleri
VdU	Bağımsızlar Federasyonu
YPG	Halk Koruma Birliği
YSP	Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi
TZSB	Tüccarları ve Zanaatkarları Savunma Birliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 5.1. İtalya'nın Kardeşleri ve İtalyan Sosyal Hareketi Amblemleri..... 93
Şekil 5.2. Fransız Aşırı Sağ Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nin 1972-1978 Arası ile 2018 Sonrası Kullandığı Amblemler 93
Şekil 5.3. Zafer Partisi Amblemi 93
Şekil 5.4. Özdağ'ın Suriyeli Göçlerin Etkisini Gösterdiği Harita..... 96

1. GİRİŞ

On yedinci yüzyılda İngiliz Avam Kamarasında hizipleşmeler meydana geldi. 1715 yılında kralın yetkilerini savunanlara Whig denmekte iken 1760 yılında Tory olarak anılmıştır, Tory'ler de Whig olarak anılmıştır. Bu gruplaşmalarda aidiyet duygusu yerine kendi kişisel çıkarları uğruna oy kullanılırdı (Yücekök, 1967, s. 268). Parlamento dışında örgütlenmeleri olmadığı için bir siyasi parti olarak anılmazlar. 19. yüzyılın ortalarında sosyoekonomik gelişmeler neticesinde parlamentonun yetkilerinin artması, oy haklarının geniş halk kitlelerine lehine genişletilmesiyle siyasal hayatta söz sahibi olması, elitlerin hegemonyasının yıkılmasına ve siyasi partilerin doğuşuna yol açmıştır (Kapani, 2009, s.175).

Maurice Duverger, siyasi partilerin doğuşunu parlamento gruplarının ve seçim komitelerinin oluşmasına bağlamıştır. Bazı partilerin ise seçim ve parlamento dışında oluştuğunu söyler. Seçimlerde ve Parlamentoda Doğan Partiler; genellikle parlamento grupları seçim komitelerinden önce ortaya çıkmıştır. Parlamento grupları hizipten farklı olsa da hizipten evirilmiştir. 1789 Nisan'ında Versailles'e gelen Etats Généraux üyeleri yöresel çıkarları savunmak için bir araya gelmişlerdir. İlk olarak bir kahve salonunu kiralayan Breton milletvekilleri zamanla ulusal siyaset konularında da anlaştıklarını fark etmeleri ve diğer bölgelerden fikirlerinin örtüştüğünü fark ettiği milletvekillerinin de katılmasıyla Breton kulübü ortaya çıktı. Meclis, Versailles'den Paris'e taşınınca bir Manastırın yemekhanesini kiralamaları neticesinde kulüpte ismini bu manastırdan almıştır. 1848 Fransız kurucu meclisinde ise Breton kulübünden farklı olarak yöresel gruplar yerine ideolojik gruplar meydana gelmiştir. 1876 Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet'in ilk adayı Emile Acollas'ın adaylığını desteklemek için seçim komitesi oluşturulurken İngiltere'de seçim komiteleri 1832 yılına rast gelmektedir. Parlamento grupları ve seçim komiteleri ortaya çıkmasıyla aralarında sürekli bir koordinasyonun ve düzenli ilişkilerin kurulmasıyla gerçek partiler ortaya çıkmaya başlamıştır. Parlamento Dışında Doğan Partiler; Seçim komiteleri ve parlamento dışında fikir kulüpleri, dernekler, sendikalar, meslek kuruluşları ve dini örgütler vasıtasıyla partiler kurulmuştur.

1899 yılında Sendikalar Kongresinin kararıyla İngiliz İşçi Partisi kurulmuş, Tarım Kooperatiflerin ve köylülere ait meslek kuruluşların ABD, İsviçre, Kanada, Avustralya ve İskandinav ülkelerinde çiftçi partilerin doğuşunda etkili olmuş, Masonluğun Liberal Partilerin kuruluşunda rol almış, Kiliseler ve dinsel mezhepler de siyasi partilerin doğuşunda etkili olmuş, özellikle Hristiyan Demokrat partilerin ortaya çıkışında Katolik örgütler rol almıştır. Parlamento dışında faaliyet gösteren partiler dışında parlamentarizme karşı çıkan propaganda ve kışkırtma faaliyetlerinde bulunan Ligler, İtalyan Faşist Partisi gibi gerçek partiler haline de gelmiştir. Yeraltı grupların ve gizli derneklerin hukuki yasakları kalkınca Rus Komünist Partisi gibi partilere dönüşmüşlerdir (Duverger, 1957, s. 15-27).

Duverger, 1850'li yıllara kadar ABD dışında tam anlamıyla bir siyasi parti teşekkülü olmadığından bahsetmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra modern siyasi partiler dünyada da hızla yayılmıştır. 1789 Fransız İhtilali, 1830 ve 1848 ihtilalleri siyasal düşünceleri etkilemiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte kırsal alanlardan kentlere göç başlamıştır. Böylece 19. yüzyıl sonlarına doğru sanayi toplumuna geçilmiştir. Siyasi partiler de bugünkü halini almaya başlamıştır. Bu dönemde işçi hareketi, muhafazakarlık, sosyalizm, kapitalizm, kentleşme, milliyetçilik, uluslaşma gibi önemli kavramlar ortaya çıkmış ve siyasal partilerin önemi artmıştır. Fransız İhtilali, Sanayi Devrimi ile burjuvalar aristokratların siyasi ve sosyal üstünlüklerine son verirken, halk kitlelerin de artık siyasal yaşamda önemli bir özne haline gelmiştir. Sınıfsal mücadeleler partilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Seçim komiteleri ile bireylerin siyasal katılımı sağlanmıştır (Göktürk, 2016, 245-249).

İlk partilerin vergi verenlerin oy kullandığı ve genel oy ilkesinin kabul edilmediği dönemlerde kadro partileri olduğu görülmektedir. Bu partiler ekonomik açıdan güçlü azınlığı temsil eden, merkeziyetçiliğin zayıf olduğu, meclis gruplarının ön planda olduğu, ideolojiye önem verilmeyen partilerdir. İşçi sınıfının mücadelesi ile kazanılan oy hakkının daha fazla bireyin de elde etmesiyle Kitle Partileri ortaya çıkmıştır. Kadro partilerin aksine ekonomik açıdan güçlü olmamaları daha fazla üyeye ihtiyaç duymalarına neden olmuştur. Daha fazla üye bürokratik bir yapıyı doğurduğu için kitle partilerinde merkeziyetçi yapı hasıl

olmuştur. Kitle partilerine göre daha merkeziyetçi olan, otokratik bir yapıda, aktivist politikalar yürüten komünist ve faşist partiler otoriter partiler olarak ortaya çıkmaktadır (Kışlalı, 2000, s.261-266).

Kitle ve otoriter partilerde ideoloji önemli bir yer tutmakta, parti ideolojilere göre konumlanmaktadır. İdeolojiyi ise ilk olarak Destutt de Tracy (1754-1836) 1796 yılında "fikir oluşturmanın bilimi" olarak tanımlamıştır. Tracy, ideolojiyi bir üst-bilim olarak tarif etmekteydi; bu disiplinin, insan davranışının iç görülerinin evrensel uygulaması aracılığıyla siyasi, ekonomik ve sosyal meseleleri içine alacak şekilde tasarlanmış olması gerektiğine inanmıştır (Terrell, 2009, s.1). Tracy, Fransız ihtilali ile seküler cumhuriyette aydınlanmış ideologlar tarafından politik, eğitim ve sosyal amaçlarda uygulanan ideoloji ile rasyonel bir toplum inşa edileceğini savunmuştur. Halk, ideolojiyi Tracy'nin ifade ettiği gibi "empirik (bilginin duyular ile dönüştürülmesi) bir bilim" olarak tasvir etmemiş, zengin entelektüellerin politik öğretileri olarak özdeşleştirmiştir. Napolyon Bonapart ise ideologlara karşı, mutlakiyetçi bir yönetim kurmak istemesinden sonra tavrı değişmiş ve ideologları boş konuşan insanlar olarak tasvir etmeye başlamıştır. Benzer bir yaklaşımın Karl Marx'ta da görülmektedir. İdeolojinin pratikte karşılığı olmadığı eleştirilerine Marx, bir de gerçeği çarpıttığı eleştirisini eklemiştir. Marx, ideolojiyi bilim karşıtı olarak ifade etmiş ve ideolojinin amacı olarak egemen sınıf ve iktidarların maddi güçleri yanı sıra manevi gücü elde etmek suretiyle tahakkümlerine rıza gösterilmesi olarak sunmuştur. Bu tahakküme razı gösterilmesini Engels "Yanlış Bilinç" olarak tanımlamıştır. Marx, proleter sınıfın egemen sınıfının tahakkümünü ve sınıf eşitsizliğini ortadan kaldıracağını düşünmüştür. Bu durumda da ideolojilere de gerek kalmayacaktı. Marx'tan sonra gelen Marksist düşünürler; ideoloji mefhumuna yoğunlaşmışlar ve proleter sınıfın da bir ideolojisi olması gerektiğine kanaat getirmişlerdir. Lenin, proleter sınıfının kendiliğinden eşitsizlikleri kaldıramayacağını, proleter sınıfı bu amaca yönlendirmek için bir ideolojinin ve partinin rehberliğine ihtiyacı olduğunu düşünmüştür (Bulut, 2011, s.185-193).

II. Dünya Savaşı'nda proleter sınıfların karşı saflarda savaşması, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) Stalin'in totaliter bir yönetim kurması, kapitalizmin yaşamış olduğu krizlerden çıkma başarısı ve kapitalist

ülkelerin demokratik bir sistem içerisinde egemenlerin yönetilenlerin tasdiklerini alması Marksist düşünürleri bu konuda yoğunlaşmaya sevk etmiştir. Almanya'da Nazi (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) iktidarından kaçan sosyalist düşünceye sahip Frankurt Okulu düşünürleri bu konu üzerinde fikir yürütmüşlerdir. Bunlardan biri olan Herbert Marcuse, liberal kapitalizmin ideolojik başarısının sebebi olarak özgür düşünce ortamı sağladığı intibasını yaratarak totaliter yapısını gizlemesinde bulmuştur. Marksist düşünülerden olan Antonio Gramsci de ideolojiye önemli kavramlar getirmiştir. Bunlardan biri "hegemonya"dır. Burjuvanın sanatta, edebiyatta, kitle iletişimde, günlük hayatta ve kullandığımız dilde dahi rastladığımız ideolojik fikirleri proleteryanın yaşamını biçimlendirmektedir. Burjuva, tahakkümünü kendiliğinden rıza ile kabul ettirerek hegomonyasını kurmaktadır (Bulut, 2011, s.193-198).

Karl Mannheim ise ideolojiyi egemenlerin, ütopyayı ise toplumsal düzenin arzuladıkları şekilde radikal bir değişim amacını taşıyan muhaliflerin meşruiyet talepleri olarak açıklamıştır (Gencer, 2006, s.170). Teun Van Dijk ise ideolojinin egemen yahut belirli bir sınıfa ait olması gerekmediğini ve olumsuzluk çağrıştırmaması gerektiğini ifade etmiştir. Van Dijk, ideoloji için toplumsal sınıfların sadece dünya görüşlerini yansıtmakla kalmadığını toplumsal pratiklerini yansıttığını da belirtmektedir. İdeolojiler, grupların davranışlarını şekillendirme ve grup üyelerini belirli eylemlere yönlendirme konusunda etkilidir. Grup kimliğini güçlendirme ve grup üyelerini bir araya getirmek amacıyla "biz ve onlar" ayrımını yaparak sağlamaktadır. İdeolojilerin öğrenilmesinde, değiştirilmesinde, aktarılmasında ve edinilmesinde söylemin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu ideolojileri okul kitaplarından, ebeveynlerimizden, arkadaş sohbetlerinden, partilerin broşürlerinden, toplantılarından, parti liderlerin demeçlerinden, geleneksel ve sosyal medyadan öğrenilebilmektedir. İdeolojileri bireysel düşüncelerden ziyade, ortak toplumsal inançlar teşkil etmektedir. Bütün inançlar ideoloji değildir. Ortak alan inançları genellikle genel kabul görmüş ve çatışma içermeyen temel inançları ifade ederken, ideoloji daha spesifik, özel ve genellikle gruplar arasında ayrıştırıcı öğeler içeren özel inanç sistemini temsil etmektedir. Zihinsel modeller, günlük kişisel deneyimlerimizin temsil edildiği olaysal bellekteki yapısal öğelerdir. Bu modeller, olayları algılamamızı,

anlamamızı ve yorumlamamızı sağlamaktadır. Zihinsel modeller, söylem (konuşma veya yazma) sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bireyler, olayları ifade ederken veya başkalarının ifadelerini anlarken bu modelleri kullanarak anlam inşa etmektedir. Aynı zamanda, zihinsel modeller, toplumsal ilişkilerde ve kültürel bağlamda da önemli bir rol oynamakta, çünkü bireyleri bir araya getiren paylaşılan deneyimler ve değerler üzerinde şekillenmektedirler (Van Dijk, 2003, s.13-39).

Hegemonya kurmak isteyen kitle veya totaliter partiler de ideolojilerini seçmene ulaştırmak ve destek kazanmak istemektedir. Bu partiler zihinsel modelleri kullanarak ideolojilerini daha anlaşılır hale getirmek ve etkili bir şekilde seçmene ulaştırmayı amaçlamaktadır. İdeolojilerde yer alan "biz ve onlar" ayrımını yaparak düşmanlaştırma stratejisi izlemektedir. Seçmenlerinin safları sıklaştırmasını ve ideolojilerini savunmasını arzulamaktadır. Partiler, kısa ve etkili sloganlar ile ideolojilerini özetlerken semboller kullanarak markasını oluşturmaktadır. Kitle ve totaliter partilerin siyasetin hangi yelpazesinde olduğunu anlamak için ideolojik söylemlerine başvurulur ve yelpazedeki yeri tayin edilmektedir.

Aşırı sağ partiler totaliter özellikler taşımaktadır. Bir lider etrafında faaliyet göstermektedirler. Aşırı sağ partiler, bir kitle partisine dönüşebilmek için göç karşıtlığı üzerinden seçmenlerine aşırı milliyetçi ideolojilerini aşılamak istemektedirler. İşlerini göçmenlere kaybetme ve sosyal statülerinden düşme korkusu yaşayan alt ve orta sınıf seçmeni hedeflemektedir. Aşırı sağ partiler ülkelerindeki yerleşik partileri elitist olmakla itham ederek, alt ve orta sınıfın temsilcisi iddiasını taşımaktadırlar. Alt ve orta sınıfın, kaygıları ve korkuları üzerinden radikal söylemlere başvurarak dikkatini çekmeyi amaçlamaktadırlar. Bu durumda onların siyasette aşırı sağ partilere yönelmelerine sebep olmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde aşırı sağ kavramı, gelişimsel süreci ve aşırı sağ partilerin ortak özellikleri incelenmiştir. Farklı ülkelerdeki aşırı sağ partilerin birbirlerinin aynısı olması beklenemez. Buna karşın aşırı sağ partilerin 3 ortak özelliği dikkat çekmiştir. Kültürel boyutta yabancı düşmanlığı, ekonomik boyutta refah şovenizmi ve siyasi boyutta popülizm. Yabancı düşmanlığı, popülizm ve refah şovenizmi kavramları incelenmek suretiyle aşırı sağ kavramının genel bir çerçevesinin çizilmesi hedeflenmektedir.

2.1. Aşırı Sağ

Fransız ihtilalinin hemen sonrasında Fransız Milli Meclisi'n ilk toplantısında monarşist olanlar sağ tarafta, değişim taraftarı olanlar reformcular ve devrimciler sol tarafta oturmalarıyla; sağ "muhafazakâr" olarak tanımlanırken sol ise "ilerlemeci" olarak tanımlanmıştır. Bu dönemde burjuva sınıfı solcu gruba yakınken, toprağa bağlı olan aristokratlar sağcı grupta yer almıştır. 20. yüzyılda ise bu durumda bir değişim olmuştur. Eşitlik taraftarı olanlar sol, özgürlüğün savunucusu ise sağ olmuştur. Soğuk Savaş döneminde liberal ekonomi taraftarları sağ, sosyalist ekonomi modelini savunanlar sol olarak nitelendirilmiştir. 1960 yıllarından sonra yeni sol geleneksel soldan farklı olarak daha özgürlükçü ve demokratik bir yol izlemiştir. Yeni sol kadın hakları, azınlık hakları, ekoloji, çokkültürlülük, toplumsal adalet gibi post-materyal konulara öncelik vermiştir. Yeni Sağ veya yeni muhafazakârlar da post materyal konularda yeni soldan ayrışmıştır. Homojen ve hiyerarşik toplum yapısı olan, milli değerlerin korunduğu, kanun ve nizamın otoriter şekilde uygulandığı, refah devletine karşı kapitalist bir devleti savunmuşlardır. 1970'ler ve 1980'lerin aşırı sağ partiler, kendilerini muhafazakarlardan ve II. Dünya Savaşı sürecindeki faşistlerden yani geleneksel aşırı sağdan ayrı tutmuşlardır. Merkez sağ partiler demokratik kapitalizmi benimserken, yeni aşırı sağ partiler yerleşik partileri en ağır şekilde eleştirerek demokrasinin meşruiyetini sorgulayan sistem karşıtı partiler olmuşlardır. Merkez sağ, göçmenlere ve yabancılara yönelik söylemleri olumsuz ama ölçülüyken, aşırı sağ daha radikal söylemlere ve çözümlere sahiptir. Geleneksel aşırı sağdan da farklı olarak üstünlüğü ırk kavramına değil kültüre

atfetmektedir. Yeni aşırı sağ partiler geleneksel aşırı sağın sosyalist-otoriter duruşunun aksine kapitalist-otoriter bir duruş sergilemektedir (Cep, 2009, s.45-60).

Aşırı sağ terimi literatürde Seymour Martin Lipset tarafından ilk kez 1959 yılında Politik Adam adlı eserinde değinilmiş ve 1963 yılında "Sağcı Aşırılık" adlı bir makale yazmasıyla kullanılmaya başlanmıştır (Husbands, 2015, s. 410). Aşırı sağ partilerin (ASP) evrensel bir tanımını yapmak güçtür. Bunun sebepleri şu şekilde sıralanabilir. Birinci neden ASP'lerin birbirlerinden farklı söylemleri ve programları mevcuttur. Eşcinsellere, Yahudilere, refah devleti gibi kavramlara bakış açılarında ve ekonomik programlarında farklılıklar göze çarpmaktadır. İkinci neden olarak popülist söyleme sahip ASP'ler seçimden seçime ve değişen konjonktüre uyum sağlamaya çalışmakta, bu da söylem değişikleri ve siyasi programların esnek olmasına sebep olmaktadır. Üçüncü neden olarak diğer siyasi partilerle benzer söylemlere sahip olması, merkez sağ partilerin göçmenlere yönelik söylemlerin aşırı sağ partilerin bu konudaki duruşunu benimsemeleridir. Dördüncü neden olarak sağ ve sol ideolojilerin günümüze kadar evrim geçirmeleri ile sağ ve sol ideolojilerde çeşitlilik oluşmasıdır. Beşinci neden olarak ise partilerin söylemleri ile eylemleri arasındaki farklılıklar olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışını savunan sol partiler iken bunu gerçekleştiren sağ partiler olmuştur (Cep, 2009, s. 41-43).

Aşırı sağ partilerin evrensel tanımını yapmak güç olsa da hangi partilerin aşırı sağ olarak kabul edileceği; Christopher Husbands (2015, s. 411) tarafından tüm aşırı sağ partiler için geçerli olmasa da şu şekilde karakterize edilmiştir:

- Aşırı milliyetçiliğe kayan etnik veya dini benzerlikler üzerinden tercihler ve varsayımlara dayanan seçicilik.
- Yabancı düşmanlığı, yerli veya göçmen etnik azınlıklara, eşcinsellere hatta masonlara yönelik dışlama.
- Biyolojik olarak beyaz olmayan ırkları aşağı gören ırkçı anlayış.
- Holokost'u (Yahudi soykırımı) önemsizleştirme, Nazi Almanyası ve Faşist İtalya'nın eylemlerini yüceltme.
- Güçlü bir devletin otoriter girişimlerini tercih etme.

- Lider Kültü.
- Hiyerarşik bir sosyal düzenin tercih edilmesi.
- Sistem, çoğulculuk karşıtı ve parlamento karşıtı politik perspektifler.
- Siyasi rakiplerine karşı şiddeti teşvik etme, hor görme.
- Sosyal değişime karşı düşük tolerans.
- Geçmişe özlem.

Piero Ignazi'ye (2003, s. 2) göre aşırı sağ partiler; demokratik sistemlerin meşruiyetini eylemleri ve söylemleriyle baltaladığı için sistem karşıtı, sosyal uyumu bozduğu için çoğulculuğa karşı, hakların doğuştan gelen dil, ırk gibi unsurlara tahsis edilmesini savundukları için evrensel eşitlik fikrine karşı, devleti ve ulusu bireyden üstün tutan kolektif otoriteyi savunan partilerdir.

Cas Mudde (2000, s. 177) Almanya, Belçika ve Hollanda'daki aşırı sağ partilerin ortak yanlarını şu şekilde tespit etmiştir. Bu partiler devletin ve ulusun uyumlu olması gerektiğini düşünen milliyetçi partilerdir. Devletin bazı yabancıları göndererek tek kültürlü homojen bir nüfusa sahip politikalar icra etmesini savunan bu partilerin ikinci ortak özellikleri xenophobia yani yabancı düşmanlığıdır. Bu düşmanlık içte göçmenlere ve eşcinsellere yönelik olabilmekte, dış düşmanlar olarak da uluslar üstü kuruluşlar görülebilmektedir. Üçüncü olarak devletin istihdam ve refah politikalarının kendi özel halkının yararına olması gerektiğini belirten refah şovenizmi kavramını savunmaktadırlar. Dördüncü olarak ise ahlaki boyut içeren kanun ve düzeninin katı biçimde devlet tarafından uygulanmasını istemektedirler.

Gilles Ivaldi'ye (2004'ten aktaran Hainsworth, 2008, s. 68-69) göre aşırı sağa özel dört ana tema olarak; göç karşıtı duruş, güçlü devlet söylemi, 1980'lerin neoliberal ekonomik programlarını sosyal, korumacı milliyetçilik anlayışıyla şekillendirmeleri ve sistem karşıtı popülizm olarak belirlemiştir.

Avrupa'da aşırı sağ partiler radikal milliyetçidir. Edward Hallett Carr'a (2021, s. 3-16) göre milliyetçiliğin gelişimi üç ana safhada değişime uğramıştır.

- İmparatorluk ve Kilisenin tedrici olarak çözülmesiyle yerlerini ulus devletlere ve kiliselere bırakması.
- Napolyon Savaşları ile I. Dünya Savaşı arası dönem. Modern uluslararası ilişkilerin düzenli olduğu, milliyetçilik ve enternasyonalizm güçlerinin denge içinde olduğu dönem.
- 1870'lerde izi görülse de 1914'te I. Dünya Savaşı sonrası Enternasyonalizmin iflası ile yeni ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla milliyetçiğin radikalleşmesidir. Bu durum II. Dünya Savaşı'na zemin hazırlamıştır.

İki Dünya Savaşı arasında 1919 yılında aşırı milliyetçi terim olarak kullanılan faşizm hem sola hem yerleşik muhafazakârlara karşı bir siyasi hareket olarak Benito Mussolini önderliğinde ortaya çıkmıştır. 1922 yılında muhafazakârların desteği ile iktidara gelen Mussolini, 1926 yılında İtalya'da tam diktatörlük kurmuştur. 1929 yılında yaşanan siyasi, toplumsal ve ekonomik krizler sırasında Nazizm atılım yaparak 1933 yılında iktidara gelmeyi başarmıştır. Nazilerin 1939'dan itibaren çoğu Avrupa ülkesini işgal etmesi, milyonlarca insanın ölümü ve yerinden etmeleri sebebiyle, faşizme karşı bir koalisyon kurulmasına neden olmuş ve bu sebeple faşizm ağır bir mağlubiyet almıştır. Solun, muhafazakâr antikomünistleri faşist olmakla suçlaması ve sağ çevrelerin komünizmi faşizmle eşdeğer tutması, faşizm kavramının istismarına yol açmıştır (Passmore, 2002, s. 10-11).

II. Dünya Savaşı sonrası aşırı sağ 3 dalga halinde kendini yenilemenin yolunu bulmuştur (Minkenberg, 2013, s.17). Birinci dalga savaş sonrası dönemde ortaya çıkan Fransa'da Pierre Poujade tarafından zincir marketlere karşı çıkarlarını savunduğu küçük dükkan sahiplerinin ve köylülerin desteklediği, vergi indirimi talepleriyle ön plana çıkan yabancı düşmanı ve parlamento karşıtı bir hareket haline dönüşen Poujadizm (Paxton, 2004, s. 178), ABD'de Soğuk Savaş döneminde antikomünizmin ileri bir boyuta taşındığı ve Senatör Joseph Raymond McCarthy'nin birçok ünlü insanı komünist olmakla suçlaması ve "cadı avı" yaşanmasına sebep olan McCarthycilik (Kılıç ve Kalkan, 2021, s. 348) ve Federal Almanya'da Sosyalist Reich Partisi (SRP) ve İtalya'da İtalyan Sosyal Hareketi

(MSi) partisi; 2. dalgada 1960'ların ve 1970'lerin başında ortaya çıkmış; ABD'de siyahilere yönelik ayrımcılığı savunan George Wallace Hareketi (http-1), Federal Almanya'da Almanya Ulusal Demokratik Partisi (NPD), İngiltere'de Muhafazakar Parti milletvekili Enoch Powell'ın göçmen karşıtı aşırı sağ politikası olarak zikredilen Powellism (Solomos, 2019, s.200-201), Fransa'da Ulusal Cephe Partisi ve İtalya'da hala var olan MSi partisi ve son olarak 1980'den sonra seleflerinden farklı olarak kurulan yeni aşırı sağ partiler.

Husbands (2015, s. 412) aşırı sağ fenomenin dönemsel değişimlerini yıllara göre ayırmıştır. Bunlar:

- 1920-1945 arası dönem anti semitik Nazi ve faşizm dönemi.
- 1945-1970 arası eski dönemi özleyen neo-faşist partilerden oluşan eski dalga aşırı sağ dönemi ve aynı zamanda nostaljik antikomünist faaliyetler.
- 1970-2000 arası etnik azınlıklara, göçmenlere ve sığınmacılara karşı yabancı düşmanlığı temelinde yeni dalga aşırı sağ dönemi.
- 2001'den günümüze kadar yaşanan Euro bölgesi krizinin etkileri, yaşanan küresel mali çöküşler ve İslamofobi gibi aşırı sağın yeni dinamiklerinin ortaya çıktığı artan küreselleşme dönemi.

II. Dünya Savaşı sonrası aşırı sağ, kapitalist ve komünist, iki kutuplu anti komünizme karşı Batı bloğu yanlısı duruş sergileyerek kendisini yenilemenin yolunu bulmuştur. 1980 yılları itibariyle ekonomik patlamanın tükenme noktasına ulaşmasıyla refah devleti söylemlerini savunan siyasi ve ekonomik elitlere karşı aşırı sağ partiler meydan okumaya başlamışlardır. Fransa'da Jean-Marie Le Pen liderliğinde Ulusal Cephe, tüm yerleşik partileri komünist ve İslamcı sızmalara karşı Fransa'yı koruyamadıkları için eleştirmiş ve iç göç sorunlarıyla bağlantı kurarak gündeme damga vurmuştur. Neo-liberal devrimleriyle partisinin ilkeleriyle bağdaştırarak rejime yönelik eleştirileri daha saygın bir konuma getirmiştir. Avusturya aşırı sağı da benzer strateji ile başarı yakalamıştır (Chryssogelos, 2015, s. 93-95). Husbands'ın bahsettiği 4. dalga döneminde tabanlarının proleterleşmesi neticesinde aşırı sağ partiler, solcu sosyo-ekonomik

politikaları sağ kültürel ve kimlik temelli boyutlarla stratejik bir sentezle birleştirmiştir. Bu, toplumsal tabanlarındaki değişiklikler geleneksel olarak sol eğilimli partilerle artan rekabete yol açmış, sonuç olarakta geleneksel sol/sağ siyasi ayrımın belirsizleşmesine neden olmuştur (Valbruzzi ve Ventura, 2023, s.2).

ASP'lerin asıl yükselişi göçmenlerle birlikte gelen ulus kimliğinin yok olacağı düşüncesi, refahlarının düşeceği korkusu ve güvenliğin tehlikeye gireceği düşüncesi ile olmuştur. Bu durum refah şovenizmi kavramını ortaya çıkarmıştır.

Avrupa'da II. Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma sürecine girdiği dönemde İngiltere, Fransa ve Hollanda kendi kolonilerinden işçi alırken, Almanya, Belçika gibi ülkeler Türkiye ve Güney Avrupa ülkelerinden göç almıştır. Bu göçlerin geçici olacağı düşünülmüştür. 1980 yılı itibariyle göç Güney Avrupa'ya da yönelmeye başlamıştır. Petrol krizi ile birlikte küresel durgunluk ve Avrupa'da yaşanan işsizlik göç karşıtı tutuma dönüşmüştür. 1990 yılı itibariyle Soğuk Savaş sona ermiş, Doğu Avrupa'dan Avrupa Birliği ülkelerine göç akışı olmuştur (Koçak ve Gündüz, 2016, s. 68). 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) yönelik terör saldırılarının ardından El Kaide ve Irak Şam İslam Devleti (IŞİD) gibi terör örgütlerinin yapmış oldukları terör eylemlerinin Müslümanlarla ilişkilendirilmesi, Avrupa'da Müslüman göçmenlere yönelik yabancı düşmanlığını artırmış, zamanla İslamofobi halini almıştır (Dinçer, 2022, s. 1463).

2007-2009 küresel ekonomik krizi neticesinde su yüzüne çıkan Euro Krizi nedeniyle, Avrupa'da işsizlik ve göçmenlik sorunları ile birlikte milliyetçiliğin yükseldiği bir döneme girilmiştir (Ertuğral, 2016, s. 8). 2008 ekonomik krizinin etkileriyle birlikte Euroseptizm (Avrupa Şüpheciliği) artarken, 2011 yılında başlayan Arap Baharı yeni bir göç dalgası başlatmıştır.

Arap Baharı 17 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta üniversite mezunu seyyar satıcı Muhammed El-Buazizi'in kendini yakmasıyla başlayan gösteriler ile birlikte Tunus Devlet Başkanı Zeynel Abidin Bin Ali'nin 14 Ocak 2011 tarihinde 23 yıllık iktidarının devrilmesiyle başlamıştır. Şubat 2011'de ise 30 yıllık iktidarını koruyan Hüsnü Mübarek, Kahire'de Tahrir Meydanı'ndaki gösterileriler sebebiyle

iktidarını bırakırken, Libya'da Muammer Kaddafi'nin rejimi ise Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütünün de (NATO) müdahale ettiği iç savaş neticesinde öldürülmesiyle son bulmuştur. Yemen'de ise Devlet Başkanı Ali Abdullah Salih'i yetkilerini devretmiştir. Suriye'de 2000 yılında babası Hafız Esad'ın ölmesiyle iktidarı ele alan Beşar Esad'ın iktidara gelmesi ile tıpkı babası gibi seçimler aracılığı ile iktidarını meşru zemine oturtmaya çalışmış, muhalifler üzerinde baskıcı bir politika izlemiştir. Nusayri azınlık siyasi eliti oluştururken, Sünni çoğunluk ise Baas rejimini baskıcı, antidemokratik ve din karşıtı bir rejim olarak algılamasına neden olmuştur. Esad rejimine karşı önce Dera'da başlayan gösterilere sert karşılık verilmesi ile birlikte ülke geneline yayılmıştır. Suriye iç savaşının sebeplerine baktığımızda en önemli gelir kaynağı olan tarım sektörünün kuraklıktan olumsuz etkilenmesi, yapılan ekonomik reformların yetersiz ve başarısız olması, Nusayri-Sünni mezhep çatışmaları, Baas rejiminin Nusayrilerden oluşması, Esad rejiminin muhalif sesleri bastırması ve rejimin yolsuzlukları olmuştur (Özdemir, 2016, s. 91-94). Suriye'de yaşanan bu çatışmalara küresel ve bölgesel aktörlerinde dahil olması daha çetrefilli hale gelmesine neden olmuştur. Bu da Suriyelilerin komşu ülke Türkiye'ye ve daha iyi bir yaşam için Avrupa'ya göç etmelerine sebebiyet vermiştir.

Avrupa'ya düzensiz göç sayısında artışla da birlikte aşırı sağ partiler ve onların söylemlerini taklit eden merkez sağ partiler Avrupa'nın demografik işgale uğradığını, Müslümanların farklı kültüre sahip olduklarını ve Avrupa değerlerine uyum sağlayamayacaklarını, göçle birlikte suç oranlarının arttığını, Avrupa'nın güvenliğinin tehlikeye girdiğini, işsizliğin ve ekonomik problemlerin sorumlusunun Müslüman göçmenler olduğu söylemine başvurmuşlardır (Kedikli ve Akça, 2017, s. 82-83).

Avrupa'daki aşırı sağ partilerin oy oranlarında bir yükseliş görülmektedir. Bunun başlıca sebepleri şu şekilde sıralanabilir (Meşe, 2023):

- Avrupa'ya yönelik göçlerin hızla artması ve halkta güvenlik endişesini beraberinde getirmesi.

- Ekonomik belirsizliklerin ve krizlerin, Covid-19 pandemisinin, Rusya- Ukrayna Savaşı neticesinde oluşan ekonomik tahribatların, sosyal adaletsizliğin göçe maruz kalan ülkelerde refah şovenizmini artırması.
- Göçlerle birlikte kültürel çeşitliliğin artması, kültürel endişeler ve ulusal kimliğin bir krizle karşı karşıya olduğu düşüncesi yaratması.
- Siyasi krizlerin, yolsuzlukların, skandalların toplumda düzen karşıtı partilere yönlendirmesi.

Federico Finchelstein (2021, s. 28-34) vatanın asıl sahipleri olarak tanımladıkları halk kavrayışıyla birlikte yabancı düşmanlığı yapanların sağ popülistler olduğunu dile getirmiştir. Sağ popülistler demokrasilerinin yabancıların tehdidi altında olduğunu iddia etmektedir.

2.1.1. Yabancı Düşmanlığı

Konstrüktivizm teorisi, realizmin uluslararası politikayı salt "güç" mücadelesi görmesine karşın psikoloji, sosyoloji ve siyaset biliminden etkilenerek devletleri harekete geçirenin kimlik olduğunu ve dolayısıyla kimlikle bağlantılı olarak kültür, değerler, fikirler gibi etmenlerin de etkili olduğunu savunmaktadır. Yine bu yaklaşıma göre kimliklerin toplumların birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıktığını, yeni kimliklerin oluşabileceği gibi, var olan kimliklerin yeniden yorumlanabileceği savunmaktadır. Kimliğin inşası için "ötekiler" belirlenmektedir. "Öteki" tarafından bir tehdit algılanması için de ilk temas olmasının yanında etkileşim halinde olmaları gerekmektedir. Haçlı seferleriyle Hristiyanların İslam diniyle karşı karşıya gelmesiyle "Doğu", "öteki" olmuştur. Yine Avrupalılar farklı bir kültür ve dine mensup Osmanlıların yükselme dönemlerinde Avrupa'ya doğru genişlemesiyle ilk temaslarında Osmanlıları bir tehdit olarak algılamış ve "öteki" gözüyle bakmışlardır. Bu tehdit algılaması Avrupalılar için mağduriyet yaratmış ve ötekine yönelik karşıtlık durumu, kolektif bir kimliğin inşasını sağlamıştır (Akdemir, 2012, s. 17-49).

Tarih boyunca toplumlar etnosantrik[1] bir anlayış ile ötekiden kendisini üstün görmüştür. Eski Yunanlılar kendilerini seçkin görürken öteki toplumları

[1] Marshall'a (1999, s.219) göre bir toplumun kendi kültürel varsayımlarından ve değerlerinden yola çıkarak diğer toplumları değerlendirmeye çalışma eğilimini ifade eden bir terim.

"barbar" olarak nitelendirmiştir (Yalazı, 2020, s. 292-293). Coğrafi keşiflerle birlikte sömürge imparatorluklarının öncülü olan Portekizliler ve İspanyollar keşfettikleri yerlerde yerli halkı aşağı görmüşlerdir. 18. ve 19. yüzyıllarda bilim insanlarının, insanları fiziksel görünüşlere göre ırksal olarak tasnif etmeleriyle biyolojik ırkçılığın temeli atılmıştır. Canlıların bilimsel kurallar çerçevesinde, akrabalık ilişkilerine göre sınıflandırılması olan taksonomiyi binominal (ikili) adlandırma yöntemiyle geliştiren Carl Linneaus (1707-1778) (Bağlıoğlu, 2013, s. 32-36), Avrupalıları *"beyaz, aktif, yaratıcı, becerikli"* olarak nitelendirirken, Siyahileri ise *"hilekâr, tembel, kayıtsız, mıymıntı, efendisinin isteğine göre yönetilen insan"* olarak görmesi "ötekilere" bakış açısının bir örneğini teşkil etmektedir. Johann Friedrich Blumenbach (1752-1840) insanları deri rengine göre 5 sınıfa ayırırken, Kokazyana adlı tek bir toplumun var olduğunu, zamanla insanların farklılaştığını ve bu toplumun beyaz olduğunu, en üstün ve saf ırk olduğunu iddia ederek ırkçılığın temellerini atmıştır. Hollandalı Petrus Camper (1722-1789) kafataslarından yola çıkarak siyahileri "Büyük Varlık Zinciri"nde insanlarla hayvanlar arasındaki kayıp halka olduğunu iddia ederken, İsveçli Anders Adolph Retzius (1796-1860) brakisefal (kısa kafalı) olmanın üstünlüğün belirtisi olduğunu iddia etmiştir (Kaya ve Durgun, 2020, s. 84-86).

Sosyal Darwinizmin teorisyeni kabul edilen Herbert Spencer (1820-1903) toplumların da tıpkı organizmalar gibi olduğunu basit yani homojen toplumlardan heterojen yani karmaşık yapılara evirildiğini, doğada var olduğu gibi toplumların da doğal seleksiyona tabii olduğunu savunmuştur. Nüfus artışına olumlu bakan Spencer, zayıf, beceriksiz olanların ayıklanacağını, en uygun ve en iyilerin hayatta kalacağını ve böylece toplumların ilerleyeceğini savunmuştur. Francis Galton (1822-1911) öjeni kavramını ortaya atarak, doğal seçilimin kendi başına bırakılmamasına, insanların doğuştan hayatta kalmaya uygun olduğunu dolayısıyla zenginlerin çoğalmasının teşvik edilmesi, yoksulların ve güçsüzlerin caydırılması, seçilime doğrudan müdahale ile ırkın arındırılması ve güçlendirilmesini savunmuştur. Nazileri de etkileyen bu düşünce büyük kıyımlara yol açmıştır (Dursunoğlu, 2016, s. 213-219).

İnsanları siyah, beyaz ve sarı olarak ayıran ve beyaz ırkın diğer ırklardan üstün olduğunu savunan Arthur de Gobineau (1816-1882) ırkçılığa tarihsel bir

felsefe kazandırmıştır. Gobineau beyaz ırkı ötekilerin iyiliği için uğraşan olarak tanımlaması, siyah ırkı maymunlarla bir tutması ve sarı ırkı ise alçaklığın simgesi olarak görmüş olması etnosantrik bir bakış açışıdır. Gobineau yüksek ırkların ve aşağı ırkların kaçınılmaz olarak karışacağını, dünyaya barış getirse de yaşamanın amacı kalmayacağından, insanlığın tümüyle yok olacağını iddia etmiştir (Şenel, 1984, s. 94- 96).

Gobineau'nun bu umutsuzluğunun aksine Houstan Stewart Chamberlain (1855-1927) ırkların saflaşabileceğini düşünmekteydi. Bazı ırkların bozuk olduğunu ve mükemmel ırk için doğru ırkların karışması gerektiğini söylemiştir. Bozuk ırk olarak tarif ettiği ise çok fazla melezleşme yaşadığı gerekçesiyle toplumlar için zararlı olarak gördüğü Yahudilerdir (Aşar, 2009, s. 20-21). Avrupa'da Yahudilerin "öteki" olarak görülmesi Antik Çağ'a kadar uzansa da Orta Çağ'da Hristiyanlığın yayılması ile birlikte Yahudiler, İsa'nın ölümünden sorumlu tutulmuş, 19. yüzyılda Yahudilerin sadece dine dayalı "öteki" olarak değil aynı zamanda öjeni ve Sosyal Darwinci teoriler ile birlikte tehdit olarak algılanan değersiz varlıklar olarak görülmüştür. Bu dönemde modern endüstriyel toplumun yaşadığı sosyal ve politik krizlerin müsebbibi Yahudiler olduğu savında bulunulmuştur. Naziler, Yahudi karşıtlığını radikal seviyelere getirmişlerdir. Aryan ırkına mensup üstün olarak kabul ettikleri Almanların, aşağı ırklarla mücadele halinde olduklarını ve kendilerini mahvedeceklerini düşündükleri Yahudilerin nihai çözüm adı altında kitlesel imhası planlamışlardır. Bu plan dahilinde Almanlar, II. Dünya Savaşı'nı kaybedene kadar Holokost olarak adlandırılan 6 milyon Yahudi'nin katledilmesinde bilfiil rol almışlardır (http-2). II. Dünya Savaşı'nda yaşanan acı olaylar ve bilim insanlarının ırklar arasında bir fark bulunmadığını ilan etmesiyle bilimsel ırkçılık gözden düşmüştür. Soğuk Savaş döneminde Avrupa, işgücü ihtiyacı sebebiyle göçmen kabul etmiştir. Göç olgusuyla birlikte biyolojik ve sosyolojik değil, ekonomik ve kültürel farklılıklar çerçevesinde "öteki" vurgusu ön plana çıkmıştır (Yılmaz,2008, s. 20-21).

Ötekinin kültürüne, tutum ve davranışlarına karşı bir korku veya tehdit algılanması gerçekleşebilmektedir. İşte buna Yunanca kelimelerin Xenos (Yabancı) ve Phobia (Korku) olarak birleşimi olan Xenophobia (Zenofobi) denmektedir. İnsanların yabancıyı bir tehdit olarak algılaması içgüdüsel bir

harekettir. İnsanların ekonomik ve sosyal refahını ön plana alması ve bu doğrultuda fayda/zarar perspektifinde yabancı biriyle gereksiz rekabete girmek istememesi nedeniyle yabancıyı "öteki" olarak kodlamakta ve tehdit olarak görmektedir. Bunu dışlama, tecrit etme gibi eylemler veya söylemlerle pekiştirmektedir. Kültürel farklılıklar da merkez ile ötekiyi ayıran en önemli ölçüttür. Ötekinin merkezden farklı olarak davranışsal kalıpları olması, aile ve sosyal ilişkileri merkez için tehdit algısı yaratabilmektedir. Türkiye'de Avrupa'dan farklı olarak ırk değil kültürel farklılıklar "ötekiyi" oluşturmaktadır. Ötekinin göze batar hale geldiği dönemler sosyal ve ekonomik krizlerde daha çok görülmekte ve krizlerden de sorumlu tutulabilmektedirler (Güngör, 2018, s. 46-66).

Ulusun kültürü temsil ettiğine dair varsayım, ulusun önemli değerler ve inançların iletilebileceği bir saha olduğuna dair bir inançtan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yabancılar, farklı bir kültürü taşıdıkları ve ulus bütünlüğünü tehdit edebilecek potansiyele sahip olarak görülmektedir (De Master ve Le Roy, 2000 s. 425).

Avrupa'ya gelen göçmenlerin kültürlerinin, kendi kültürlerini tehdit ettiklerini ve her kültürün kendi yerinde kalmasını talep eden fikirler 1980'ler ile birlikte yeni sağ tarafından ortaya atılmıştır (Rathzel, 2002, s. 4). Samuel Huntington (2015, s. 37) ünlü Medeniyetler Çatışması isimli kitabında Soğuk Savaş sonrası devletlerin kültür perspektifinde ittifaklar kurduklarını belirtmiştir. Kültürel düşünceler, hem devletlere hem de halklara kuşkuyla bakabildikleri gibi güven duymalarını da sağlamaktadır. Halklar da ülkelerine yapılan göçler sebebiyle, gelenlere kültür sebebiyle "öteki" vurgusunu yaparak, tehdit olarak algılayabilmektedir. 1930'lu yıllarda Avrupa'da anti-semitizm rüzgârı eserken, günümüzde ise yerini İslamofobi almış bulunmaktadır. Günümüzde Avrupa'daki aşırı sağ partilerin yabancı düşmanlığına maruz kalanlar Müslümanlar olmuştur. Avrupa'ya gelen göçler sebebiyle Irksız ırkçılık söz konusu olmuştur. Biyolojik olarak değil kültürel farklılıklara göre şekillenmiştir. Hayat tarzlarının ve geleneklerin asla bağdaşmayacağı savunan bu ırkçı görüş *"farkçı ırkçılık"* olarak adlandırılmıştır (Balibar ve Wallerstein, 2007, s. 30). Avrupa'da ırkçılığın aşırı tarafı törpülenmiştir. Biyolojik faktöre bağlı olarak aşağı gören ırkçı anlayış,

kültürel olarak aşağı gören anlayışa dönüşmüştür. Yabancı olarak gördükleri toplumu kırıma uğratma veya kontrol altında tutma yerini geri gönderme, tecrit etme, ayırma gibi politikalar almıştır (Taş, 1999, s. 55).

Avrupa'nın ırkçılığı, sömürgeci anlayışından gelen tepeden bakan ve saldırgan iken, sömürge insanlarının ırkçılığı ise Avrupalıların tamamını suçlayan, kötülükle bağdaştıran, doğalarının değiştirilemez olduğunu savunmaları nedeniyle savunmacı ırkçılık haline gelmiştir. Sömürge insanı, sömürgeciyi tehlikeli bulmasına karşın, aynı zamanda hayranlık duymaktadır (Memmi, 2009 s.135-136). Tek taraflı bir yabancı düşmanlığı olmamaktadır. Avrupa'ya göç eden Müslümanlar da sömürge insanı portresinde düşünmek mümkündür. Sömürge insanı kendi değerlerini, kültürlerini ve geleneklerini korumak için kendi içine kapanabilmektedir. Bu sebeple "ötekinin" değerlerini kabul etmeme ve yargılama neticesinde aynı sınırlar içerisinde paralel toplum haline gelmektedir (Yılmaz Y., 2021). Avrupa kentlerinde banliyöler Marksist düşüncülerin güçlü olduğu, işçi ve yoksul kesime ev sahipliği yapmışken günümüzde genellikle Müslüman göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu banliyölerde kentin diğer kalanından farklı bir hayat tarzı ve gettolaşma meydana gelmiştir. Banliyöler "ötekinin" adresi olarak görülmektedir. Bu durum Avrupa kentlerinin kültür savaşlarının adresi olmasına vesile olmuştur (Atikkan, 2017, s. 61-62).

Hür Sinan Özbek (2021, s.32) Türklerin en eski kültüre sahip olduğunu, diğer ırklardan siyasi, askeri ve medeni bakımlarından üstün olduğunu, Türklerin İslam uygarlığını yarattığını söyleyen ve Türkçe'nin Avrupa dillerinden daha zengin olduğunu beyan eden Ali Suavi'nin Gobineau'nun fikirlerinden etkilendiğini ve ilk Türk ırkçısı olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Nihal Atsız ise En Sinsi Tehlike adlı broşüründe Ali Suavi'nin Türkçü olduğunu fakat ırkçı olmadığını, Rıza Nur'un ise mutedil ırkçı olduğunu yazmıştır. Nihal Atsız ise kendisinin ırkçı olduğunu dile getirmiş ve ırkçı olmakla da iftihar etmiştir (Atsız, 1943). Avrupa tipi antisemitizm ise Ebüzziya Tevfik'in Millet-i İsrailiye kitabında görülmekle birlikte 19. yüzyılda Avrupa'daki Yahudilere yönelik düşmanca düzeyde değildir (Özkul, Çomak ve Uzun 2018, s.78). Cevat Rifat Atilhan'ın ise antisemitist tavrı bir ömür sürmüş, bunun üzerine

yayınlar yapmış ve Nazi devlet adamları ile de temasta bulunmuştur (Bozkurt, 2018, s. 107). Irkçılık üzerine önde gelen isim şüphesiz Nihal Atsız'dır. Nihal Atsız'ın ırkçı görüşü bilimsel ırkçılık değildir. Türk ırkının Fransızlar gibi birkaç ırktan mürekkep yeni bir ırk değil, çağlar öncesine kadar giden çok eski bir ırk olduğunu, başka ırklarla karışmadığını fakat bu süreçte göçler, savaş tutsakları ve siyasi evlenmeler nedeniyle Türk ırkı içinde eriyen unsurlar olduğunu kabul etmektedir. Nihal Atsız üç ataya kadar Türk soyundan gelenlerin Türk sayılabileceğini ve Türk ırkının üstün bir ırk olduğunu savunmaktadır (Ercilasun, 2021, s. 584). Nihal Atsız yabancı düşmanlığı olarak yabancılara güvenilmemesi gerektiğini, tarih boyunca yabancılara güvenen Türklerin zararlı çıktığından bahsetmiştir (Atsız, 1950).

Türkiye'de milliyetçiliğin farklı kesimler tarafından yorumlandığı görülmektedir. Tanıl Bora (1995, s. 101-102), resmi milliyetçilik olan Atatürk milliyetçiliği, Kemalist ulusçuluk, liberal yeni milliyetçilik, Türkçü radikal milliyetçilik ve İslamcılıktaki milliyetçilik olarak beşe ayırmaktadır. Resmi milliyetçilik olan Atatürk Milliyetçiliği, kendisini Atatürk ile özdeştiren ordunun çekirdeğini oluşturduğu milliyetçilik; toprak, vatan ve vatandaşlık esasına dayalı Fransız tarzı milliyetçilik iken, dışta ve milli davalarda Alman tarzı milliyetçilik olan etnisist tavır takınmaktadır. Kemalist Ulusçuluk ise resmi Atatürk milliyetçiliğinin sol bakış açışıyla ve sol olmanın temel dayanağı olduğunu düşündükleri anti-emperyalizm, bağımsızlıkçılık ve laiklik ön plana çıkmaktadır. İslamcılığa ve şeriat tehlikesine karşı laik bir tepki olmakla birlikte, milliyetçilik kelimesi yerine 60'lı ve 70'li yılların söylemi olan ulusalcılık olarak kullanmaktadırlar. Bu milliyetçiğin söyleminde yabancı düşmanlığı olarak oryantalist bakış açısıyla Arap ve İran karşıtı söylem, yer yer Rum-Ermeni ve Yahudi karşıtlığı da yer almaktadır. Liberal yeni milliyetçilik ise Batı'nın seviyesine gelmeyi amaçlayan, milli pazarı oluşturmayı ve milli piyasanın küresel piyasaya eklemlenmesini milli gurur olarak gören, Türkiye'nin genç nüfusunun dinamizmine olan inancı, Türk insanın girişimci ruhunu milli haslet olarak zikreden anlayıştır. Radikal versiyonu ise refah şovenizmidir. Kendi ürettiği refahı bir bölge, bir etnik unsur veya göçmenlerle paylaşmak istememesi durumudur. Refah şovenizminde Kürt göçmenlerin batı illerine göçmesiyle refahı paylaşma

korkusu sebebiyle "öteki" olarak görülmüşlerdir. Türkçü-Radikal Milliyetçilik Türk Dünyasını bütün olarak kabul etmekle birlikte ve Türk Dünyasını birleştirmeyi amaçlamaktadır. Türk kavramı ön plana çıkmakta, İslam öncesi Türklerin sembolü olan Bozkurt milli bir sembol olarak kabul edilmektedir. Sovyetlerin yıkılışına kadar anti-komünist tavrı reaksiyoner bir şekilde cereyan etmiştir. İslamcı Milliyetçilik ise "millet" ifadeleri ile İslam milletleri kastedilmekte olup, "milli dava" kavramını ön plana çıkarmaktadırlar. Batı'yı ve gayrimüslimleri ezeli düşman olarak görmektedirler. Anti-semitik damarı güçlü olan bir anlayıştır. Türkiye'ye tıpkı Osmanlı Devleti gibi Müslümanlara öncülük etmesi gereken bir misyon yüklemektedir. Muhsin Yazıcıoğlu ile birlikte Büyük Birlik Partisi (BBP) ise Türk-İslam Sentezi kavramıyla farklı bir İslamcı milliyetçilik portresi çizmektedir. (Bora, 1995, s. 101-126).

2.1.2. Popülizm

Popülizm kavramı ABD ve Avrupa'da farklı anlaşılmaktadır. ABD'de popülizm kavramı eşitlikçi sol siyaset için kullanılırken ve sosyal demokrasi ile eşdeğer kabul edilen popülizm, liberalizm ile uzlaşmaz olarak tabir edilirken, Avrupa'da popülizm kavramı liberal değerler olan çoğulculuk, kontrol ve denge sistemi karşıtı olarak esas alınmaktadır (Müller, 2021, s.23). Popülizm kavramı, ABD'de hem sağcı hem solcu rakipler, Latin Amerika'da solcuların ekonomiyi kötü yönettikleri iddiasında bulunmak, Avrupa'da ise sağcı rakiplerin yabancı düşmanı ve göç karşıtı olduklarını betimlemek ve rakiplerini kınamak amacıyla kullanılmaktadır (Mudde, Katwasser, 2017, s. 1-2). Popülizm kavramı için net bir tanım olmamakla birlikte Margaret Canovan (1981, s.4) 7 farklı tanım ortaya çıkarmıştır.

1. Modernleşme problemiyle baş başa kalan köylü ülkelerde geri kalmışlıkla birlikte ortaya çıkan sosyalizm.
2. Endüstriyel ve finansal sermayenin tehdit ettiği kırsalda yaşayan insanların ideolojisi.
3. Değişen bir toplumda geleneksel değerlerini yaşatmaya çalışan köylü hareketi.
4. Elitist bir azınlık tarafından yönetildiği inancına sahip halkın önemli bir kısmının benimsediği bir görüş.

5. Ezici bir çoğunluğu oluşturan sade vatandaşların kolektif geleneklerinin yapısına özgü olan erdemliliğine vurgu yapılan herhangi bir hareket.

6. Halk iradesini her şeyin üstünde olduğunu iddia eden popülizm.

7. Örgütsel bir güçleri olmamasına karşın kentli işçi ve köylülerin desteğini alan hareket.

Canovan (1981, s.8-9), iki popülist familyadan bahsetmektedir. Birincisi sosyoekonomik koşullarda ortaya çıkan sosyoekonomik tabana hitap eden (köylü ve çiftçi) kırsal radikalizmi temsil eden tarım popülizmidir. İkincisi ise, seçkinlerle taban arasında yaşanan gerilimlere dikkat çeken siyasi popülizmdir.

Tarım ve siyasi popülizmlerin de kendi içerisinde farklı versiyonları vardır (Canovan, 1981, s. 8-13):

Tarım Popülizmi

1. Çiftçi Radikalizmi (ABD Halk Partisi gibi)

2. Köylü Hareketleri (Doğu Avrupa Yükselen Yeşiller gibi)

3. Entelektüel tarım sosyalizmi (Narodniki-Rusya)

Siyasi Popülizm

1. Popülist diktatörlük (örn. Peron-Arjantin); tarihte ilk popülist rejim Arjantin'de Generel Peron önderliğinde otoriter, post-faşist ve anti-liberal demokrasi biçiminde ortaya çıkmıştır (Finchelstein, 2021, s.50).

2. Popülist Demokrasi (refandurum çağrısı ve katılım)

3. Gerici popülizm (George Wallace- ABD ve onun takipçileri)

4. Politikacıların popülizmi (halk taleplerinin cazibesine dayanan, ideolojik olmayan koalisyon inşası)

Popülizm, "sessiz çoğunluk" adını verdikleri halk adına hareket etme iddiasına dayanmaktadır. Karizmatik popülist lider, halk adına hareket ettiğini söylemekte ve halkın kızgınlıklarını retorik bir üslup ile dile getirmektedir. Popülist liderler karmaşık problemlere basit çözümler bulmaktadır. Halkın karşısında gördüğü yerleşik seçkinlere "halk" adına meydan okumaktadır. Etraflı bir toplum vizyonu yoktur. Zayıf merkezlidir dolayısıyla popülizm bir iletişim tarzı haline gelmiştir. Popülizmin üç unsuru vurgulanmaktadır. Halk ve seçkinler

arasında uzlaşmaz bir ilişki olduğu, seçkinlerin sıradan insanların değerlerini paylaşmadıkları ve kendi çıkarlarını ön plana tuttukları öne sürülmektedir. İkincisi popülizm çoğunluk yönetimini ve doğrudan demokrasi biçimi savunurken, halkın egemenliğini yeniden vermeyi taahhüt etmektedir. Üçüncü unsuru ise halkı homojen olarak gördükleri için halk iradesinin şeffaflığı mümkün olduğunu savunmaktadır (Abts ve van Kessel, 2015, s. 609-610). Jan-Werner Müller (2021, s. 119-121) ise popülizmin özelliklerini yedi tez olarak şu şekilde sunmuştur.

1. Popülizm sadece temsili demokrasilerde vardır. Temsil ilkesine karşı olmayan popülistler seçkinlere karşı "gerçek halkı" temsil ettiklerini, dolayısıyla tek meşru temsilci oldukları konusunda ısrarcıdırlar.
2. Popülistler sadece kendilerini meşru temsilci, seçkinleri ise halkın karşısında yer alan yozlaşmış kişiler olarak görmekteler, siyasal rakiplerini ve destekçilerini halkın parçası olarak görmemektedirler. Popülizmde halk homojendir ve çoğulculuk karşıtı politika izlenmektedir.
3. Resmî sonuçlar ne olursa olsun popülistler gerçek halka veya sessiz çoğunluğa atıfta bulunmaya devam etmektedir.
4. Sıklıkla referandum talebinde bulunabilmektedirler. Bu demokratik katılım amacıyla değil, kendi belirledikleri *"halkın iradesine"* onay almak istedikleri içindir.
5. Popülistler iktidara gelebilmektedir. İktidarda tutunmalarını sağlayacak anayasa yapabilmektedirler. Yönettikleri süreç boyunca devleti her anlamıyla ele geçirmek, anti demokratik uygulamaları gibi eylemleri olmaktadır.
6. Popülistler, demokrasi için bir tehdit olmaları eleştirilse de öne sürdükleri argümanlar tartışılmalı ve ciddiyetle ele alınmalıdır.
7. Popülizmde gerçek halkı temsil ettikleri iddiası haklı olmasa da, popülist seçmenlerin endişeleri ve demokrasilerde temsil krizi üzerinde düşünülmesi gerekmektedir.

Finchelstein (2021, s.146) popülizmin siyasi yelpazenin sağ ve sol uçlarında tarihsel deneyimlerinin olduğunu ve ortak özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Diktatörlüğe karşı olsa da seçimlerin olduğu fakat anti-liberal demokrasinin varlığına inanılması.
2. Karizmatik lider etrafında şekillenmesi ve Mesih inancına benzer kurtarıcı olarak görülmesi, halkın bu karizmatik liderliğin şahsında cisimleşmesi.
3. Popülistlerin kendilerini gerçek demokrasi savunucusu olarak tarif etmeleri ve siyasi rakiplerini halkın karşısında yer alan halk düşmanları olarak görmesi ve bu şekilde tarif etmesi, elitlere karşı halkın savunuculuğunu yapma anlayışı.
4. Aşırı milliyetçilik.
5. Halkın homojen bir varlık olarak görülmesi, çoğulcu anlayışı reddetme ve hoşgörüsüzlük.
6. Hukukun üstünlüğü kavramına ve kuvvetler ayrılığı ilkesine anlayışlarının zayıf olması.

Popülizmin tarihsel gelişimine baktığımızda, 19. yüzyılda Rusya'da köylülerin yaşamış oldukları zorluklar sebebiyle tarımsal popülist hareket ortaya çıksa da ABD'deki gibi bir siyasi kitle ortaya çıkmamıştır. Doğu Avrupa'ya da ilham olan bu popülist hareket Rusya'daki gibi başarısız olmuştur. Hem Doğu Avrupa'da hem Kuzey Amerika'da köylünün tarımsal hayatın ve ahlakın temeli olarak görmüşlerdir ve kentsel elitlere karşı korunması gerektiğini savunmuşlardır. Soğuk Savaş ile birlikte anti-komünist popülist hareketler ortaya çıkmıştır. Popülistler, halkı "saf ve vatansever" olarak tanımlarken kıyı bölgelerde yaşayan yozlaşmış elitleri sosyalist fikirleri paylaşan, Beyazların haklarını beyaz olmayan alt sınıfa bölüştürmek suretiyle iktidarda kalmayı amaçlayan kişiler olarak tanımlamışlardır. ABD'nin SSCB karşısında üstün duruma geçmesi ve McCarthycilik'in aşırıkları sebebiyle anti-komünist popülizm gözden düşmüştür. Nixon "sessiz çoğunluk" olarak tasvir ettiği gerçek Amerikalıların karşısında liberal seçkinleri görmekteydi. George Wallace ile birlikte sağcı popülizm, yoksul Afro-Amerikanları ve ayrımcılık karşıtı zengin Beyaz seçkinleri hedef almıştı. Kuzey Amerika'da 19.yüzyıldan günümüze kadar popülist hareketler bölgesel ve zayıf bir teşkilatlanmaya sahip olarak tasvir edilmişlerdir (Mudde, Katwasser, 2017, s. 21-27).

Avrupa'da komünizm ve faşizm, popülizm ile flört etse de elitist hareketlerdir. II. Dünya Savaşı sonrası Doğu Avrupa'da katı komünist bir yönetim varken, Batı Avrupa'da hem komünizm hem faşizm tehdit olarak algılandığı için ılımlılık temelinde bir politika yürütülmekteydi. Tarımın merkezileşmesine karşı muhafazakâr kırsal tepkileri ifade eden popülist hareketler ortaya çıkmıştır. Fransa'da Pierre Poujade'nin Tüccarları ve Zanaatkarları Savunma Birliği sadece 1956 yılındaki seçimde başarılı bir performans ortaya koyarken, Fransız siyasetinde etkisi uzun süreli olmuştur. Poujadizm, popülizm ile eşanlamlı kabul edilmiştir. 1990'larda popülizm Avrupa'da siyasi bir güç olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Avrupa'ya olan göçler ve entegrasyon sebebiyle Avrupa siyasetinde ve toplumundaki değişimler sebebiyle hayal kırıklığı yaşanması kıtaya yayılan, farklı seçim ve siyasi başarıları olan popülist aşırı sağ partileri ortaya çıkarmıştır. Bu partiler; hukuk ve düzene atıf yapan, katı bir biçimde düzenlenmiş toplumu ifade eden otoriterliği savunmuş ve devletlerin homojen toplum yapısının korunması gerektiğini belirtmişlerdir. Yabancı unsurların ulus devleti tehdit ettiği ifade eden nativizm (yerlicilik) ideolojisi ile popülizmi birleştirmişlerdir. (Mudde, Katwasser, 2017, s. 32-35).

Popülizmde elit ve halk karşı karşıyadır. Elit heterojenliği, azınlığı ve tembelliği, halk ise çoğunluğu, homojen bir kimliği ve zor fiziksel işleri yapan çalışkan insanları çağrıştırmaktadır (Jamin, 2013, s. 41-42). Albertazzi ve McDonnell (2008, s.3) popülizmi elit ve homojen halkı karşı karşıya getiren ideoloji olarak tanımlarken, elitlerin halkın değerlerinden, refahından, haklarından ve kimliğinden mahrum etmeye çalışan ötekiler olarak tasvir edildiğinden bahsetmektedir. Elit kavramı popülistlerin söylemlerinde değişiklik gösterebilmektedir. Yoksulları sömüren "*ekonomik elitler*" ile ahlaki değerleri baltalayan "*kültürel elitler*" olabilmektedir (Jamin, 2013, s. 42). Elitler veya seçkinler siyaset, ekonomi, sanat, medya gibi alanlarda gücü elinde bulunduran kişiler olarak tanımlanmaktadır (Mudde, Katwasser, 2017, s. 12). Sağ popülistler halkı çalışkan olarak tanımlamaktadır. Çalışmayanlar toplumun en alt kesimini ve yozlaşmış liberal elitler olarak konumlandırılırken, liberal elitleri saf ve masum halkı sömürdüğünü sağ popülistler düşünmektedirler. Bu en alt kesim, ABD'de ırksal azınlıklar, İtalya'da Silvio Berlusconi tarafından komünistler ve kaçak

göçmenler olarak görülürken, Macaristan'da Jobbik Partisi ise çingeneleri işaret etmektedir. Popülistler kendileri gibi çoğulculuk karşıtı fikirleri paylaşan Leninist ve aşırı dincilerden farklı olarak halkı ahlaken saf insanlar olarak görmektedir (Müller, 2021, s. 40- 41). Popülizm tabiri ılımlı aşırı sağ partiler için keskin aşırı sağ partiler ile arasındaki ayrımı ortaya koymak için kullanılmaktadır (Uzunçayır, 2021, s.33). Örneğin Husbands (2015, s. 412) Hollanda'da Geert Wilders'in Özgürlük Partisi (Pvv) gibi çokkültürlülüğe karşı ve İslamofobi düşünceleri olan buna karşın sosyal anlamda eşcinsel evlilik ve kadın hakları konusunda liberal değerleri savunan popülist aşırı sağ partiler ile Yunanistan'da açıkça Neonazi düşünceleri paylaşan saldırgan bir tutum sergileyen Altın Şafak gibi aşırı sağ partileri eşitlemenin haksızlık olacağını savunmaktadır.

Finchelstein (2021, s.18) modern popülizmin faşizminden doğduğunu ve mirasını demokratik kurguya göre düzenlediğini iddia etmiştir. Finchelstein popülizmin faşizmden farklılaştığını yeni bir siyasi ideoloji olduğunu beyan etmiştir. Benzerlikleri ve farklılıkları şu şekilde açıklamıştır (Finchelstein, 2021, s. 121-139):

Benzerlikler

- Halk homojen ve saftır.
- Liderin halk adına çözümler üretecek yegâne güç ve halk-lider bütünleşmiş olarak düşünülmektedir.
- Gerçek halk ve bu halkın karşısında olanlar arasında bir mücadele söz konusudur. Ötekilere karşı hoşgörüsüzlük benimsenmektedir.
- Liberalizm ve sosyalizmin rakibi haline gelmiştir.

Farklılıklar

- Faşizm demokrasiyi tümüyle reddetmişken ve ortadan kaldırmak isterken, popülizm plebisiter bir tutum içinde, otoriter demokrasiyi savunmaktadır.
- Faşizm halkın tam homojenleşmesi için şiddeti savunarak halkın düşmanları olarak gördüklerini imha etmeyi savunurken, popülizmde kurallara bağlanmış otoriter demokrasi içinde yapılan seçimlerde, halk

düşmanları olarak görülenler marjinelleştirilip, mağlup etmek suretiyle meşruiyet sağlamayı amaçlamaktadır.

- Popülizm faşist şiddeti reddetmektedir.
- Faşizmde ötekilere yönelik daha dışlayıcı ve ırkçı iken, popülizmde yabancı düşmanlığı ve ırkçılığa yönelse dahi müphem ve retorik seviyede kalmıştır. Faşizm gibi radikal çözüm olarak şiddete yönelmemiştir.

Özkırımlı'nın (2008, s.14) ortaya koyduğu milliyetçiliğin algılama biçimi ile popülizm arasında benzerlikler göze çarpmaktadır. Popülizmde halk ile yozlaşmış seçkinler arasında amansız bir mücadele varken, milliyetçiliğin algılama biçiminde de *"biz ve onlar", "dost ve düşman"* vardır. Popülizmde seçkinlerin halka karşı komplo kurduklarını, milliyetçikte ise; *"onların bize"* yönelik komplo ürettikleri düşünülmektedir. Popülizmde kötü özellikler seçkinlerle, milliyetçilikte ise "*onlar*" ile ilişkilendirilirken, iyi özellikler popülizmde "*gerçek halk*" ile milliyetçikte ise "*biz*" ile ilişkilendirilmektedir. Popülizmde seçkinlere karşı gerçek halkın çıkarı her şeyin üstünde kabul edilirken, milliyetçilikte ise "*bizlerin*" çıkarı "*onların*" çıkarından üstün kabul edilmektedir. Milliyetçilik millet veya vatan uğruna yapılan her şeyi, popülizmde gerçek halk adına yapılanları hoş görürken, milliyetçilik meşruiyet aracı olduğu telakki edilmekte iken, popülizm ise gerçek halk iradesini meşruiyet aracı olarak telakki etmektedir. Popülist milliyetçilik söylemlerinde "*biz*" kavramı "*gerçek halk*" ile "*onlar*" kavramı "*seçkinler*" ile birleştirilebilmektedir. Öyleyse popülist milliyetçilikte saf insanlar olarak kabul edilen gerçek halk milliyetçi olarak tanımlanırken, seçkinler ise diğerleri olarak görülmektedir. Saf insanlar ırksal nedenlerden dolayı da bozulmamış olarak kabul edilmektedir. Milliyetçiğin bir ifadesi olan yabancı düşmanlığı popülist söylem ile ifade edilebilmektedir. Sadece yozlaşmış elitler değil aynı zamanda göçmenlerin de saf insanları tehdit edildiği düşünülmektedir. Popülist milliyetçilerin 3 retorik stratejisi bulunmaktadır. Popülist milliyetçiler elitlerin saf halkı hayal kırıklığına uğrattığını, göçmenlerin saf halkın yerine geleceğini, demografik işgale uğranıldığını, saf halkın değerlerinin, kültürlerinin ve yaşam biçimlerinin tehdit altında olduğunu risk, güvenlik ve korku çerçevesinde retorik olarak dile getirmektedir. Bu stratejinin

birçok ülkede popülist milliyetçiler tarafından benzer söylemlerle dile getirmesi küresel olduğunu gösterse de ülkelerinde mevcut şartlara ve şemalara göre yerele uyarlamışlardır.

Tanıl Bora ve Nergis Canafe (2008, s. 636-641) halkçılık/popülizm ve milliyetçiliğin simbiyotik ilişki çerçevesinde ortaya çıkan popülist milliyetçiğin Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde rastlanıldığını iddia etmektedir. Cumhuriyetle birlikte gelen toplumsal ve siyasi dönüşümler halka rağmen olsa da halkın temsilcisi ve kurtarıcısı olan asker-bürokrat elit tarafından gerçekleştirilmiştir. Halkçılıkla birlikte halk arasında sınıf ayrımı yapılmamakta ve halk homojen bir bütün olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla Bora ve Canafe halkçılığı milli popülizm olarak adlandırmaktadır. *"Popülizmin Zaferi"* olarak Demokrat Parti'nin (DP) 1950'deki seçimleri kazanması gösterilmektedir. DP popülizmi ideoloji olarak benimsemiş ve popülist milliyetçiliği halka indirmek için kullanmıştır. DP, asker-bürokrat elit ve büyük toprak sahibi seçkinler karşısında kendisini halkın temsilcisi olarak konumlandırmıştır. Popülist milliyetçiliğin yerleşik hale gelmesi ise 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri müdahaleleri ile olmuştur. *"Memleketin idaresine halk/millet adına el konulduğu"* açıklamaları yapılmıştır. *"Ordu-Millet el ele"* sloganlarıyla ordunun halkın gerçek temsilcisi kimliği verilmiştir (Bora ve Canafe, 2008, s. 648.)

1970-1980 arası sağ ve sol partilerde popülist milliyetçiliğe rastlanılmıştır. 1975 Kıbrıs Barış Harekâtı Bülent Ecevit'in Başbakanlığı zamanında gerçekleşmiş, bu harekât ile dış politikada milliyetçi, iç politikada halkçı politikalar ön planda olmuştur. Milliyetçi Cephe Hükümetleri Süleyman Demirel liderliğinde solun yükselişine karşı ortaya çıkmıştır. Seçimlerin sık sık tekrarlandığı bu dönemde Demirel ve Ecevit arasında Başbakanlık el değiştirmiştir. Sağ-sol çatışmaların artması 1980 askeri müdahaleye yol açarken, bu müdahale ile popülist milliyetçilik perçinlenmiştir (Deniş, 2021, s.405).

1983 yılında yapılan seçimlerde Turgut Özal liderliğinde Anavatan Partisi tek başına iktidara gelmiş, popülist milliyetçilik değişime uğramıştır. Anadolulu milli popülizm şehirleşmiştir. Basit ve mütevazı hayat yaşayan, *"sessiz çoğunluk"* görülen halk için *"orta direk"* tabiri kullanılmıştır. Halkın karşısında yer alan

seçkinler, bürokratik sınıf ve aydınlar yer almıştır. Neoliberal politikaların uygulanmaya başlamasıyla iktisadi popülizm eklemlenmiştir. Neoliberal politikalarla milletin girişimci ruhunu ortaya çıkacağı ve yurtdışı pazarının fethedileceği söylemleriyle milli popülizme iktisadi yön kazandırılmıştır (Bora ve Canafe, 2008, s.660).

1990'lı yıllarda popülist milliyetçiliğin yükseldiği etmenlerden biri SSCB'nin dağılması ile Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan devletlerinin bağımsızlığını kazanmasıdır. Bu durum "*Turancılık*" fikrinin yeniden canlanmasını sağlamış ve Türkiye'nin bu devletlere liderlik yapabileceği düşüncesinin hasıl olmasıdır. Diğer bir etmen ise Türkiye'de beka kaygısını artıran Körfez Savaşı ile birlikte Irak'ın kuzeyinde ortaya çıkan Kürdistan Bölgesel Yönetimi ve Kürdistan İşçi Partisi (PKK) terör örgütünün etkinliğini artırması olmuştur. (Deniş, 2021, s. 406).

1995 yılına kadar PKK terör örgütüne yönelik gerçekleştirilen operasyonlar popülist milliyetçiliğin yükselmesindeki başka bir örnektir. PKK'ya yönelik gerçekleştirilen bu operasyonlarda terörist sayısının yarıya indirildiği açıklanmıştır. Bu dönemde operasyonlarda etkin rol alan Tümgeneral Osman Pamukoğlu'nun ismi ön plana çıkmış nitekim 2008 yılında Hak ve Eşitlik Partisi'ni (HEPAR) kurmuştur. PKK terör örgütünün elebaşı Abdullah Öcalan'ın 1999 yılının Şubat ayında yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi popülist milliyetçiği artıran bir gelişme olmuştur. 1999 seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) en yüksek oy alan ikinci parti olmuştur. 2000 yılında Abdullah Öcalan için verilen idam kararının ertelenmesi yönünde iktidarda koalisyon ortağı olan MHP ile birlikte, Demokratik Sol Parti (DSP) ve Anavatan Partisi (ANAP) karar vermiştir. 2002 yılında da ertelenen idam cezası kararının Türkiye'de kaldırılması sebebiyle, Abdullah Öcalan ömür boyu hapis cezasına çarptırılmıştır. Öcalan'ın idam kararının ertelenmesi yönünde oy kullanmış olan MHP, bu kararı nedeniyle 2002 seçimlerinde baraj altı kalmıştır. Meclise tekrar 2007 seçimleriyle girmesi mümkün olabilmiştir (Deniş, 2021, s. 406).

2000 yılı itibariyle birçok milliyetçi partinin kurulması ve popülist milliyetçiliğin artmasındaki sebepleri şu şekilde sıralanabilir (Deniş, 2021, s. 407):

- *"AK Parti iktidarına olan sempati/karşıtlık.*
- *Ekonomik Krizler ve sorunlar.*
- *İşsizliğin artması.*
- *Avrupa Birliği Karşıtlığı.*
- *Terör sorunları-şehit haberleri.*
- *PKK ve Kürt Sorunu.*
- *Ak Parti'nin Çözüm Süreci Hamlesi ve sonradan bitirilmesi.*
- *Ak Parti ve MHP İttifakı (Cumhur İttifakı)."*

2018 genel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), MHP ve Büyük Birlik Partisi'nin (BBP) oluşturduğu Cumhur İttifakına karşıt bir başka milliyetçi parti konumunda olan İyi Parti'nin muhalefet partisi olarak mecliste 43 milletvekili ile temsil kazanması iktidar karşıtı popülist milliyetçiliğin belirli milliyetçi seçmende karşılık bulduğunu göstermektedir (Deniş, 2021, s. 408).

2011 yılında Suriye iç savaşı ile birlikte Türkiye'ye yönelik milyonlarca Suriyeli sığınmacının göçü, Pakistan, Afganistan ve Irak gibi ülkelerden gelen kaçaklar sebebiyle ülke içinde sosyal ve ekonomik olarak endişelerin artması popülist milliyetçiliğin yükselişinde önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.3. Refah Şovenizmi

Jørgen Goul Anderson ve Tor Bjørklund, Norveç ve Danimarka'da göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin refahın sadece kendi vatandaşlarına ayrılması gerektiği konusunda fikir beyan etmeleri hasebiyle bir kavram olarak refah şovenizmini kavramını ortaya atmışlardır (Alkan, 2015, s.753). Anderson ve Bjørklund (1990, s. 212) refah hizmetlerinin ülkenin kendi vatandaşları olan "*bizim için*" sınırlandırılması, göçmenlerle paylaşılmaması yönünde bir tutum sergilenmesini "*Refah Devleti Şovenizmi*" olarak tanımlamışlardır. Refah devleti kavramı sınıf ve statü farkı gözetmeksizin tüm vatandaşlarının yararlanması

gereken sosyal güvenliğin ve sosyal hizmetlerin devlet tarafından karşılanmasını ifade etmektedir.

1929 Dünya Ekonomik Buhranı, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı boyunca ve sonrasında yıkımın ve ekonomik krizlerin toplumları oldukça etkilemesi, devletlerin klasik liberal anlayışta ekonomiye devletin müdahale etmemesi savının tersine sorunları çözme konusunda devletin müdahil olmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası devletin işveren ve işçi sınıfının uzlaşmasında, mal ve hizmetlerin bölüşümünü sağlayarak etkin rol oynamasıyla sanayileşmeyi tamamlamış devletler refah devleti olarak anılmıştır. Refah devletinin kurumsallaşmasında etkin rol oynayan John Maynard Keynes (1883-1946) gelir dağılımındaki adaletsizliklerin arz-talep ilişkisini etkileyeceğini ve bu nedenle ekonomik dengenin olmayacağını, talebin azalması sebebiyle arzında bundan etkilenmesiyle istihdam sorunu yaratacağını bunun çözümü olarak devletin ekonomiye müdahil olarak etkin talebin artırması olarak sunmuştur. Refah devletinin 1970'lerde yaşanan ekonomik krizler, serbest piyasanın güçlendirilmesi ve liberal eğilimlerin tekrardan yön vermesi 1980'lerde refah harcamalarını karşılamada yaşanan güçlükler, faiz oranlarında düşüş ve piyasaya verilen güvenlerle ekonominin canlanacağı düşüncesi olan neoliberal politikaların benimsenmesine yol açmıştır. Serbest piyasa her türlü müdahalenin ve düzenlemenin karşı olduğu bir döneme girilmiştir. Özel sektör devletin yerine getirdiği birçok hizmeti sunmaya başlamıştır (Eser, Memişoğlu ve Özdamar, 2011, s. 204-208).

1980'li yıllarda başlayan neoliberalizm fırtınası ASP'leri de etkilemiş ve ekonomik model olarak neoliberalizmi benimsemişlerdir. Devletin küçülmesi, kamu kuruluşların özelleştirilmesi, devletin birçok alanı özel sektöre bırakması, rekabetçi bir serbest piyasanın sağlanması gibi fikirleri neoliberalizm anlayışı ile birlikte dile getirmişlerdir (Uzunçayır, 2021, s. 79-81). Neoliberalizm 1970'ler sonundaki krizleri çözebilecek sihirli bir merhem olarak görülmüştür. Daha az vergi ile üretkenliği artıracak neoliberalizm ekonomik modelin asalak olarak gördüğü siyasi ve ekonomik elitler, sendika ve devlet görevlilerine karşı küçük-orta işletmelerin, işçilerin ve sıradan insanların çıkarını olacağını dolayısıyla durumlarını iyileştireceği iddia edilmiştir (Zaslove, 2008, s. 172-173).

1990'lı yıllardan itibaren ASP'ler neoliberal politikalardan uzaklaşmaya başlamıştır. Serbest Piyasa ekonomisinden Avusturya ASP'lerinden olan Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) lideri Jörg Haider'in adlandırdığı şekilde adil piyasa ekonomisine geçilmesi gerektiğinin düşünülmesi ile birlikte pro-refah ekonomik modeline geçiş göze çarpmaktadır. İşçi sınıfının sol partilerden aşırı sağ partilere yönelmesi ekonomik politikalarını bu yönde etkilemiştir (Uzunçayır, 2021, s. 82-83).

1986-2000 yılları arasında Avusturya Özgürlük Partisinin liderliğini yapan Jörg Haider'in *"sosyalist değil sosyal"* olarak tanımladığı sosyoekonomi politikasına birçok sağ parti de katılmıştır. Aşırı sağ partiler sosyal refah devletinde çalışabilecek gücü olanlara değil, buna gerçekten ihtiyacı olanlara (çoğunlukla hastalar ve emekliler) sosyal yardımların yapılmasını savunmasının yanında nativist bir yorumla sadece "*kendi insanlarına*" olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Sosyal hizmetler, sosyal konutlar ve işler için "*ulusal tercih*" istenilmiştir. Aşırı sağ partiler programlarında Avrupalı olmayan yabancılara mülkiyet haklarıyla birlikte işsizlik ve çocuk yardımlarının caydırıcı politikalarının parçası olarak sınırlandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ekonomik modelleriyle kendi halklarına fayda sağlayan yabancıların etkisinden korumayı amaçlamışlardır (Mudde, 2007, s.130-132).

1990 yılı itibariyle Çin, Hindistan, Güney Kore ve Brezilya gibi küresel ekonomide yeni aktörlerin girmesi, Avrupa'nın yaşlanan nüfusu ve küresel rekabet nedeniyle işsiz sayılarındaki artışlar ve küçük orta işletmelerinin bu rekabetten zarar görmesi refah devletinin maliyetini artıran sebepler olmuştur. Neoliberal politikalarla birlikte ekonominin imalat sanayisinden hizmet sektörüne geçiş ile birlikte gelir dağılımdaki eşitsizliklerin artması ve orta sınıfın içinin boşalması, Avrupa Birliği'nde (AB) 2013 yılında genç işsizlerin sayılarının 5 milyonu geçmesi büyük bir sosyal yaraya yol açmış ve göçmenlerin işsizliğin artışında büyük bir pay sahibi olduğu düşüncesi hasıl olmuştur. Aynı zamanda refah devletinin nimetlerinden, göçmenlerin faydalanmasına yönelik bir tepki oluşmuştur (Atikkan, 2017, s.52-55). Refah şovenistlerine göre etnik çeşitliliğin fazla olması durumunda yoksullara yönelik sosyal programlarının vergiler ve transferler yoluyla aktarımında zorlanılacağı ve çokkültürlülük politikasının etnik

gruplar arasında ulusal dayanışmayı sağlamasının pek mümkün olamayacağını ve bu politika çerçevesinde etnik grupları finanse etmek gerekeceğinden ekonomik maliyetleri artıracağı hipotezlerini öne sürerek, göçmenlerin refah devletini tehdit ettiği yönündeki endişelerini paylaşmışlardır (Kymlicka ve Banting, 2006, s.283).

Aşırı sağ partiler, refah devletinin kendi insanları ile sınırlandırılmasını istemekte, göçmenlere yönelik uygulanmasına karşı çıkmaktadırlar. Refah devletinin yardımı hak etmeyen topluluklara ve kendisi düşünen bürokratlara hizmet ettiğini düşünmektedirler (Van der Waal, Achterberg ve Oorschot 2011, s. 15). Kuzey Avrupa'da göçe yönelik benzer söylemler sol partilerde de görülmektedir. Göçün durdurulması, kısıtlanması konusunda benzer söylemlere sahip muhafazakâr ve işçi partileri "*göçmen sorunu*" olarak nitelendirdikleri problemi çözme konusunda da hemfikir olmuşlardır. İşçi Partisi baştayken göçmenlere yönelik bu politikalar uygulanmıştır. İngiliz İşçi Partisi iktidarında Maliye Bakanlığı yapan Gordon Brown *"Britanyalıların işi, Britanyalı işçilere ait"* söylemiyle önceliğin kendi vatandaşları olduğunu deklare etmiştir. Hem sağ hem sol partiler göç konusunda katı politika uyguladıkları ve öncelik olarak ulusal vatandaşlarının işlerini koruyacaklarına dair seçmenlerine sözler verebilmektedir (Wiggen, 2012, s.592-593).

ASP'lerin refahın paylaşımını gündeme taşımalarının nedeni göçtür. Refah hizmetlerine ilişkin verilen hakların kişinin kökeninden bağımsız olarak verilmesi ASP'lerin eleştirdiği en önemli nokta olmuştur. ASP'ler "*sıradan insanların*" emekleri üzerine konmakla suçladığı "*refah yağmacılarına*" karşı gerçek savunucuları olduklarını belirtmek suretiyle popülizmde görülen düzen karşıtlığı ve halkın sesi olma iddiasını refah popülizmi yaparak sürdürmektedirler (de Koster, Achterberg ve van der Waal 2012, s. 5-6).

Avrupa'da sosyal güvenlik hizmetlerinden en fazla yararlanan banliyö ve gettolarda yaşayan, dışarıdan gelen yabancıların olması, aynı zamanda medyada bu şekilde servis edilmesi de insanları ASP'lere yönlendirmektedir. Lakin Avrupa nüfusunun hızla yaşlanması ve doğum oranlarının düşük olması, emeklilik sistemi için genç nüfusa ihtiyaç duyulması ve yabancıların da bu duruma katkıda bulunması Avrupa için bir çıkmazı göstermektedir. Bu durumda demografik

değişimin yabancıların lehine olması Avrupa'da ASP'lerin endişelenmesine yol açmaktadır (Taş, 1999, s. 66-67). ASP'ler göçlerin refah devleti üzerinde kötü etkilerinin olduğunu ve işçi ücretlerini düşürdüğü konusunda argüman sunarken, muhalefet partileri de vasıfsız işçi niteliğinde gelen göçmenlere yönelik kısıtlamaya gitme taraftarıyken, nitelikli işçilerin gelmesi konusunda ise olumlu yaklaşmaktadır (Halhallı, 2020, s.457).

Ülkemizde refah şovenizmi sığınmacıların ve kaçakların sayısının milyonları bulması ile gerçekleşmiştir. 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş sebebiyle ülkemize gelen Suriyeli sığınmacı sayısı 3.500.094 kişidir (http-3). 2019 yılında Dolmabahçe Sarayı'nda düzenlenen 2. İstanbul Uluslararası Ombudsmanlık Konferansı'nda Cumhurbaşkanlığı görevi yürüten Recep Tayyip Erdoğan sığınmacılar için 40 milyar dolar harcandığını ifade etmiştir (http-4). Suriyeli sığınmacılar içerisindeki nitelikli olanların Avrupa ülkelerine göç ettiği, kas gücüne dayalı işlerde çalışanların Türkiye'de kaldıkları görülmektedir. İşçi ücretlerinin düşmesi, kayıt dışı olarak çalışmaları neticesinde işsiz kalan Türk vatandaşları bu durumun sığınmacılar sebebiyle olduğunu düşünmektedir. 2012-2015 yılları arasında Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu Gaziantep, Kilis ve Adıyaman'da kira artış oranlarının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu gözlemlenmiştir (Akcan, 2018, s. 64-70).

2022 Şubat ayında başlayan Ukrayna-Rusya Savaşı neticesinde bu ülkelerden Antalya'ya gerçekleşen göç neticesinde de ortalama 5.000 TL olan kira fiyatları, tam bir yol sonra ortalama 13.784 TL'ye çıktığı gözlemlenmiştir (http-5). Dolayısıyla kira artış oranlarına bakıldığında Türk vatandaşlarının refah kaybı yaşaması kaçınılmaz hale gelmiştir. Suriyeli sığınmacıların bir kısmı yerleştikleri bölgede kaçakçılık yapmaya başlamıştır. Suriye iç savaşı öncesi kaçakçılık olmasına karşın bu durum iç savaş sonrası Suriyeli sığınmacıların gelmesi ile daha da artmıştır. Türk vatandaşı esnaf ise artan kaçakçılık faaliyetleri nedeniyle haksız rekabet olduğunu düşünmektedir. (Oytun ve Gündoğar Senyücel, 2015, s.18-19).

Sığınmacılara yönelik sağlık hizmetlerinde Sağlık Bakanlığı görevini yürüten Fahrettin Koca, 97 milyon poliklinik hizmeti, 3 milyonun üzerinde yataklı tedavi ve 2.6 milyon ameliyat hizmeti yapıldığını söylemiştir (http-6). Bu durum

Türk sağlık sistemine büyük bir yük getirmektedir. Bu durum Türk vatandaşlarının sağlık hizmetlerine ulaşmasında sıkıntılara sebebiyet vermiştir. 2021 yılı itibariyle artan enflasyon sebebiyle (http-7) yaşam pahalılığının artması, 06.02.2023 tarihinde 7.8 ve 7.5 büyüklüğünde meydana gelen depremlerin Suriyeli sığınmacıların neredeyse %50'sine ev sahipliği yapan Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Şanlıurfa, Diyarbakır, Kilis, Adana, Osmaniye, Elazığ illerinde olması ve Dünya Bankası'na göre 34 milyar doların (http-8) üzerinde bir maliyetinin olması, sığınmacıların yükünü ülkenin daha fazla kaldıramayacağı gerekçesiyle refah şovenizminin artmasını kaçınılmaz hale gelmesi beklenmektedir.

3. METODOLOJİ

Metodolojik olarak kuramsal araştırma yapılması ve literatür taraması ile aşırı sağ kavramının genel bir çerçevesi ortaya konmuştur. Ankara Milli Kütüphane, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, internet kaynakları, internet gazeteleri, resmî belgeler, raporlar, kitaplardan yararlanılmıştır. Araştırma sürecinde yazılı materyaller incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırma evreni olarak Fransa'da Ulusal Cephe/Birlik Partisi, Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi Almanya'da Almanya için Alternatif Parti, İtalya'da İtalya'nın Kardeşleri ve Lig Partisi, Hollanda'da Özgürlük Partisi gibi aşırı sağ partiler ele alınmıştır. Bu partilerin programları ve liderlerin söylemleri incelenerek yabancı düşmanlığı, popülizm ve refah şovenizmi başlıkları üzerinden değerlendirilmiştir.

Göçlerin Türkiye'ye ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi etkileri incelenerek Zafer Partisi'ne odaklanılmıştır. Zafer Partisi lideri Ümit Özdağ'ın ön planda olması sebebiyle Özdağ'ın kitapları, röportajları, tweetleri ve konuk olarak katıldığı TV programları incelenmiştir. Zafer Partisi ile yukarıda bahsedilen Avrupa'daki aşırı sağ partiler karşılaştırılmış ve Zafer Partisi'nin Avrupa tipi aşırı sağ parti olup olmadığı incelenmiştir.

4. AVRUPA'DAKİ AŞIRI SAĞ PARTİLER

Fransa, Avusturya, Almanya, İtalya ve Hollanda'daki aşırı sağ partilerin aldıkları oylarla siyasette kalıcı hale gelmeleri, gündemi belirlemeleri, Müslüman göçmenlere yönelik benzer söylemlere sahip olmaları ve Euroseptik tutum sergilemeleri gibi özelliklerinden dolayı bu ülkelerdeki aşırı sağ partiler araştırılmıştır.

4.1. Fransa'daki Aşırı Sağ Parti: Ulusal Cephe/Birlik Partisi

Fransız popülist aşırı sağ parti olan Ulusal Cephe'nin tarihsel sürecini incelemek için Boulangisme ve Poujadism hareketlerine bakmak gerekmektedir. Boulangisme Hareketi (1889-1891), 19. yüzyılın son çeyreğinde Fransa'da ortaya çıkan popülist bir harekettir. Adını generallik ve savaş bakanlığı yapmış olan Georges Ernest Jean-Marie Boulanger'den almaktadır. Hareketin yükselişi, Fransa'nın milli ihtişamına tekrardan kavuşması, Fransız siyasi hayatının temizlenmesi, sömürenlere karşı halkın savunulması gibi söylemleri ve bunları çözeceğine dair umut vermesiyle olmuştur. Boulangisme, sol ve sağ cenahın bir koalisyonu olarak ortaya çıkmıştır. Hareketin lideri Boulanger, muğlak bir söyleme başvurarak doğrudan demokrasiyi, milliyetçiliği, Yahudi ve yabancı düşmanlığı ile güçlü devleti öne çıkarmıştır. Boulangisme hareketi, politik yaşamda çok farklı uçlara yönelmesine yol açacak boyutta bir muğlaklık içermekteydi. Boulanger'de tıpkı popülistler gibi sıradan insanların karşısında elitleri görmüş ve Fransa'yı kendi benliğiyle bir tutmuştur (Saç, 2017, s. 263-264).

II. Dünya Savaşı sürecinde Almanya'nın, Fransa'nın kuzeyini işgal etmesi üzerine, Fransa'nın güneydoğusunda Mareşal Philippe Petain'in kontrolünde Vichy şehrinde bir hükümet oluşturulmuştur. Antisemitik, otoriter, laikliği reddeden, Katolik ilkelere bağlı monarşist bir hükümet biçimini temsil etmekteydi. Petain'in Kuzey Afrika'daki sömürgelerinde görevlendirdiği komutanların Müttefik Kuvvetlerine geçmesiyle Adolf Hitler, Petain'i ihanet ettiği gerekçesiyle pasifize etmiş ve Almanya'nın Fransa'nın tamamını işgal etmesi neticesinde Vichy hükümeti fiilen sona ermiştir. Petain rejimi yerine Vichy

Hükümeti veya rejimi olarak adlandırılarak Petain'in saygınlığı korunmuştur. Petain'in II. Dünya Savaşı sırasında Almanya ile iş birliği yaparak Fransa'nın bağımsızlığını koruyacağına inandığı politikaları başarısız olmuştur. Bu nedenle Petain, I. Dünya Savaşı'nda kazandığı itibarını ve onurunu kaybetse de Fransız sağının sembol isimlerinden biri olmaya devam etmiştir (Özen ve Akdevelioğlu, 2016 s. 157-160).

Poujadizm, küçük tüccarların ve zanaatkarların çıkarlarını korumayı amaçlayan Tüccarları ve Zanaatkarları Savunma Birliği'nin (TZSB) lideri Pierre Poujade tarafından organize edilen, 1950'lerde Fransa'da ortaya çıkan siyasi bir harekettir. Poujade, hareketin lideri olmadan önce küçük bir kasabada kırtasiye sahibi ve belediye meclis üyesidir. Poujadizm, ekonomik istikrarsızlık, kırsal sorunlar ve Fransa'nın Dördüncü Cumhuriyeti'ndeki Cezayir krizi sırasında ortaya çıkmıştır. Başlangıçta apolitik olan hareket tek bir konuya, vergilendirmeye odaklanmış ve basit düzenlemeler talep etmiştir. Daha sonra demokrasi ve küçük mülkiyet fikrine dayanan popülist ve eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olmuştur. Cumhuriyeti devirmeyi düşünmeyen hareket, 1953'te vergi sistemine yaptığı protestolarla ortaya çıkmıştır. Poujade'nin hareketi, modernleşmeye karşı olan ve devleti bir "*vampir*" olarak gören ülkenin orta ve güney bölgelerindeki çiftçiler, küçük tüccarlar ve zanaatkarlar tarafından desteklenmiştir. Ekonomik kriz ve Cezayir krizi gibi kolonyal sorunlardan etkilenenler dahil olmak üzere toplumun çeşitli sektörlerinin sesi olarak siyasi güç kazanmıştır. Poujadizm, küçük işletmeleri büyük ulusal ve uluslararası şirketlere karşı koruma söylemiyle ön plana çıkmıştır (Saç, 2017, s. 262-265).

Fransa'da, 5. Cumhuriyet'in kurumsal, yasal ve siyasal yapısı sayesinde aşırı sağ hareketlerin yaşam şansı azalmıştır. Buna karşın Ulusal Cephe Partisi, uzun yıllar marjinal kalsa da istikrarlı bir şekilde yükselişine devam etmiş ve Avrupa'daki benzer partiler için bir prototip haline gelmiştir. Popülizm radikal sağ hareketleri öne çıkarmış ve geleneksel sağ/sol partileri de krize sürükleyerek değişime zorlamıştır. Fransa'daki seçim sistemi (ikinci turun nihai olması nedeniyle) özellikle temsilci düzeyinde Ulusal Cephe için ciddi bir engel oluşturmaktadır. Fransa'nın iki turlu çoğunlukçu yapısına rağmen Ulusal Cephe gibi aşırı sağ partilerin ortaya çıkmasının nedeni, bu partilerin meşruluğunu

kazanması ve belli bir seçmen kitlesinin desteğini almasıdır. Fransa özelinde görüldüğü gibi, Ulusal Cephe'nin uzun vadede Fransız siyasi arenasında bir gedik açması kurumsal ve yasal engellere çok güvenilmemesi gerektiğini ortaya koymuştur. 2011 yılında Marine Le Pen'in parti liderliğini devralmasıyla birlikte Ulusal Cephe popülizmi kullanarak aşırı unsurları partiden uzaklaştırarak, partiye modern bir görünüm kazandırmış ve farklı birçok kesimin desteğini kazanmıştır (Saç, 2017, s. 266-270).

Occident adlı aşırı sağ güçler, 68 olaylarında solculara yönelik şiddet uygulamasından ötürü dağılmıştır. 1969 yılında Ordre Nouveau (Yeni Düzen, ON) örgütü kurulmuş ve diğer aşırı sağ örgütlerden farklı olarak birleşik bir aşırı sağ cephe kurmayı amaç edinmişlerdir. 1970 yılında "*Ulusal Sağ*" stratejilerini benimsedikleri İtalyan Sosyal Hareketi'nin (MSİ) % 5 üzeri oy alması ve 1971 Paris Belediye Seçimlerinde ON'un % 2,6 oy alması bir parti kurmayı teşvik etmiştir. ON'un önde gelen isimlerinden François Duprat, parti programı olarak "*Ulusal Cephe için*" isimli bir manifesto yayınlamıştır. Bu manifestoda geleneksel değerlere sahip çıkmak, yabancı düşmanlığı, demokrasiye karşı şüphecilik ve doğal düzene olan inanç gibi özellikler dikkat çekmekteydi. Haziran 1972 yılında parti Front National pour une Unité Française adıyla kurulmuştur. İlk başkanı Jean Marie Le Pen olmuştur. 5 Ekim 1972 yılında parti ismi Front National (Ulusal Cephe, FN) olarak değiştirilmiştir (Stockemer, 2017, s.9-10).

Jean Marie Le Pen liderliğindeki Ulusal Cephe, 5 Ekim 1972 yılında radikalizm ideolojisini benimsemiş antisemitik kişilerin, Vichy rejimi destekçilerinin, poujadizm hareketi temsilcilerinin, neonazi öğrencilerinin, Cezayir'in Fransa'ya ait olduğunu düşünenlerin örgütlenmesiyle kurulmuştur. Ulusal Cephe, göç ve göçmen karşıtlığının yanı sıra 1951 yılında kurulan *Avrupa Kömür Çelik Topluluğu*, 1957 Roma Antlaşmasıyla *Avrupa Ekonomik Topluluğu,* 1965 yılında Füzyon Antlaşmasıyla *Avrupa Topluluğu* ismini alan bütünleşik Avrupa fikrine karşı çıkarak siyasi çizgisini oluşturmuştur. Jean Marie Le Pen, siyasi kariyerine poujadist bir milletvekili olarak başlamış ve ilk başarısını 4 Eylül 1983'te Dreux'de gerçekleştirilen seçimlerde kazanmıştır. Jean Marie Le Pen 1984 Avrupa seçimlerinde % 11, 1988 Başkanlık seçimlerinde % 14,4 ve 1995

Başkanlık seçiminde % 15 oy alarak yükselişine devam etmiştir (Kütük, 2019, s. 25-26).

Marine Le Pen 2011 yılında babası Jean Marie Le Pen'in ardından partinin başına kolayca geçmiştir. Marine Le Pen, partiyi aşırı görüşlerden arındırarak partinin imajını düzeltmeye çalışmıştır. İlk sınavını 2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçiminde veren Marine Le Pen, % 18'den fazla oy alarak, François Hollande ve Nicolas Sarkozy'nin arkasından 3. sırada yer almıştır. Fransız ekonomisinin yaşadığı sorunlar nedeniyle iktidardaki Hollande liderliğindeki Sosyalist Partisi gözden düşmüştür. FN, 2014 yerel seçimlerinde ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 25 oy alarak oylarını yükseltmiştir. Euroseptizm konusunda sözcü durumunda olan Marine Le Pen, bu başarıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. 2015 yılında Paris'te yaşanan terör saldırısını İslamla ilişkilendiren Marine Le Pen, artan İslamofobi ve yabancı düşmanlığından faydalanmasını bilmiştir. Nitekim 2017 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçiminde Emmanuel Macron'un ardından ikinci en yüksek oyu almıştır. Marine Le Pen'in bu başarısına karşın partisi 2017 Haziran milletvekili seçimlerinde başarılı olamamış ve sadece 8 sandalye kazanabilmiştir. Marine Le Pen, partisinin bu başarısızlığını Ulusal Cephe'nin anti-semitik ve neofaşist geçmişine bağlaması üzerine parti ismini Fransızca ismi olarak Rassemblement National, ingilizce adı National Rally (Ulusal Birlik, NR) olarak değiştirmiştir. 2022 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimini 2. tura taşımayı başaran Marine Le Pen, 2. turda % 40'tan fazla oy alarak Macron'a karşı kaybetse de bunu bir "*zafer*" olarak nitelendirmiştir. 2022 yılının Kasım ayında partisinin parlamento grubunun başına geçmek için partisinin lideri olarak Jordan Bardella'yı atamıştır (http-9).

4.1.1. Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

Fransa'da aşırı sağ parti olan Ulusal Cephe'nin lideri Marine Le Pen Küresel elitlerin veya küreselcilerin kendi çıkarları ve zenginlikleri için milyonlarca göçmeni ucuz işgücü yaratmak için Fransa'ya doldurarak ulus devletleri yok etmeye çalıştıklarını, Avrupa'da küreselcilerle – ulusalcılar arasında bir ayrışma olduğunu ifade etmiştir (Atikkan, 2017, s. 150-151). Marine Le Pen, 2022 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde daha önceki seçimlerde olduğu gibi

göçmenlere sınırlarının kapatılacağını, ülkede doğanlar için verilen vatandaşlık haklarını iptal edeceğini, İslamcılıkla mücadele edeceğini, selefi camilerini kapatacağını ve camilere verilen maddi desteği kaldıracağını seçmenlerine vaat etmiştir (Özcan, 2022). Başörtüsünü ise kamusal alanda yasaklamayı 2022 seçimlerinin ilk tur öncesinde vaat etmiştir (Larcher ve Thompson, 2022).

Müslüman göçmenlerin kadınlara yönelik olumsuz tutumları olduğunu, İslamcılığın kadınların özgürlüğüne ket vurduğunu ve Fransız kadınların yaşam biçimine müdahalede bulunacağını iddia etmiştir. Marine Le Pen, güçlü ve modern bir kadın imajı çizerek kadın seçmenlerle bağ kurmaya çalışmakta ve kadın hakları koruyuculuğunu üstlenmeyi amaçlamaktadır (Sayan Cengiz, 2021, s. 281). Marine Le Pen göçmen akışını önlemeye yönelik katı kısıtlamalar getireceğini, Türkiye ve Kuzey Afrika'dan gelen göçmenlerin nüfus artış hızının fazla olduğunu, Fransız vatandaşı olmalarına karşı olduğunu ve Müslümanların nüfus artışının ülkesini tehdit edecek seviyelere geleceğini, İslam'ın laiklikle uyumlu olamayacağını ifade ederek Fransız kültürünün istila altında olduğunu belirtmiştir. Tüm bunlara karşın Marine Le Pen, partisinin *"aşırı"* denilmesini kabul etmeyerek *"cumhuriyetçi bir parti"* olduklarını ifade etmiştir (Ceylan ve Uslu, 2022, s. 85-87).

Nativist bir ideolojiyi benimseyen Ulusal Birlik Partisi programlarında Fransız halkını homojen olarak tanımlamış, Fransız dilini ve kültürünü korumak için "*istilaya*" karşı duracaklarını belirtmiştir. Nativisit ideolojisini benimseyen parti Fransız halkının öncelikli olmasını savunmuştur. Göçün yarattığı çokkültürlülüğü yıkıcı olarak tanımlamıştır. Göçmenler suçla ilişkilendirilirken, Fransa'ya yönelik göçlere *"savaş" ve "sel"* gibi benzetmeler yapılmıştır. Göçler *"istila"* kavramıyla özdeşleştirilmiştir. *"Biz geldiğimizde onlar gidecek"* söylemiyle Fransız halkının kurtarıcı rolünü üstlenmek istemektedirler. Biyolojik ırkçılığın yerini Fransız kültürünün üstünlüğü ve üstün özellikleri vurgulanmasıyla kültürel ırkçılık almaktadır. Marine Le Pen ırkçı olmadığını açıkça ifade etmektedir. Hatta ırkçılığın kurbanı olarak Fransızları görmekle asıl kendilerinin gerçek mağdur konumunda olduklarını belirtmektedir. *"Biz ırkçı değiliz, vatanseveriz"* söylemini ön plana çıkarmaktadırlar. Parti, kitlesel göçle gelen "*işgale*" karşı vatanı savunmaya çalıştıklarını söylemlerinde kullanmaktadır.

Marine Le Pen'in söylemlerinde ve parti programlarında göçmenler, "*bizlerin*" diyerek saf ve temiz Fransız geleneğini ve kültürünü kirletmeye çalışan "*ötekiler*" olarak görülmektedir. Çokkültürlülüğün Fransa'nın geleceğini mahvedeceğini ve Fransız uygarlığının çöküşünü hızlandıracağını savunmuşlardır. Fransız halkının homojen ve bir bütün olduğunu, çokkültürlülük ile bunun yıkılmaya çalışıldığını ve Fransız yaşam biçiminin korunması gerektiğini belirtmişlerdir (Halhalli, 2021a, s. 176-186).

Ulusal Cephe/Birlik Partisi, Müslüman göçmenleri ötekileştirmektedir. Fransız kültürünü, Müslümanların kültüründen üstün tutmak suretiyle kültürel ırkçılık yapmaktadırlar.

4.1.2. Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nde Popülizm

Ulusal Cephe/Birlik Partisi, Boulangism ve Paujadism gibi popülist hareketlerden ilham alarak Fransız siyasetinde yer edinmiştir. TZSB'nin eski milletvekili Jean-Marie Le Pen elitist Fransız aşırı sağını iyi bir şekilde örgütleyerek Ulusal Cephe'yi kurmuş ve diğer Avrupa aşırı sağ partilere örnek olmuştur. Jean-Marie Le Pen, yerleşik partileri dörtlü çete olmakla suçlarken, partisinin nativist ve popülist politikalarına, refah şovenizmini eklemleyerek, kozmopolit seçkinlere karşı kendi halkını savunduğunu iddia etmiştir (Mudde, Katwasser, 2017, s. 34-35).

Ulus üstü yapılar ve küresel şirketler *"Küresel Yönetişim"* olarak ifade edilmektedir. "*Küresel Yönetişim*" kurmak isteyen küresel şirket sahibi elitler, Fransız halkının karşısında görülmüştür. ABD merkezli çokuluslu yatırım bankası Goldman Sachs ve AB bürokrasisi gibi kurumlar bu ifadenin içerisindedir. Partinin söylemlerinde "*saf ve temiz*" Fransız halkının içteki düşmanı göçmenler olarak görülürken, dıştaki düşmanları olarak küresel elitler olarak gösterilmiştir. Partiye göre, Fransızların karşısında konumlandırılan AB ve küresel elitler, göçü teşvik ederek çokkültürlülüğü dayatmak suretiyle Fransız kültürünü tahrip etmeyi amaçlamaktadırlar. Marine Le Pen, Fransız kültürünü saf ve temiz olarak tanımlarken, yabancı kültürlerin Fransız kültürünü kirleteceğini ifade etmiştir. Sol ve sağ ayrımını da kabul etmeyen parti, yurtseverliği, kimliğin müdafaasını ve Fransız halkının egemenliğini kabul ettiklerini ifade etmiştir. Dolayısıyla partilerine yöneltilen "*aşırı sağ*" mefhumuna bu suretle itiraz etmektedirler.

Marine Le Pen, kendisini Fransa'yı İngiliz işgalinden kurtaran Fransızların kadın kahramanı *Jeanne d'Arc* ile özdeşleştirerek, Fransız halkını tehdit eden küresel elitlere ve göçmenlere karşı, kurtarıcı olarak kendisini lanse etmektedir. Sadece kendisinin gerçek halkı temsil ettiğini vurgulamaktadır (Halhalli, 2021a, s. 177-178).

Marine Le Pen ve partisi de tıpkı popülistler gibi saf ve homojen halkın karşısında halkın kötülüğünü isteyen elitleri konumlandırmıştır. Le Pen küreselleşmenin kaybedenleri olan işçi ve orta sınıfa hitap ederek küresel elitlere karşı koruyuculuğunu üstlenmiştir (Stockemer, 2017, s.4). Marine Le Pen, Fransız milliyetçiliği ekseninde sekillenmiş bir tür popülist demokrasi önermektedir. Fransa'nın yaşadığını iddia ettiği siyasi, sosyal ve kültürel çürümenin sorumlusu olarak elitleri görmekte ve bunu düzeltmek için göç, kamu güvenliği gibi konularda radikal önlemler önermektedir. Marine Le Pen, kendisini Fransız halkının temsilcisi, kurtarıcısı ve Fransa'nın vücut bulmuş hali olarak sunmaktadır (Stockemer, 2017, s.35). Ulusal Birlik Partisi, Fransız halkını homojen olarak görmekte, alt ve orta sınıftan ibaret "*sessiz çoğunluğun*" temsilcisi olarak kendisini konumlandırmaktadır (Yıldırım, 2023, s. 125). Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nin popülizmin özellikleri taşıdığı görülmektedir.

4.1.3. Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nde Refah Şovenizmi

NR, Fransız halkının emeklerinin göçmenlere harcandığı iddia etmiştir. Kitlesel göç nedeniyle 1 milyon Fransız'ın işsiz kaldığını ve göçmenlerin devlete ekonomik yükler getirdiğini söylemlerinde kullanmışlardır (Halhalli, 2021a, s.181). Marine Le Pen, 2021 yılında Macron ile yaptığı tartışmada Macron'u küresel elitlerin işbirlikçisi ve adayı olarak, kendisini Fransız halkının adayı olarak tanımlamıştır. Marine Le Pen, Macron'u elitlerin ekonomik çıkarları peşinde koşan, düşük ücretle halkını çalıştırmaya mecbur eden ve ekonomik güvencesizliği, vahşi küreselleşmeyi, bencilliği temsil eden biri olarak görmektedir. Marine Le Pen kendisini, Fransız halkının refahını korumakla mükellef, küresel elitlerin ve göçmenlerin sebep olduğu ekonomik yükten kurtaracak olan bir lider figürü olarak göstermeye çalışmaktadır (Sayan Cengiz, 2021, s.283).

Ulusal Birlik Partisi'nin göçe yönelik projelerinde işverenlerin, Fransızlardan daha düşük ücrete çalışan yabancıları işe aldıkları, göçü engellediği ve gelenlerin geri dönüşü sağlandığı taktirde mecburen Fransızları daha yüksek ücret ile işe almalarını sağlayacakları belirtilmiştir (Rassemblement National, 2022, s. 9). Barınma ve sosyal yardımlarda önceliğin Fransızlar olacağı vaat edilmiştir. Yabancılara, sosyal yardımların kısıtlanması yahut kaldırılması Fransa'nın yabancılar için cazip olmaktan çıkacağı projede yer almıştır (Rassemblement National, 2022, s. 14). Marine Le Pen, sosyal hizmetlerin, iş olanaklarının *"Ulusal Öncelik"* olarak Fransızlara verileceğini vaat etmiştir. Fransa'ya yönelik kitlesel göçlerin olduğunu, halihazırda Fransa'da 9 milyon insanın yoksulluk altında yaşadığını ve göçü kaldıracak kapasitelerinin kalmadığını, Fransa sokaklarında evsiz insanlar olduğunu ve bu insanlara ev verilemeyeceğinin söylenmesine karşın kitlesel göçle gelen insanlara ev bulunabildiğini iddiasında bulunmuştur. Her bir göçmenin, Fransızların refah kaybına sebep olduğunu ve kendisinin sadece Fransızların refahını ve güvenliğini düşüneceğini söylemlerinde kullanmıştır (Şener ve Uzun, 2022, s. 489). 2017 seçimlerinde işsizlik ortalamasının ülke ortalamasının üstünde olan bölgelerde Le Pen'in en yüksek oylarını aldığı ortaya çıkmıştır. Le Pen, Euroseptik bir lider olarak, Euro'dan çıkmayı vaat etmiştir (Sülün, 2020, s.74-75).

Ulusal Cephe/Birlik Partisi, Müslüman göçmenlere sosyal yardımda bulunulmasını eleştirmekte ve iktidara gelmeleri durumunda bu yardımları keseceklerini seçmenlerine vaat ederek refah şovenizmi yapmaktadır.

4.2. Avusturya'daki Aşırı Sağ Parti: Avusturya Özgürlük Partisi

Çok etnikli bir imparatorluk olan Habsburgların merkezinde yer alan ve Avrupa'nın kavşak noktası olan Avusturya, 19. yüzyıldan beri sağ ideolojilerin kazanı olmuştur (Karnitschnig, 2016). 1848 halk devrimi zamanlarındaki Büyük Alman Halk Partisi'nin, pancermenist düşüncelerinden etkilenilmiştir. 1930'lu yıllarda Nazilerin güçlenmesiyle Anschluss'u[2] savunmuşlardır (Balıkoğlu, 2020, s. 80). II. Dünya Savaşı sonrası hem Almanya'da hem Avusturya'da elitler uzlaşması gereği aşırı sağ partilerle ittifak yapılmaması esastı. Almanya'da

[2] Nazi Almanya'sının Avusturya'yı ilhakına verilen ad

Anayasa Mahkemesi tarafından bu uzlaşının gereği yapılarak bu partiler kapatılırken, Avusturya'da ise Anayasa Mahkemesi bu uzlaşıyı uygulamamıştır. Hem Sosyal Demokratlar hem Halk Partisi aşırı sağ partilerle iş birliği yaparak olası rakiplerini devre dışı bırakmayı amaçlamışlardır (Öner, 2014, s.170).

Sosyalistlerin partisi Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) ve Katoliklerin partisi Avusturya Halk Partisi (ÖVP) hegemonyasına karşı üçüncü bir yolu temsi etmek için Verband der Unabhängigen, (Bağımsızlar Federasyonu, VdU) kurulmuştur. Parti savaş sonrası liberal yasalara tabii olsa da eski Nazilere yönelik kısıtlamaların kaldırılmasını arzulayan ve pancermenizmin yeniden formülü esasıyla hareket eden politik oluşumdu. 1949 yılı seçimlerinde % 11,4 oy almış, 1951 seçimlerinde cumhurbaşkanı adayları ise % 15,4 oy almıştır. Oylarının çoğunluğunu denazifikasyon (Nazilerden arındırma) neticesinde etkilenenlerden almıştır. İki büyük ana partinin eski Nazileri işe almaya başlamaları, entegre etme çabaları ve demokratik eğitiminin etkisi, parti içerisinde anti-sosyalistler ile din adamlarına karşıt olanlar arasındaki çekişmeler, 1955'te Avusturya'nın barış antlaşması imzalanması, bunun neticesinde Müttefik Devletlerinin çekilmesiyle önemli bir propaganda gücünü de kaybeden VdU'ya karşı ilgi azalmış ve parti dağılmıştır (Ignazi, 2003, s.110).

VdU'nun uzantısı olarak devam eden ve 1956 yılında kurulan Avusturya Özgürlük Partisi'nin (FPÖ) ilk başkanlığını Nazi Almanyası'nda paramiliter bir yapı olan Schutzstaffel (SS) generalliğini yapmış olan Anton Reinthaller 1958 tarihine kadar bu görevi yürütmüş ve ardından gelen Nazi döneminde SS üyesi olan Friedrich Peter 1978'e kadar başkanlık görevini yürütmüştür. 1980 yılında parti liderliğini alan Norbert Steger liberalleşme çabalarına girmiş ve 1983-1986 yılları arasında Avusturya Sosyal Demokrat Partisi ile koalisyon yapmasıyla partinin kabullenilmesini sağlamıştır. Bu koalisyonda Steger, Avusturya Şansölye yardımcılığı ve ticaret bakanlığı görevini yürütmüştür. Partinin protesto oylarını kaybetmesi ve partiyi merkeze yaklaştırılması tepkiye yol açmış, parti içi çekişmeler neticesinde 1986 tarihinde Jörg Haider başa geçmiştir. Bu durum partinin Nazi köklerini benimsemesi anlamına gelmese de partinin temelini Avusturya halkının da desteklediği pancermen ideolojisini oturtmuş, Hristiyan değerlerine sahip çıkma söylemini kullanarak Katolik seçmenleri de saflarına

çekmeyi amaçlamıştır. Haider, ana akım partilerinin temsil ettiği düzene yönelik karşıtlık, Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin sorun yarattığı algısı Avusturya halkında belirli bir karşılık bulması ve Steger ile birlikte partinin liberal kanadının istifası, popülist bir parti olarak konumlandırmasını sağlamıştır. Haider'in bu politikasının başarısını, liderliğini üstlendiği dönemlerde parti üye sayısının kademeli olarak 36.683'ten 51.296'ya üyeye yükseltmesi ve parti liderliğini bıraktıktan sonra 40 bin üye sayısına kadar düşmesinden çıkartılabilmektedir. Oy oranlarında da bunu yakaladığını görülmektedir. 1986'da genel seçimlerinde % 9,6 olan Haider ve partisi 1999 yılındaki seçimlerde % 26,9 oy almayı başarmış ve Avusturya Halk Partisi (ÖVP) ile koalisyon kurarak hükümet ortağı olmuştur. Benzer bir başarının Heinz Christian Strache tarafından sağlandığı gözlemlenmiştir. 2002 yılında Susanne Riess Passer tarafından % 10 oy alınmış, Strache ise bu oyu girdiği her seçimde artırarak 2017 yılında % 26 seviyesine kadar getirmeyi başarmıştır (Bilici, 2020, s.28-33).

Strache 2019 yılında İbiza skandalı olarak bilinen[3] olay neticesinde partisinden istifa etmiştir (http-10). İbiza skandalı sonrası ise Avusturya Halk Partisi (ÖVP) lideri ve Avusturya Şansölyesi Sebastian Kurz, koalisyon ortağı olduğu FPÖ'nün içişleri bakanı Herbert Kickl'i yasa dışı bağış ve yolsuzluklar sebebiyle görevinden alınmasıyla FPÖ tüm bakanlıklarını çekerek bu duruma tepki göstermiş, mecliste de güvenoyu alamamasıyla erken seçime gitmek zorunda kalmıştır (http-10). 2019 yılında gerçekleşen seçimde ÖVP oyunu artırırken, FPÖ oyunu % 26'dan % 16,2 seviyesine düşürmüştür (Kıyağan, 2019). 2020 yılında ÖVP'nin Yeşiller Partisi ile koalisyon kurmasıyla, FPÖ muhalefet konumunda yer almıştır (Kıyağan, 2020). Avusturya Özgürlük Partisinde koalisyonlarda yer alan ve partisinin başarını artıran iki lideri olmuştur: Haider ve Strache. İki liderin Euroseptik, yabancı düşmanlığı, pancermenizm, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkma, Rusya'ya sempatiyle bakma gibi ortak özelikleri

[3] FPÖ lideri Strache Rus oligarkın yeğeni olan bir kadınla aralarında geçen muhabette seçimleri kazanmaları için yardımda bulunmaları durumunda, iktidara geldiklerinde devletten ihaleler verileceğini söylemiş, Avusturyalı üst düzey bürokratlar haklarında kimisinin eşcinsel olduğunu kimisinin kokain çektiği ve Avrupa'nın emlak zengini Rene Benko, silah üreticisi Gaston Glock ve multimilyarder Heidi Goess Horten gibi Avusturya'nın en büyük iş adamlarının kendi partilerine bağışta bulunduklarını iddia etmiş ve bu iddialarda mezkur kişiler tarafından yalanlanmış ve dava açmışlardır (http-10).

görülmekle birlikte Haider anti-seminist söylemler kullanmışken, Strache anti-seminist bir tavır takınmamıştır (Bilici, 2020, s.40).

4.2.1. Avusturya Özgürlük Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

Berlin Duvarının yıkılması ile birlikte göçmen sayısındaki hızlı artış Avusturyalıların tepkisini çekmiş, yabancı düşmanlığı ise 1990 yılında en güçlü seviyesine çıkmıştır. Bu durum FPÖ'nün politikasında da bir değişikliğe yol açmış, Haider dikkatleri ülkeye gelen yabancı göçmenlere yöneltmiştir. 1995 yılında da Haider Avrupa Birliği'nin Avusturya'ya zarar verdiğini söyleyerek Euroseptizmi partinin ana gündemine yerleştirmiştir. Küreselleşmenin ve çokkültürlülüğün ve yabancıların yıkıcı etkileri Avusturya kimliğine zarar verdiği belirtilmiştir. FPÖ de Avusturyalıları Alman kimliğinin bir parçası olarak görülmüştü. Fakat Avusturya kimliğinin partide güçlendiği gözlemlenmiştir. Katolikliğe karşı mesafeli duran parti daha sonra Katolik değerlerini Avrupa'nın ve Avusturya'nın kimliğini oluşturmasında en önemli faktör olduğu beyanıyla Katolik muhafazakarların oyunu almayı amaçlamıştır (Ignazi, 2003, s.119-120).

11 Eylül saldıları, popülist aşırı sağ partiler tarafından İslamofobi yaratmak için araç olarak görülmüş ve medeniyetler çatışmasının yansıması olarak lanse edilmiştir. Türkiye'nin AB üyeliğini de karşı çıkan Haider, İslam'ın "*Batı*" değerleriyle bağdaşamayacağını, üstelik "*Batı*" yaşam tarzının tehlikede olduğu korkusunu yaymıştır. Strache'de benzer bir strateji uygulamıştır. İslam'ı güvenlikle ilişkilendirerek tehdit olarak görmektedir. Strache, Avusturya'nın açık kapı politikası uyguladığını, bu durumun demografik yapıyı ve iç güvenliği tehdit edeceğini, toplumun homojen yapısının bozulacağını ve çözüm olarak sınırların kapatılmasını ve geri dönüşlerin sağlanması olarak ifade etmiştir. Avusturya kimliğini "*öteki*" olarak görülen Müslüman göçmenler nedeniyle tehlikede görmüştür. Parti, İslam dinine yönelik sert eleştirilerde bulunmuştur. Batı kültürünü, Doğu kültüründen üstün tutmak suretiyle bir tür "*farkçı ırkçılıkta*" göze çarpmaktadır. Müslüman göçmenlerin entegre olamayacağı savunulmuş ve FPÖ üyesi Micheal Howanietz göçmen akışının durdurulmaması halinde Avrupalılar ile yabancılar arasında kanlı bir iç savaş yaşanacağını, Avusturya'da da yerliler ve Müslüman göçmenler arasında şiddetli ve acımasız iç savaş yaşanacağını öne sürmüştür. Nativist politikalarla birlikte laikliğe, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve

kadın haklarına atıfta bulunmuşlardır. FPÖ, Haider'in liderliğinden beri aktif bir şekilde Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğu, aynı zamanda Doğu'nun bir parçası olduğu imasında bulunmuş ve AB'ye üyeliğine karşı çıkmıştır. FPÖ, seçmen kitlesine Türkiye'nin AB üyesi olması ile birlikte Müslüman göçmenlerin akın akın geleceğini ve Avusturya kimliğine geri dönülemez zararlar verileceği korkusunu vermiş ve Avrupa Şüpheciliği (Euroseptizm) tavrını takınmıştır (Halhalli, 2021b, 167-177).

Strache, 2006 yılında yaptığı konuşmasında Türk göçmenlerin Avusturya'ya yerleşmesini, Viyana Kuşatmasına benzetmektedir. FPÖ, Müslümanları kadın düşmanı ve liberal değerlere karşıt olmakla suçlamaktadır (Uçar, 2018, s. 42-46). FPÖ'de liderlik yapmış olan Haider ise Viyana'nın bir İstanbul olmayacağını ifade ederek Avusturya'nın sözde İslamlaşmasına dikkat çekmeye çalışmıştır (Uçar, 2018, s.40).

FPÖ, minarelerin yasaklanmasını, ülkesinin İslamlaşmasının önüne geçebilecek bir sembol olarak nitelendirilmesi gerektiğini, laiklikle çelişen bir durum yarattığını söylemesine karşın kilise ve katedralleri ülkelerinin kültürel parçaları olarak görmektedir. İslam'ın kadına değer vermediği, homoseksüel insanlara ölüm cezası verildiği, Hristiyanlığın şiddete karşı olduğunu lakin İslam dininin şiddete yönlendirdiğini savunan parti "*ötekilere*" yönelik bakış açışını ortaya koymaktadır. En büyük tehdit olarak İslam'ın siyasallaşmasını gören ve radikal gruplarla mücadele ettiğini beyan eden parti, Müslümanların da bu tehditten korunması için din eğitimlerinin kontrol altına alınmasını, Müslüman cemaatlerin ülke dışından finanse edilmesinin kontrol edilmesini, Müslümanların kültürel olarak Avusturya halkını etkilemeleri engellenmesi, göçmen ve sığınmacıların Avusturya'nın değerlerine ve kültürüne uymalarının şart koşulması ve bu suretle ülke içerisinde kalması gibi öneriler sunmuştur (Gülyüz ve Akdemir, 2020, s.149-150).

FPÖ seçmenlerine Türkiye'nin AB üyesi olması durumunda Avrupa'nın İslamlaşacağı ve göçmenlerin Avusturya'yı istila edeceği korkusunu vermektedir. Türkiye'ye karşı oryantalist bir bakış açısı olan partinin, ötekilere karşı olumsuzlaştırma stratejisi yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla parti, ötekilere yönelik yabancı düşmanlığı yapmaktadır.

4.2.2. Avusturya Özgürlük Partisi'nde Popülizm

Popülizmde lider kültü oldukça önemlidir. Haider'in karizmatik ve dinamik yapısı ve güçlü retoriğe sahip olması, partinin lokomotifi haline getirmiştir. İki ana partiye karşı üçüncü yol olarak çıkan FPÖ, popülizmde olduğu gibi düzen karşıtı ve geleneksel seçkinlere karşı halkın savunucusu konumunda kendisini değerlendirmektedir. İki ana partiye karşı tutumu oylara da yansımış, bu partilere güvensizlik ve protesto oyların yöneldiği parti haline gelmiştir (Ignazi, 2003, s.120-122). Göçlerle gelen insanlar "*öteki*" olarak görürlerken, tüm kötü özellikler ötekilere atfedilir. "*Biz*" olan Avusturya halkı ise tüm güzel özellikleri barındıran homojen ve saf bir ulustur. Ana akım partileri ve elit kesimi halkın karşısında tanımlamakta ve saf Avusturya halkının çokkültürlülük projesiyle bozmak istediklerini söylemektedir. FPÖ, Avusturya halkının haklarını savunan ve korumakla mükellef olarak gösterilen bir olarak sunulmaktadır (Halhalli, 2021b, 165-167). Göçlerin sorumlusu olarak ABD ve AB'yi gören Strache, Irak, Suriye ve Afganistan'ı bombaladıkları için göçmen sorunu olduğunu beyan etmiştir. AB'nin gözünde göçmenlerin, Avusturyalılardan daha değerli olduğunu belirterek küresel olarak görülen ABD ve AB'yi Avusturya halkının karşısında konumlandırmıştır (http-11). FPÖ popülist bir parti özelliği taşımaktadır.

4.2.3. Avusturya Özgürlük Partisi'nde Refah Şovenizmi

1997 parti programında öncelikli olarak yerli vatandaşlara ayrıcalık verilmesi, yerli olmayanlara refah ayrıcalıkların kaldırılmasını talep etmiş ve serbest sosyal pazara karşı serbest adil piyasa ekonomisini savunduklarını ifade etmiştir. Partinin destekçisinin artık orta sınıf değil işçi sınıfı olması sosyolojik bir değişimi de gözler önüne sermiştir (İgnazi, 2003, s. 120-122). Bunun en önemli sebebi olarak, göçmenlerin gelmesiyle işlerini kaybetme veya ücretlerin düşeceği korkusunun yaşanması, refahın "*öteki*" olarak görülen Müslüman göçmenlerle paylaşılmasına karşı olunması ve FPÖ'nün önce kendi vatandaşlarının refahtan ve sosyal sisteminden yararlanması gerektiğine dair propagandası olarak yorumlanabilmektedir. Müslüman göçmenleri Avusturyalıların finanse ettiği, Müslümanların refah devletini suiistimal ettikleri ve bu duruma tepkisiz kalınmasının Doğu'dan gelecek olan göçü teşvik ettiği iddiasında bulunmuşlardır

(Halhalli, 2021b, 178-181). Parti programlarında göçlerin Avusturya ve AB'de işsizlik sorunlarına yol açtığını, kitlesel göçlerin Avusturya'ya ekonomik bir yük getirildiği belirtilmiştir (Gülyüz ve Akdemir, 2020, s.146-147). Strache, göçmenlerin ekonomik yükünü Avusturyalıların çektiğini ve AB'nin Yunanistan'ı kurtarmasına rağmen Avusturyalıları bu ekonomik yükle baş başa bıraktığını ifade etmiştir. Göçmenlere harcanacak paralar gereksiz görülmüş, bunun yerine bu paraların eğitim ve istihdam için harcanarak Avusturyalıların faydalanmasını istemiştir (http-11).

FPÖ, Müslüman göçmenleri refahlarını sömürmekle suçlamaktadır. Dolayısıyla FPÖ'nün refah şovenizmi yaptığı görülmektedir.

4.3. Almanya'daki Aşırı Sağ Parti: Almanya İçin Alternatif

Almanların siyasi birliğini 19. yüzyıl sonlarında gerçekleştirmesi, ekonomik ve politik kavramlarıyla ilişkilendirerek geç gelen siyasi birlik olarak yorumlanmaktadır. I. Dünya Savaşı'nı kaybeden Almanlar, çok ağır bir antlaşma olan Versay Antlaşması ile yenilgiyi kabul etmiş ve Weimar Cumhuriyeti'ne geçiş yapılmıştır. Weimar Cumhuriyeti ile demokratik deneyin başarısız olması sonrası Lebensraum ile küresel hegemonyanın Almanların elinde olması gerektiğine dair yoğun inanç ve özlem Nazi rejimini başa getirmiştir (Kallis, 2012, s.388). Alman coğrafyacı Friedrich Ratzel (1844-1904) tarafından ortaya koyulan Lebensraum (yaşam alanı) fikri ile bir ulusun hayatta kalabilmesi için kaynaklara sahip olması ve kendi kendine yetebilmesine bağlamıştır. Darwin'in doğal seçilim teorisini ulus devletlere uyarlayan Ratzel, kaynaklara sahip olanın en güçlü olacağını ve sağlıklı olanın hayatta kalacağını belirtmiştir. Naziler de Lebensraum için tarihi dikkate alarak Cermen halklarının Doğu Avrupa'da yaşadıklarını, Almanlara ait bir yerken aşağı ırk olarak nitelendirdikleri Slavlara kaldığını, ancak bu toprakların Almanlara ait olması gerektiği fikrindeydiler. Alman nüfusunu beslemek için de kendilerine ait olduğunu düşündükleri Ukrayna'nın tarım sahalarını ve Doğu Avrupa'nın zenginliklerini ele geçirmeyi amaçlamışlardır (http-12).

Nazi döneminde biyolojik ırkçılık ön planda olmuş ve politikalarını biyolojik ırkçılık ekseninde belirlemişlerdir. Aryan ırkını en üstün ırk olarak tanımlamışlardır. Yahudileri ise bu ırkın saflığını bozmak isteyen parazitler olarak

görmüşlerdir. Yahudilere yönelik bu ırkçı tutum holokost olarak adlandırılan soykırımın yaşanmasına sebep olmuştur. Siyahileri ve Romanları da aşağı ırk olarak nitelendirmişlerdir (http-13). Nazilerin irredantist[4] talepleri II. Dünya Savaşının yaşanmasına sebep olmuştur. II. Dünya Savaşı'nda Nazizm ideolojisinin temelleri şunlardır (Heywood, 2013, 227-230):

- En güçlü milletlerin hayatta kalacağı düşüncesine dayalı Sosyal Darwinist düşünce.
- Öjeni yoluyla ırkın ıslah edilmesi düşüncesi.
- Antisemitist.
- Yayılmacı aşırı milliyetçilik anlayışı.
- Lider kültü kuvvetlidir, lidere itaat ve sadakat istenmektedir. Lider milletle bütünleşmiştir.
- Totaliter bir rejimdir.
- Devleti idealleri gerçekleştirmede bir araç olarak görülmektedir.
- Şehir yaşamanın Alman ırkının ruhunu körelttiği, Almanların köylü olarak kalmaları saf olmalarını sağlayacağı inancı olmasına karşın Naziler iktidarda hızlı bir sanayileşme politikası uygulamıştır.
- Aryanların diğer ırklardan biyolojik olarak üstünlüğü savunulmuş ve Cermenlerin en üstün ırk olduğu inancına sahip olmuşlardır.

II. Dünya Savaşı'nı Nazi Almanya'sı kaybetti. 19 Ekim-1 Kasım arası Moskova Konferansı'nda yayınlanan "*Kurtarılmış Avrupa Deklarasyonu*" ile savaş suçluların cezalandırılması ve Almanya'da Nazizm, İtalya'da ise faşizm ideolojisinin tasfiye edilmesi kararlaştırılmıştır (Çelik, 2005, s.27). Nazilerin bir direniş örgütü kuracağını düşünmüşlerdir. Nazilerin kesin askeri yenilgisi, önde gelen Nazilerin öldürülmesi, yurtdışına kaçması, intihar etmesi veya hapsedilmesi beklenildiği gibi bir direnişin gerçekleşmesini engellemiştir. Birçok eski Nazi üyesi de pragmatik bir yol izleyerek Almanya'nın yeniden inşasında müttefik devletleriyle iş birliği yapmışlardır. 1948-1949 yıllarında SSCB, Berlin Ablukası

[4] Dil, gelenek, görenek ve çeşitli kültür değerleri bakımından bir birlik gösterdiği hâlde ana yurt dışında kalmış halkın yaşadığı toprakları ana yurt sınırları içine almak düşüncesi.

ile Batı yanlısı Birleşik Almanya istemediğini göstermiştir (Mcgowan, 2002, s.150). Böylece Almanya ise Müttefiklerin kontrolünde Almanya Federal Cumhuriyeti (Batı Almanya) ve SSCB kontrolünde Demokratik Alman Cumhuriyeti (Doğu Almanya) olarak bölünmüştür. Soğuk Savaş'ın bitimiyle Almanya tekrardan birleşti. Almanya, "*Alman istisnacılığı*" olarak bilinen Nazilerin kitlesel vahşetinden ders çıkarmıştır. Bu konuda duyarlılık gösteren, arada Nazi nostaljisi canlanma emareleri gösterse de pişmanlık üzerinden türetilen post-milliyetçi siyasi, kültürel ve toplumsal değerler Federal Cumhuriyet'in ana ekseni olmuştur. Soğuk Savaşın bitimine doğru Almanya'nın birleşmesi ile "Alman Kimliği" Nazi geçmişinden uzaklaşmaya çalışan kolektif öz anlayışını[5] benimsemeye çalışmaktadır (Kallis, 2012, s. 388-391).

1949 yılında ABD, Fransa ve İngiltere kontrolünde olan bölgelerde Federal Almanya'nın kurulması, Doğu Almanya'nın ise SSCB kontrolünde olmasıyla, Nazilerden arındırma politikasında yumuşama meydana gelmiştir. Batı Almanya'nın yeniden inşası için gelen 10 milyon mülteci ve Nazilerden arındırma politikası gereği 2 milyon Alman memurunun işini kaybetmesi aşırı sağ partilerin yeniden gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur. 1949 yılında Nazileri arındırma politikasında yumuşama meydana gelmesiyle birçok Alman memur işine dönebilmiştir. Tüm bunlara karşın aşırı sağ partilerin yeniden güç kazanmasını engelleyecek koşullarda oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle Müttefik devletler I. Dünya Savaşı'ndan ders çıkartmış bir galip-mağlup çatışmasının tekrardan alevlenmesini engellemeye çalışmışlardır. Bunun için de tüm Avrupa ülkeleri gibi Almanya da uluslararası kapitalist düzene entegrasyonu, ülkenin refah seviyesi yükselterek sağlamayı amaçlamıştır (Von Beyme, 1988, s. 9).

Almanya için Nazizm etkisinin hemen kırılması mümkün olmamıştır. 1946 yılında Almanların % 48'i bazı ırkların yönetmeye uygun olduğu düşüncesine sahipken, 1949 yılında yapılan araştırmada ise Almanların % 59'u Nazizmin kötü uygulanan iyi bir fikir olduğu inancına sahipti (Eatwell, 2003, s. 507). Almanya'da militan demokrasi kavramıyla demokratik anayasal devletin

[5] Öz anlayış: Kendini acımasızca eleştirmek yerine anlayışlı olma ve olumsuz deneyimleri hayatın parçası olarak değerlendirme, tecrübe edinme ve olumsuz durumlara karşı mantıklı çözümler bulma durumudur (Dilmaç, Deniz ve E. Deniz, 2009, s. 11).

kurallarıyla çatışan partilere kapatma yasağı uygulanarak bu konuda taviz verilmemiştir (Backes, 2006, s. 139). Sadece parti kapatma ile sınırlı kalınmamıştır. Almanya, Nazi gölgesinden kurtulmak için aşırı sağ partilere yönelik bir tecrit politikası uygulamaktadır. Medyada yer vermeme, görmezden gelme, koalisyonlara almama, aşırı sağ partilere olumsuz damgalar vurma, halkı aşırı sağ partiler konusunda harekete geçirmeye çalışma yöntemleriyle tecrit uygulanmaktadır. Bu durum aşırı sağ partilerin güçlenmesini engellemiştir. 2015 yılının sonbaharında Avrupa mülteci krizine kadar aşırı sağ partilere yönelik tecridi başarıyla uygulamıştır (Art, 2018, s.78-81).

1945 yılında kurulan *Deutsche Konservative Partie* (Alman Muhafazakâr Partisi) *ve Deutsche Aufbaupartei* (Alman Yeniden Yapılanma Partisi) güçlerini birleştirmek amacıyla 1946 *Deutsche Rechts-Partei* (Alman Sağcı Parti'yi, DRP) meydana getirdiler. DRP, milliyetçi ve monarşik fikirleri savunmuştur. Müttefik Devletler bu partiyi dikkatli bir şekilde izlediler. DRP 1949 Federal Parlamento seçimlerinde İngilizlerin kontrolünde olan bölgelerde % 1,8 oy alarak 5 sandalye elde etmiştir. Bu küçük başarı parti içi hizipler arasında çekişmeye yol açmıştır. Bu süreçte geleneksel muhafazakârlar, parti kontrolünü ele almış ve radikal milliyetçileri saf dışı bırakmıştır. Bu saf dışı bırakılan radikal milliyetçiler *Sozialistische Reichspartie* (Reich Sosyalist Partisi'ni, SRP) kurdular. SRP, Nazi bağlantısını saklamamış ayrıca hiçbir farklarının olmadığını ve açıkça Bonn Cumhuriyetine karşı olduğunu belirtmişlerdir. Bu tutumları nedeniyle 1952 yılında Federal Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. Kapatılmadan önce 1951 Mayıs ayı seçimlerinde Aşağı Saksonya'da % 11, Ekim ayında ise Bremen'de oyların % 7,7'sini alarak seçimlerde başarı elde etmişlerdir (Mcgowan, 2002, s.149-152).

Aşırı sağ partiler için 1953-1964 yılları arasında parçalanmış ve partiler arasında uyumsuzluk sebepler nedeniyle başarısız geçmiştir. Deutsche Partei (Alman Partisi), muhafazakâr bir partiydi ve rekabet içerisinde olduğu Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) ile iş birliği yaparak 1953 ve 1957 yıllarındaki seçimlerde % 5'lik barajı aşsa da zamanla CDU'ya bağımlı hale geldiği için CDU tarafından yutulmuştur. Bir kısmı Block der Heimatvertriebenen und Entrechteten, (Sürgün Edilenler ve Mülksüzler Birliği, BHE) ile birleşti. BHE daha çok protesto

partisiydi. Eski Nazi üyeleri ve SSCB ve Polonya'nın sürgün ettiği 8 milyon Alman mülteciyi hedef almıştır. 1950 Schleswig-Holstein eyalet seçimlerinde % 23,4 oy alırken ertesi yıl aşağı Saksonya'da % 14,9 oy alma başarısı göstermiştir. Birçok küçük partinin başına geldiği gibi 1953 yılında federal seçimlerinde % 5 barajını aşarak ittifak ettiği CDU tarafından yutulmuştur. 1961 yılında Alman Partisi ve BHE'de CDU ile iş birliğini reddedenler Gesamtdeutsche Partei'yi (Tüm Alman Partisi, GDP) kurdu. DRP ise SRP'ye giden birçok üyesi nedeniyle zayıflamış, 1950'de Deutsche Reichs-Partei (Alman Reich Partisi) isim değişikliğe rağmen seçimlerde istediği sonuçları alamadı. Aşırı sağ partilerin başarısızlıkların sebebi, Batı Almanya'nın ekonomisinin canlanması, istihdam oranların artması 1953 seçim yasalarında Federal Meclis'te temsil edilebilmek için ulusal oyların % 5 alma zorunluluğu, merkez partilerin başarılı olması gibi sebepler aşırı sağın filizlenmesini engellemiştir (Mcgowan, 2002, s. 152-155).

DRP lideri Adolf von Thadden ile birlikte yeni bir imajla yola çıkan milliyetçileri cezbeden sağcı bir parti olması düşüncesi hasıl olmuştur. Nitekim, DRP'nin, Alman Partisi ve GDP'nin kalıntıları ile birleşmesiyle 1964'te Nationaldemokratische Partei (Ulusal Demokrat Parti, NDP) kurulmuştur. Bu partiyi diğer aşırı sağ partilerden farklı kılan başarılı sonuçlar elde etmesi oldu. 1968'de 11 eyalet yasama meclisinin 7'sinde temsil hakkı kazandı. 1966-1967 tarihlerinde ekonomik durgunluk, Batı Almanya'nın iki büyük partisi CDU ve SDP koalisyonu (1966-1969) ve üçüncü parti konumunda olan Freie Demokratische Partei Deutschlands (Almanya Hür Demokrat Partisi, FDP) etkisizliği nedeniyle ulusal muhalefetin tek gerçek partisi söylemleri ve sosyo-ekonomik değişimden rahatsız olan küçük çiftçiler ve mavi yakalıların desteği başarının altında yatan nedenler olmuştur. 1969 Federal seçimlerinde % 4,3 oy alarak yüzde 5 barajını kıl payı kaçırması, beklentilerin aksine FDP'nin 3. parti konumunda kalması, parti içi çekişmeleri beraberinde getirmesiyle hızla düşüşe geçti. 1980 federal seçimlerinde % 0,2 gibi oy almıştır. 1969 seçimlerinde muhalefete düşen CDU'nun milliyetçi söylemlerde bulunması, NDP'nin karizmatik lidere sahip olmaması ve partiye yönelik izolasyon politikaları da bu düşüşte etkili olmuştur (Mcgowan, 2002, s. 152-155).

NDP'nin düşüsü ile birlikte "yeni sağ" geleneksel ilkelerine entelektüel bir biçim kazandırmaya çalışmış, liberal haklara önem veren etno-merkezci düşünceden ziyade Avrupa merkezli milliyetçilik anlayışı olarak ortaya çıkmıştır. Medya patronu Dr. Gerhard Frey'in sağ partileri birleştirmek amacıyla başlangıçta siyasi bir parti olarak tasarlanmayan Deutsche Volksunion (Alman Halk Birliği, DVU) adlı örgüt kurmuştu ve Frey'in gazeteleri aracığıyla halka da ulaşmıştı. NDP ve DVU tek liste halinde seçimlere girmişler ve 1987 Bremen Şehir parlamentosunda temsil edilmeyi başarmıştı. 1989 Avrupa Parlamentosu için yapılan seçimlerde % 1,6 oy almışlardı. 1984 seçimlerinde NDP % 0,8 oyuyla kıyaslarsak aşırı sağın oylarını yükselttiği seçim olmuştur. 1989 seçimlerinde % 7,1 oy alarak en dikkat çeken aşırı sağ parti Republikaner (Cumhuriyetçiler) olmuştur. Bu parti NDP ve DVU'dan farklı olarak imajı konusunda bilinçliydi. Bu partilerin saflarında yer alanları kabul etmemeye özen göstermiş ve Nasyonal Sosyalizm'i kınamışlar ve benzerliklerini reddetmişlerdir. Hukuk devletini kaldırmayı amaçlamamıştır. "Almanlar için Almanya" sloganlarıyla göçmen karşıtlığı yapmıştır. İki Almanya'nın birleşmesiyle aşırı sağ partilerin popülaritesi de keskin bir biçimde düşmüştür (Mcgowan, 2002, s. 160-170).

2013 yılında Alternative Für Deutschland (Almanya için Alternatif, AfD) kuruluna dek Almanya'da aşırı sağ partiler pek bir varlık gösterememiştir. 2011 yılında Bernd Lucke başta olmak üzere muhafazakâr ekonomistler Euro krizi nedeniyle Avrupa para birliği, politik elitlere ve ana akım partilere karşıtı politika yürütmek üzere yola çıkmışlardır. Başlangıçta bir parti örgütü yok iken 2013 yılında yerleşik partilere alternatif olma iddiasıyla parti kurulmuştur (Berbuir, Lewandowsky ve Siri, 2015, s.2-11). Angela Merkel'in ülkesinin kapılarını mültecilere açması, ülkesine nitelikli işgücü kazandırmayı amaçlaması onun "Mültecilerin şansölyesi" olarak anılmasına yol açmıştır. Mültecilere yönelik "Hoş Geldiniz" hareketiyle entegrasyon çabalarına girişilmiştir. 2015 yılı itibariyle göçlerde yaşanan artışlar ve beraberinde gelen ekonomik nedenler, IŞİD terör örgütünün faaliyetlerinin gündemde olması, Almanya'da mültecilere yönelik paradigma değişikliğine yol açmıştır. Kontroller sıklaştırılmış ve göçlere yönelik tedbirler artırılmıştır. Özellikle Almanya'nın Dresden kentinde Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar Hareketi (PEGIDA) bir zenofobik

sivil toplum örgütü olarak ortaya çıkmış ve Avrupa kamuoyunda destekçi bir kitle oluşturmayı başarmıştır. AfD, PEGIDA hareketi ile bağ kurma çabasında olmuş ve açtığı alanda siyaset yapmak suretiyle seçmen nezdinde kendisini kabul ettirmiştir (Çakır, 2020, s. 9-21).

AfD kuruluşunda aşırı sağ parti olarak ortaya çıkmamış, Avrupa Birliği ve Almanya'nın ekonomik çözümlere yönelik eleştiriler üzerine var olmuştur. 2015 yılında Freuke Petry'nin Lucke'nin yerine eş başkan olmasıyla parti aşırı sağa kaymıştır. Partinin radikalleşmesi nedeniyle Petry bu görevini bırakmıştır. 2017 yılında Alice Weidel ve Jörg Meuthen getirilmiştir. 2019 yılında ise Meuthen ile birlikte Thino Chrupalla getirilmiştir. Lider değişimleriyle ılımlı bir görüntü çizilmek istenmiştir (Aknur, 2020 s. 426). 2022 yılında ise Thino Chrupalla ve Alice Weidel eş başkan olarak seçilmişlerdir (http-14). 2013 yılında ilk girdiği Federal Seçimlerinde % 4,7 oy alırken, 2017 yılında %12,6 oy almıştır. Avrupa Parlemantosu seçimlerinde 2014 yılında % 7,1 oy alırken 2019 yılında % 10,9 oy almıştır (Aknur, 2020, s. 424). 2021 yılındaki Federal Seçimlerinde % 10,3 oy almıştır (http-15). İnişli çıkışlı oy grafiğine rağmen güçlü bir şekilde varlığını korumaktadır.

4.3.1. Almanya İçin Alternatif Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

2015 yılında yaşanan göç krizi ve Merkel'in sığınmacıları kabul edeceği açıklaması sonrası AfD, ilk çıkış noktası olan Euroseptizmden daha çok göç karşıtı politikalara geçiş yapmıştır. 2015 yılında AfD Eş Başkanı Alexander Gauland, bu göçü halkların göçü olarak nitelendirmiş, kontrolsüz olan göçler sebebiyle Almanya'nın başkalaşacağını iddia etmiştir. Thuringia Eyalet Parlamentosu'ndaki AfD Grup Başkanı Björn Höcke ise göçleri "*istila*" olarak nitelendirmiş, Müslüman nüfusun orta vadede ülkenin yarısının teşkil edeceğini, kültürlerinin, değerlerinin tehlike altında olduğunu belirtmiştir. AfD, Alman halkının çokkültürlü toplum yapısını isteyip istemediği konusunda referandum talep etmiştir (Kim, 2017, s.7).

AfD, Müslüman göçmenleri bir tehlike olarak görmüştür. Ülkeyi İslamlaştıracağını iddia etmiştir. Parti, Merkel'in "*Hoş Geldiniz*" politikasının teröristleri cezbettiğini söyleyerek gelen mültecilere potansiyel suçlu muamelesi

yapmaktadır. İslam'ın Avrupa'ya ait olmadığını dile getirmişlerdir. Avrupa'nın Hristiyanlık temelinde şekillendiğini söylemlerinde sıklıkla kullanan AfD, din eksenli siyaset ile ırkçılık suçlamalarını bertaraf etmeye çalışmaktadır. Bu minvalde AfD, PEGIDA hareketini ise olumlu karşılamış ve müttefiki olarak görmüştür. Parti, Alman ailesinin yok olması tehlikesine karşı, "*yeni Almanların*" göçlerle olamayacağını, bunun ancak Alman çiftler sayesinde olacağını söylemektedir. AfD, Yerli Almanların nüfus artış hızının düşük olduğunu, buna karşın göçlerle birlikte Müslümanların nüfus artış hızının yüksek olduğunu, böyle devam etmesi durumunda Almanya'nın demografisinin kültürel ve etnik olarak değişeceğini iddia etmiştir. Kadınların özgürlüğünün müzakere edilemeyeceğini, Alman kadınlarının burka yerine bikiniyi tercih etmeye devam edeceklerini, seçim propagandalarında kullanan AfD, İslamiyet'i kadınların özgürlüğünü kısıtlayan bir din olarak algılanmasını amaçlamıştır (Çalışkan, 2018, s.57-63).

AfD'nin parti programına baktığımızda (AfD, 2016); İslamiyet'in Avrupa'nın demokratik yapısıyla bağdaşmayacağını, paralel İslami toplumların engellenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu amaçla parti programının "*Göçmenlik*" bölümünde şu vaatler yer almaktadır:

- Kamuda yüzü kapatan peçelerin tamamen yasaklanması ve kamudaki öğretmenlerin ve öğrencilerin başörtü takmamaları yönünde kanunların çıkartılması.
- İmamların temel kanunlara riayet etmesi ve camilerde vaazların Almanca yapılması.
- İnanç ve vicdan özgürlüğünü tanıdıklarını fakat dinin uygulanmasında kanunlarla kısıtlanma getirilmesi.
- Alman üniversitelerinde İslam teoloji kürsülerin kaldırılması.
- Almanya'da doğan ama ebeveynleri Alman olmayanlara vatandaşlık verilmemesi, 2000 yılına kadar uygulanan soy ilkesine dönülmesi.
- Sığınmacıların aile birleşiminin engellenmesi ve ülkelerinde sorunun çözülmesi durumunda geri gönderilmesi.
- Almanya'daki Türk vatandaşlarının sosyal ve hukuki ayrıcalıkların kaldırılması.
- Sınır güvenliğinin sağlanması, göçün zorlaştırılması.

Yine bu parti programının (AfD, 2016) "*Dış Politika – Güvenlik*" bölümünde Türkiye'nin NATO'dan çıkarılması gerektiğini, ikili veya çoklu antlaşmalarla doğrudan ve dolaylı Türkiye'ye yapılan maddi yardımların sonlandırılmasını ve AB'ye katılımının önüne geçilmesi hatta müzakerelerin durdurulmasını talep etmiştir. Kültür bölümünde ise çokkültürlülük neticesinde oluşan paralel toplumların devletin çökmesine neden olacağı belirtilmiştir.

2023 yılının Kasım ayında AfD'nin dahlinde bir gizli toplantı teşkil edildiği basına sızdırılmış ve bu gizli toplantıda göçmenlerin kitlesel olarak sınır dışı edilmesi, çifte vatandaşlardan kendilerince asimile olamamış göçmenlerin de geri gönderilmesi hakkında planlar konuşulmuştur. Bu toplantıya üst düzey AfD yöneticileri, zengin iş insanları katılmıştır (Bensmann vd.,2024). Toplantıda Kuzey Afrika'da, sınır dışı ettikleri 2 milyon insanın yaşayacağı bir plan sunulmuştur. Parti Başkanı Weidel ise bu toplantının gizli olmadığını, özel bir toplantı olduğunu ve toplantının partileri tarafından organize edilmediğini söylemiştir. Kitlesel sınır dışı planı, Alman kamuoyununda ciddi tartışmalara yol açmış ve AfD için kapatılma cezasının verilmesi de bu tartışmalardan biri olmuştur. Anketlerde AfD'nin 2. parti konumuna yükselmesi aşırı sağ konusunda oldukça hassas davranan Almanya'da tartışmaların devam edeceğini bize göstermektedir (Parker, 2024).

Almanya Nazi geçmişinden ötürü ırkçılığa karşı her türlü refleksi göstermekteydi. Almanya'da aşırı sağ partilerin tekrardan canlanması mümkün gözükmemekteydi. Fakat AfD, Avrupa'daki İslamofobi'den yararlanarak sistem içerisinde gedik açmayı başarmıştır.

4.3.2. Almanya İçin Alternatif Partisi'nde Popülizm

AfD, Euro krizi neticesinde Almanya'nın üye ülkeleri kurtarmaya yönelik adımlar atmasını eleştirmiş ve Euroseptik bir tavır takınmıştır. Her halkın kendi para birimini seçmesi gerektiğini söylemiş ve demokrasiye vurgu yapmıştır. Avrupa Birliği elitlerinin halkların egemenliğini kısıtladığını ve halkların özellikle Alman halkının çıkarlarını savunmadığını iddia etmiştir (Kim, 2017, s.5-6).

AfD, yerleşik partileri "*elitler*" olarak görmektedir. Yerleşik partileri göçü teşvik etmekle, Alman halkının sistematik olarak yok olmasına göz yummakla ve ihanetle suçlamıştır. Bu partilerin Alman halkına kötülük yaptıklarını iddia etmektedir. Yerleşik partileri, II. Dünya Savaşı'nın galiplerinin kuklası olmakla itham etmektedir. AfD, kendisini halkın gerçek temsilcisi olarak görmekte ve elitlere karşı halkı korumaya çalışan bir kurtarıcı rolü üstlenmektedir. Yerleşik parti siyasetçilerini yozlaşmakla ve kendi çıkarlarını korumakla suçlamakta iken, AfD kendi siyasetçilerini öncelikle halkın refahını ve menfaatlerini düşünen, halk için çalışan, halkın hizmetkarı olarak sunmaktadır. AfD, sadece yerleşik partileri eleştirmekle kalmamış, Avrupa Birliği'ni de halkının düşmanı olarak görmektedir. Avrupa Birliği bürokratlarını halkın iradesine ipotek koyan anti-demokrat varlıklar olarak konumlandırmaktadır. Avrupa Birliği'nin merkeziyetçi bir yapıya dönmesini eleştirmekte ve Alman halkının Dexit[6] ile birlikte özgürleşeceğini düşünmektedir (Çalışkan, 2018, s.45-49).

Yerleşik partileri, göçler vasıtasıyla saf Alman halkının yapısını bozduğunu söylemlerinde kullanmışlardır (Kim, 2017, s.7). AfD, Alman halkını homojen olarak görmekte ve AfD'ye göre bu homojen yapının "*öteki*" olarak gördükleri Müslüman göçmenlerden ve Almanya'da yaşayan Türk kökenliler tarafından korunması gerekmektedir (Aşcı, 2021, s. 220). AfD parti programının (AfD, 2016) "*Demokrasi*" bölümüne baktığımızda popülist demokrasi anlayışında var olan doğrudan demokrasi ve kendi belirledikleri halkın onayını alma anlayışı görülmektedir. İsviçre'de olduğu gibi doğrudan demokrasinin benimsenmesi ve Federal Başkan'ın doğrudan seçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Parti kendisini popülist partiler gibi "*halkın sesi*" olarak görmektedir (http-16). Mudde (2007, s. 23) popülist partilerin hukuk ve düzene atıf yaptığını, otoritenin korunması için ciddi şekilde cezalandırılmalar talep ettiklerini belirtmektedir. AfD programında İç "*Güvenlik ve Adalet*" bölümünde silah yasalarının sıkılaştırılmasına gerek olmadığını, bu yasaların mağdurları savunmasız bıraktığını ifade etmiştir. Otoritenin korunması için polisin ve yargının güçlendirilmesi, cezai sorumluluğun 12 yaşa indirilmesi talep etmiştir (AfD, 2016).

[6] Britanya'nın AB'den çıkışının Brexit ile anılmasından sonra, AB'den ayrılma taraftarları çıkış anlamına gelen exit kelimesinin başına ülkelerinin baş harfini koymaktadır.

AfD, Alman halkını saf ve homojen olarak görmektedir. Alman halkının karşısında AB'yi ve yerleşik partileri konumlandırmaktadır. Popülist partilerde olduğu gibi elit-halk çatışması görüntüsü vermektedir.

4.3.3. Almanya İçin Alternatif Partisi'nde Refah Şovenizmi

Partinin ilk çıkış noktası Euro krizinin neticesinde Avrupa'nın parasal birliğine karşı olmasıdır. Serbest piyasa ekonomisi savunan AfD, dış ticaret girişimlerinde Alman menfaatlerinin korunması gerektiğini ifade ederek ekonomide bir denge tasavvur etmiştir (Çalışkan, 2018, s. 70). AfD, Yunanistan'ın ekonomik iflastan kurtarılmasını sertçe eleştirmiştir (Aras ve Sağıroğlu, 2020, s. 38). Dolayısıyla partinin ilk çıkış noktasının refah şovenizmi ile olduğunu söylenebilir. AfD'ye oy veren seçmenlerin ekonomik durumlarına bakıldığında mavi yakalılardan da aynı zamanda orta ve üst sınıftan da destek aldığı saptanmıştır. Bu seçmenlerin ekonominin kötüye gideceğine dair beklenti içinde oldukları görülmektedir. Bu seçmenlerin en büyük korkuları ise sosyal kümeden düşmektir. Parti, yoksul ve işsizlere yönelik yeniden dağıtım politikalarına karşı eleştirel bir tutum takınmaktadır. (Goerres, Spies ve Kumlin, 2018, s. 259).

AfD programında (AfD, 2016) Avrupa ve Euro başlığında Euro'nun ortak para birimi olarak kullanılması neticesinde bir borç birliğine dönüştüğünü, bu nedenle Federal Meclis'te kabul edilmemesi halinde Euro'dan çıkmak için referandumun yapılmasını salık vermektedir. "*Göç, Entegrasyon ve İltica*" bölümünde sığınmacılara yönelik sosyal yardımların asgari düzeyde ayni yardım olarak verilmesi gerektiğini, ekonomik nedenlerle gelenlere ise bir defaya mahsus parasal yardım yapmak suretiyle geri gönderilmeye ikna edilmesini, gönüllü geri dönüş olmadığı taktirde zorla sınır dışı edilmeleri gerektiğini savunmuştur.

AfD, Euroseptik bir parti olarak ortaya çıkmıştır. Almanya'nın maddi gücünün Yunanistan gibi ülkeler tarafından sömürüldüğü söylemi, zamanla Müslüman göçmenlere yönelmiştir. Euroseptik partilerde görüldüğü gibi refah şovenizmi içeren söylemlere sahiptir.

4.4. İtalya'daki Aşırı Sağ Partilerden: İtalya'nın Kardeşleri

I. Dünya Savaşı'nda İtilaf devletleri İtalya'ya 1915 Londra Anlaşmasıyla Almanya'nın sömürgelerini vaat etmiş (Armaoğlu, 2020, s. 135) ve 1917 St. Jean De Maurienne Anlaşmasıyla Osmanlı topraklarından İzmir, Antalya, Aydın gibi bölgeler İtalya'ya bırakılmıştı (Armaoğlu, 2020, s. 110). 1915 Londra Anlaşmasını ABD Başkanı Wilson tanımazken, 1917 St. Jean De Maurienne Anlaşmasını Rusya onaylamadığı için müttefikleri tarafından geçerli kabul edilmemişti (Armaoğlu, 2020, s. 135). İtalya'ya vaat edilen yerlerin birçoğu verilmemiştir. I. Dünya Savaşı İtalya ekonomisini bir borç batağına sürüklemiş, kontrolden çıkan bir enflasyon bırakmış, iç siyasette ise etkin olmaya çalışan grupların varlığı izlemiştir. Endüstri sahiplerinin grevlerden, toprak sahiplerinin de yaşanan toprak işgallerinden rahatsız olmasından dolayı güçlü ve otoriter bir önder arayışına girilmiştir. *Fascio di Combattimento* adlı faşist örgüt 1919 yılında ortaya çıkmış ve 1920 yılında Ulusal Faşist Partisi adıyla hareketten partiye dönüşmüştür. 1920 yılındaki ilk seçimlerinde 35 milletvekili temsil hakkı kazanan parti, 1922 yılında Roma'da bir yürüyüş gerçekleştirerek, Kral Vittorio Emmanuelle'nın parti lideri Benito Mussolini'yi Başbakan olarak atamasını sağlamıştır. Meclisin de onay vermesiyle aldığı totaliter yetkilerle 1943 yılına kadar İtalya siyasetine hâkim olmuştur (Sander, 2020, s. 24-25).

Faşizm Doktrini kitabıyla, rejimin resmi ideologu olan Giovanni Gentile (1875-1944) faşizmin ilkelerini şu şekilde ortaya koymuştur (Macit, 2013, s. 58-60):

- Özgür ve ahlaki olarak kutsanan devlet anlayışı.
- Milletin iradesi, manevi değerleri, hakların temeli devlette tecelli etmektedir.
- Bireyselliğe yer yoktur, kolektif bir yapı olan devlet tüm vatandaşlarını kapsamaktadır. Birey devlete hizmet etmek için vardır.
- Faşizmi diğer ideolojilerden farklı olarak durağan olmadığı ve "*aksiyon ve düşünce*" olarak tanımlanmaktadır.
- Faşist devlet ile vatandaşlar daha yüce bir amaçta birleşmektedir.

II. Dünya Savaşı'nda İtalyanların peş peşe yenilgiler alması halkta rejime yönelik memnuniyetsizliğe sebep olmuştur. Bunun neticesinde Mareşal Pietro Badoglio, Mussolini'yi iktidardan indirmiş ve hapse attırmıştır. 1943 yılında Badoglio, Müttefik Devletleri ile de mütareke imzalamıştır. Almanya, Mussolini'yi hapis yattığı Abruzzes dağlarındaki bir otelden kaçırmayı başarmıştır. Alman kuvvetlerinin işgal ettiği Kuzey İtalya'da savaşın devam etmesine karşın, 1944 yılında Müttefik Kuvvetleri Roma'ya girmeyi başarmıştır (Armaoğlu, 2020, s. 295-296). Bu süreçte Nazilerin işgaliyle ortaya çıkan İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'ne karşı, İtalyan halkının her kesiminin gayreti ve İstiklal uğrundaki mücadelesi ile İtalya'nın Nazilerden ve faşistlerden kurtarıldığı ve demokratik düzene geçildiği bir direniş anlatısı yeni dönemin kurucu mitini oluşturmuştur (Uzunçayır, 2021, s. 204). 1948'te yapılan referandum ile Modern İtalya'nın temeli atılmıştır. Birinci Cumhuriyet döneminde (1946-1994) aşırı sağ parti ve aşırı sol partilere karşı bir dışlama stratejisi izlenmiştir. Faşist dönemin varisi olan *Movimento Sociale İtaliano* (İtalyan Sosyal Hareketi, MSI) ile İtalyan Komünist Partisi'ne karşı tecrit uygulanmıştır. Birinci Cumhuriyet dönemi boyunca Hristiyan Demokratlar'ın hakimiyeti söz konusu olmuştur (Verbeek, Zaslove ve Rooduijn, 2017, s. 199-200).

MSI, 1946 yılının Aralık ayında iç savaşı kaybeden faşist partizanlar tarafından kurulmuştur. İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'nde yetkili olan Giorgio Almirante adlı genç, partinin ilk Genel Sekreteriydi. Partiye, eski faşist rejimin tecrübeli liderleri rehberlik etmiştir. Buna karşın anti-faşist rejimde, demokrasiye bağlı olduklarını ilan etmeleri ve aşırı sağcı milislerle bağlantılarını kesmek suretiyle bir kitle partisi olarak örgütlenmeleri neticesinde yasal olarak varlıklarını devam ettirebilmişlerdir. İlk olarak 1947 Ekim ayında Roma Şehir Konseyi için yapılan seçimde % 4 oy almışlardır. 1948 Parlamento seçimlerinde % 2,2 oy alarak mecliste 6 sandalyenin sahibi olmuşlardır. Oyların neredeyse % 70'i Roma'nın güneyinden gelmesi ile meclise girenlerde bu bölgelerden olmuştur. İtalya'da var olan Kuzey- Güney arasındaki ayrışma partiye de yansımıştır. Kuzey hizbi daha radikal, anti burjuva, devrimci ve anti-kapitalist yönleriyle Faşist hareketi temsil etmekteydi. Güney hizbi otoriter, gelenekçi, bürokratik yapıyı ve burjuva faşizmini destekleyen yönleriyle Faşist rejimi temsil etmekteydi. Partiye,

Kuzey hizbi hâkim iken, seçim sonuçları neticesinde partinin oy kaynağı Güney olduğu ortaya çıkmış ve Güney hizbi partide ön plana çıkmıştır. Bunun neticesinde 1950 yılında partinin ilk genel sekreteri Almirante istifa ettirilmiş ve yerine ılımlı kanadı temsil eden Alfredo De Marsanich getirilmiştir (Ignazi, 2003, s. 35-37).

De Marsanich'in yönetimdeki parti, sistem karşıtı politika yerine sisteme uyumlu anti-komünist, NATO yanlısı ve iktidardaki Hristiyan Demokratlar'ı destekleyen politikaya evirilmiştir. Monarşistlerle kurduğu ittifak ile 1952 yılındaki yerel seçimlerde İtalya'nın güneyinde % 11,8 oy alması, seçmen tarafından bu politikanın teveccüh edildiğini göstermiştir. MSI, bu sayede hızlı bir şekilde büyüme gerçekleştirmiştir. 1953 yılındaki parlamento seçimlerinde ise bir önceki seçime göre oylarını neredeyse üç katına çıkarak % 5,8 oy almış, mecliste temsil sayısını ise dört katına çıkarmayı başarmıştır. Bu başarısına rağmen parti içindeki radikal kanat ve ılımlı kanat arasındaki cepheleşme artmıştır. 1956 kongresinde Arturo Michelini ile ılımlı kanat partiyi hakimiyet altına almayı başarmıştır. Parti 1957 ve 1959 yıllarında azınlık hükümeti olarak Hristiyan Demokratlar'ı Monarşistler ve Liberaller ile desteklemiştir. 1960 yılında ise ilk kez neofaşist partinin tek başına desteği ile Hristiyan Demokratlar azınlık hükümeti kurmuştur. Bu başarılar sol grupları ürkütmüş, MSI'nın düzenleyeceği 6. Ulusal Kongresi öncesi solcular ile polisler arasında yaşanan çatışmalar yaşanmıştır. Bu çatışmaların ülke geneline yayılmasıyla ölümlerin gerçekleşmesi, azınlık hükümeti istifa ettirmiş, MSI'yı da düşüşe geçirmiştir (Ignazi, 2003, s. 37-38).

1968 yıllarında genel seçimlerinde oyu % 4,5'a düşmüştür. Michelini'nin ölmesiyle radikal kanadı temsil eden Almirante tekrar liderliği ele almıştır. Almirante yönetimde parti, ideolojik ve imajda yenilenme çabalarına girişmiştir. Monarşistlerle ittifak kurulmuş, muhafazakâr isimlerin de katılmasıyla istenilen "*Ulusal Sağ*" stratejisini uygulamaya konmuştur. Nitekim bu strateji 1972 yılında % 8,7 oy alınmasıyla başarıya ulaştırmıştır. Hristiyan Demokratlar'dan oy geçişi olduğu gözlemlenmiştir. Bunun neticesinde Hristiyan Demokratlar, MSI'ya siyasi tecrit uygulamış ve şiddet eylemlerinde MSI'yı sorumlu tutmuştur. Bu nedenle MSI, ılımlı seçmenin desteğini kaybetmiş ve 1976 yılındaki parlamento

seçimlerinde oyu % 6,1'e gerilemiştir. Parti, bu sonuçla birlikte tekrardan bir değerlendirmeye gitmiştir. Antikomünist tavrın yerine iktidardaki Hristiyan Demokrat karşıtı bir politika izlenmesi, partinin sokak çatışmalarıyla anılmasının önüne geçilmesi ve sistem karşıtı bir protesto partisi haline gelmesi kararı verilmiş ve bu politika uygulanmaya geçilmiştir. Faşist İtalya'nın tarihselleşmesi ve MSI'nın yeni barışçıl politikaları, İtalya siyasetinde partinin kabullenilmesini, diğer partililerin yumuşamasını sağlamıştır. 1979 yılında % 5,3'e düşen oyunu, 1983 yılında girdiği seçimde % 6,8'e yükseltmeyi başarmıştır (Ignazi, 2003, s. 38-41).

Parti içerisinde bu başarıya rağmen kriz sürmekteydi. Almirante yönetimde parti, Faşist mirasını savunmaya devam etmiş ve demokratik sistemi benimsemeyi pek arzulamamıştır. 1987 yılında Almirante'nin yerine gelen Gianfranco Fini'de pek değişimli yanlısı olmamıştır. 1990 Kongresinde Fini, partide ideolojik bir değişimden yana olan Pino Rauti'ye karşı liderliğini kaybetmiştir. Rauti, faşizmi sağ muhafazakâr hareket olarak değil sol devrimci hareket olduğunu söylemiş, anti-kapitalist ve anti-Amerikan politikalara yönelinmesi gerektiğini savunmuştur. Fakat partiye de yansıttığı bu değişim seçmenleri tarafından pek hoşnut karşılanmamıştır. 1990 yerel seçimlerinde parti kötü sonucunu % 3,9 oy alarak almıştır. Rauti tekrardan liderliği Fini'ye devretmek zorunda kalmıştır. Fini yönetimde tekrardan geleneksel politikalara yönelen parti, 1992 seçimlerinde % 5,4 oy alarak pozisyonunu korumuştur. 1993 seçimlerinde parti, yeni bir imaj olarak ortaya çıkmak için ismini Alleanza Nazionale (Ulusal İttifak, AN) olarak değiştirmiştir. Partide isim değişikliği olmasına karşın, ideolojik bir değişimden söz etmek mümkün olmamıştır (Ignazi, 2003, s. 40-44).

1993 yerel seçimlerde özellikle Roma ve Napoli'de MSI/AN beklenmedik bir başarı elde etmiştir. Bunun en önemli sebebi "*temiz eller*" operasyonu ile iktidardaki Hristiyan Demokratların soruşturma geçirmesiydi. Forza İtalia (Haydi İtalya'nın, FI) popülist lideri Silvio Berlusconi 1994 yasama seçimlerinde İtalya'nın güney bölgelerinde AN partisine koalisyon teklif etmiştir. Bu teklife kadar hem Hristiyan Demokratlar hem İtalyan Sosyalist Partisi (PSI) tarafından tecrit edilen AN, Forza İtalia ile yapmış olduğu ittifak sayesinde meşruiyet

kazanmıştır. Bu meşruiyet sayesinde 1994 genel seçimlerde % 13,5 oy alan AN, alt mecliste 109 milletvekili ile temsil hakkı kazanmıştır. Berlusconi hükümetiyle koalisyon yapan AN, bakanlık almıştır. Bu sayede II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da ilk kez aşırı bir sağ parti kabineye girmiştir. Parti, en iyi sonucunu ise % 15,7 ile 1996 seçimlerinde elde etmiştir. 1997 yerel seçimlerinde gerileyen parti, 1998 yılında ideolojik bir yenilenmeye gitmiştir. Parti, bu değişimle neofaşist gelenekten uzaklaşmakla kalmamış, aşırı sağcılıktan da uzaklaşmıştır. Avrupa Parlamentosu'nda da aşırı sağ partilerle grup kurmayı reddetmiştir (Ignazi, 2003, s. 44-53).

2001 yılında AN, Berlusconi'nin öncülük ettiği Özgürlükler Evi olarak adlandırılan koalisyona girmiştir. Bu koalisyonda Kuzey Ligi ve başka partiler de yer almıştır. 2006 yılına kadar süren bu geniş çaplı koalisyon dağılmıştır. 2008 yılında Berlusconi ile Partito del Popolo della Libertà (Özgürlük Halk Partisi, PdL) adı altında birleşen AN, girdikleri seçimde % 37,4 oy almasıyla, beklenmedik bir sonuç almıştır. Koalisyon içerisinde yaşanan çatışmalar nedeniyle Fini, PdL'den ayrılmıştır (Raniolo ve Tarchi, 2014, s. 171-173). 2013 seçimlerinde Fini'nin partisi *Futuro e Libertà* (Gelecek ve Özgürlük Partisi, FLI) % 0,4 oy almıştır. Fini artık etkili bir siyasi aktör olmaktan çıkmıştır. Fakat AN'yi tekrardan diriltmek isteyen eski bakanlardan Ignazio La Russa ve Giorgia Meloni önderliğinde daha milliyetçi bir parti olan İtalya'nın Kardeşleri anlamına gelen *Fratelli d'Italia* (FdI) partisi kurulmuştur (Raniolo ve Tarchi, 2014, s. 178). Partinin üç alevli sembolü MSI'nın sembolünü andırırken, İtalya Milli Marşı'nın ilk dizesinde yer alan Fratelli d'Italia partinin ismi olmuştur (Uzunçayır, 2021, s. 255). 2012 yılında PdL'den ayırılarak kurulan FdI, MSI'nın mirasçısı olarak hareket etmiş ve böylece post-faşist sağcıları cezbetmiştir. Meloni'nin genç kadın imajı, partinin gençleşmesi ve düzensiz göçlere yönelik ilgi gösterilmesi faşist dönemin normalleşmesini sağlamıştır (De Giorgi ve Tronconi, 2018, s. 336).

Meloni, AN partisinde gençlik kollarının ilk kadın başkanı olmuştur. Karizmatik yapısı, hitabeti sayesinde Meloni, etkileyici bir lider olarak sivrilmiştir. 2008 yılında PdL'nin seçimi kazanmasıyla İtalya'nın en genç bakanı olarak tarihe geçmiş ve 2011 yılına kadar Gençlik Bakanı olmuştur. Bu dönemde Çin ve Rus karşıtı bir figür olarak ortaya çıkmış, NATO ve ABD yanlısı politika

izlemiştir. 2013 yılında girdiği seçimde % 3 oy almış, 2018'de Berlusconi'nin Forza Italia Partisi, merkez sağda yer alan Biz Ilımlılar ve aşırı sağcı Matteo Salvini'nin Lig Partisi ile sağ ittifakta yer almış ve bu seçimde FdI % 4,4 oy almıştır. 2019 yılında Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 6,4 oy alarak yükselen bir başarı grafiği çizmiştir. Meloni, 2016 yılında Roma Belediye Başkanlığını kaybetse de seçmenle bağını kuvvetlendirmiştir. Meloni, kürtaj ve eşcinsellik konularında muhafazakâr tutum sergileyerek merkez sağa yönelmeye çalışmıştır. 2018 sonrası yaşanan hükümet krizleri, sık sık değişen hükümetler partileri yıpratırken, FdI bu süreçten yıpranmamış bir şekilde çıkmıştır. Bu merkez sağ stratejisi partinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. 2022 seçimlerinde Berlusconi, Salvini ve Meloni merkez sağ ittifakı oluşturmuşlardır. En çok oyu alanın Başbakan olması esası kabul edilmiştir (Erdölen, 2022). Sağ ittifak % 44 oy alırken, FdI % 26 oy almıştır. İttifak içerisinde en çok oyu alan FdI olduğu için, Meloni İtalya'nın ilk kadın Başbakanı olmuştur. Böylece İtalya'da II. Dünya Savaşı sonrası ilk kez aşırı sağ bir parti iktidara gelmiştir (Pınar, 2022a).

4.4.1. İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

Meloni, İtalya'ya gelen mültecilerin hızla üreğini, bu durumun İtalyan halkının azınlıkta kalmasıyla sonuçlanacağını ifade ederken, çare olarak boşanmanın ve kürtajın zorlaştırılmasını sunmuştur. Meloni, Türkiye'de iş yapan İtalyan firmalarını hedefe almış ve Türkiye'nin AB ülkesi olamayacağını ifade etmiştir. Pedofilinin Türkiye'de suç olmadığını iddia ederek, oryantalist bir bakış açışına sahip olduğu da görülmektedir. Türkiye'nin antlaşmalar yoluyla göçmenlere ev sahipliği yapması gerektiğini söyleyen Meloni, ülkesine gelen göçmenlere fiziksel olarak zarar vermek dahi caydırıcı önlemlerin alınmasını gerektiğini ifade etmiştir. İtalya'nın İslamlaşma tehlikesi altında olduğunu beyan etmiştir (Erdölen, 2022).

İtalya'da 5 milyon yabancı uyruklu insan yaşamakta ve bu nüfusun yaklaşık % 9'una tekabül etmektedir. Meloni solcuları, İtalyanlar yerine göçmenleri koymakla suçlamıştır. Eğitim için gelen 12 yaşının altında olan göçmen çocuklara vatandaşlık verilmesine karşı çıkmıştır. İtalyanların yerine göçmenlerin ikame edildiğini söylemiştir. Yasadışı göçü engellemek için deniz

ablukasını uygulayacağını ve göçmenlerin İtalya'ya ayak basmasını engelleyeceğini vaat etmiştir. (Farrell, 2022). 2018 genel seçim manifestosunda Hristiyan değerlerinin savunalacağını, İslamlaşma sürecine karşı mücadele edeceklerini ifade etmişlerdir. Burada İslamlaşmanın göçmenler yoluyla olduğunu iddia etmektedir. Dolayısıyla göçmen=Müslüman algısı yaratılmaktadır (Vampa, 2023, s. 29).

Meloni, 2015 yılında Sicilya Bölge Başkanlığı için İslamiyet'e geçmiş bir Müslüman adaya karşı çıkmıştır. 2016 yılında Berlin'de yaşanan Noel saldırısı için, kontrolsüz göçün, İslamcı teröristleri teşvik ettiğini söylemiştir. Müslüman göçmenleri terörizmle eşleştirdiği görülmektedir. Müslüman göçmenlerin Avrupa'nın İslamlaşmasına neden olduğunu iddia etmiştir. Müslüman erkeklerin, İtalyan kadınların özgür yaşamına müdahale edeceğini ve hatta zarar vereceğini söyleyerek, göçmen karşıtlığını feminizmle de birleştirmiştir. Meloni, iktidara geldiğinde ise sadece savunmasız bireylerin belirli arama kurtarma teknelerinden, İtalyan limanlarına inişine izin veren bir "*seçici iniş*" politikasını uygulamıştır. Akdeniz üzerinden gelen göçmenleri kurtaran dernekleri, yeni ve daha sert kurallar ile cezalandırmayı onaylayan bir kararname çıkarmıştır. Kurtarma dernekleri, bu düzenlemenin denizde daha fazla trajik boğulmaya yol açabileceğini belirtse de Meloni vaat ettiği gibi göçü durdurmaya kararlı görünmektedir (http-17).

MSI'nın mirasçısı olarak siyasi hayata giren FdI, geleneksel faşizmden yeni tip aşırı sağa geçişi temsil etmektedir. Dolayısıyla biyolojik üstünlük iddialarının yerini kültürel üstünlük almıştır.

4.4.2. İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nde Popülizm

Popülist partilerde hukuk ve düzene atıf yapılmaktadır. FdI, askeri bütçenin artırılmasını, güvenlik güçlerinin yetkilerinin artırılmasını öyle ki işkence hakkının bile verilmesini savunmaktadır (Erdölen, 2022). 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerindeki manifestosunda Avrupa Birliği'ni vahşi göçü teşvik etmekle, İtalya'yı yalnız bırakmakla suçlamıştır. Diğer aşırı sağ partilerde olduğu gibi Euroseptik tutumu göze çarparken, İtalyan halkının karşısında bir Avrupa Birliği imajı çizmektedir (Vampa, 2023, s. 29). Popülizm, plebisiter bir

demokrasiyi savunmaktadır. İki kanatlı sistemin kaldırılması, başkanlık sistemine geçilmesi ve parlamento üye sayılarının azaltılması vaatlerinde bu iz görülmektedir (Vampa, 2023, s. 30). Popülist partilerde lider önemli bir yere sahiptir. Meloni, güçlü ve karizmatik bir lider imajı çizmektedir. Meloni, partisinde de tam kontrole sahiptir. Sosyal medyayı da aktif kullanarak seçmenleriyle doğrudan temasa geçmektedir (Vampa, 2023, s. 54).

Giorgia Meloni 2019 yılında bir mitingte sloganvari sözlere imza atmıştır. *"Ben bir kadınım, anneyim, İtalyanım, Hristiyanım"* sözleriyle büyük bir etki uyandırmıştır. Yayınladığı otobiyografisinde bölüm başlıklarını da bu şekilde yayınlamış ve çok satanlar listesinde yer almıştır. AB Bürokratlarına ve solculara "*onlar*" demek suretiyle, kimliklerine, cinsiyetlerine düşman olduklarını söylemiştir. *"Tanrı'yı, vatanımızı ve ailemizi savunacağız"* diyerek halkın kimlik unsurlarına saldırmakla suçladığı "*onlara*" karşı mücadele etme sorumluluğunu partisine ve kendisine yüklemiştir. "*Onları*", Lgbt destekçisi, Brüksel Bürokratları, göçü teşvik edici ve Avrupa medeniyetine düşman vasıflarını yüklerken, kendilerini aile savunucusu, kimliklerini ve medeniyetlerini koruyan, halkın egemenliğini sağlamaya çalışan halkın kendisi olarak görmektedir (Pınar, 2022b). Popülist partilerde olan "*onlar*" ve "*halk*" karşıtlığı göze çarpmaktadır.

Müslüman göçmenlerin Avrupa'yı istila ettiğini, Hristiyan, Roma ve Yunan kökenlerine sahip çıkarak İtalya'nın İslamlaşmasına son vereceğini, İtalyan kadınların özgürlüğünü savunacaklarını beyan eden Meloni (http-17), savaşçı bir kadın figürü ortaya koymakta ve popülist liderlerde olduğu gibi kendisini kurtarıcı Mesih olarak görmektedir. FdI, popülist parti özelliklerini taşıdığı görülmektedir.

4.4.3. İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nde Refah Şovenizmi

Fratelli d'Italia'nın açıkça yerli halk odaklı ve göç karşıtı duruşa sahip olduğu temalar, ekonomik bağımsızlıkla ilgili düşüncelerle birlikte gelmektedir. Parti açıkça uluslararası ticarete karşı İtalyan işletmeleri korumak maksadıyla "*akıllı korumacılık*" uygulama önerisinde bulunmuştur. Ayrıca, akıllı korumacılığı kimlik ve bağımsızlık temalarında, aynı zamanda tarım gibi belirli ekonomik sektörlerde de uygulanması taraftarıdır. Parti, kuralsız küreselleşme kaynaklı

homojenleştirme eğilimlerine karşı durduğunu ifade ederek, küreselleşmenin belirli kurallar olmaksızın ortaya çıkmasının yol açtığı etkilere karşı bir tutum sergilemektedir (Vampa, 2023, s. 30). 2014-2018 arasında Avrupa karşıtlığında radikal tutum sergileyen FdI, 2019 sonra AB ile daha uzlaşmacı bir politika izlemeye çalışmaktadır. Sosyal yardım alanların iş teklifini reddetmesi durumunda Meloni, refah devletini kötüyü kullanmakla suçladığı bu kişileri yapılan yardımları keseceği konusunda uyarmıştır (Chueri, 2023). Görüldüğü üzere İtalya'nın Kardeşleri partisinde refah şovenizmine rastlanmaktadır.

4.5. İtalya'daki Aşırı Sağ Partilerden: Lig Partisi

İtalya'nın kuzeyi ve güneyi arasındaki ekonomik ve sosyal yapılarındaki farklılıklar İtalyan siyasetini şekillendirmiştir. İtalya'nın kuzeyinde daha fazla özerklik isteyen otonomist hareketler 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. 1979 yılında kurulan Liga Veneta (Venedik Ligi), Franco Rochetta liderliğinde oyların % 4,3'ünü alarak parlamentoya bir vekil ve senatör göndermeyi başarmıştır. 1979 yılında Umberto Rossi, Kuzey-Batı Lombardiya Birliği (UNOLPA) hareketini kurarak bölgesel özerklik için çalışmaya başlamıştır. Bu hareket 1982 yılında Lega Lombarda (LL) ismini almıştır. 1987 seçimlerinde Lombardiya'da oyların % 3'ünü almayı başarmasıyla Bossi senatör olmuş ve meclise de 1 vekil göndermiştir. LL, Lombardiya'da 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 8,1 oy almış, 1990 yerel seçimlerinde ise % 19 oy almıştır. Kuzeyde ligler arasında en başarılı grafik çizen Bossi liderliğinde LL, diğer ligleri de içine alarak Lega Nord (Kuzey Ligi) adıyla ilk parti kongresini 1991 yılında yapmıştır (Art, 2011, s. 217-218).

Ülkenin kuzeyine "*Padania*" ismi verilmiş ve bu bölgedeki halk Güneylilerden daha üretken, çalışkan olarak tanımlanmıştır (Brunazzo ve Gilbert, 2017, s. 627-628). Güneyliler, Kuzeylilerin emeklerinin üstüne konan, kamu sektöründe yoğunlaşmış, tembel ve parazit olarak görülmüştür (Ignazi, 2003, s. 54-55). Kuzey Ligi, kuzeyin daha gelişmiş ve İtalyan ekonomisine daha fazla katkısı olduğunu söyleyerek, Kuzeyli vatandaşların mali açıdan payına düşeni daha fazla alması gerektiğini belirtmiş ve güçlü bir özerklik talep etmiştir. Roma'nın bunu gerçekleştirememesi durumunda bağımsızlıklarını ilan etmekle sonuçlanacağını bildirmiştir (Brunazzo ve Gilbert, 2017, s. 628).

1990'lı yıllardan itibaren Kuzeyli-Güneyli ayrımını kademeli olarak azaltmış ve maddi kaynakları tüketen olarak klientalist[7] partileri sorumlu tutmuştur (Ignazi ,2003, s. 55). Çalışkan kuzey ve tembel güney karşıtlığı partide tamamen ortadan kalkmamış, "*hırsız Roma'ya*" karşı Kuzeylilerin haklarının savunacaklarını, haklarını gasp etmekle suçladıkları Roma'ya karşı Kuzeyli halkın egemenliğini sağlayacaklarını manifestolarında yer vermiştir. Bu karşın parti, federalizmin teşviki ile birlikte göçmen karşıtlığı, artan refah şovenizmi söylemleri, geleneksel aile yapısının korunma talepleri ve Hristiyan değerleri merkeze alan bir politik evrim gerçekleşmiştir (Passarelli, 2015, s. 232). 1992 yılında "*Temiz Eller*" adı verilen yolsuzluk operasyonları dönem iktidarı Hristiyan Demokratlar büyük zarar görürken, parti lideri Bossi'nin anti-politik söylemleri ile beraber ulusal bazda % 8,6 oy alırken, Po Nehri'nin kuzeyinde ise % 17,3 oy almıştır. 1994 yılında Kuzey Ligi gibi popülist, protest ama ulusala hitap eden Forza İtalia'nın (Haydi İtalya) baskın olma ihtimalinden çekinen Bossi, bu parti ile ittifak yapmıştır. Daha fazla sandalye elde etmesini sağlayan bu ittifak Kuzey Ligi'nin oylarında ufak çaplı bir düşüşe yol açmıştır. Genel bazda % 8,4 oy alırken, kuzey bölgesinde ise % 17 oy almıştır. Kuzey Ligi'nin ulusallaşma hamlesi başarısız bir girişim olarak gerçekleşmiştir. Bossi, FI ile yaptığı ittifak nedeniyle partisinin FI içinde eriyeceği endişesine sahip olmuştur. Nitekim, 1994 Avrupa Parlamento seçimlerinde bariz bir düşüş yaşaması bunu kanıtlar nitelikte olmuştur. Oyu % 6,6'ya gerilemiştir (Ignazi, 2003, s. 56).

Roma'ya karşı olan Kuzey Ligi'nin Ulusal Hükümette yer alması Kuzey Ligi destekçileri tarafından bir çelişki olarak görülmüştür. Bossi'nin, Berlusconi hükümetine güvenoyu vermeme kararına karşın, LN vekillerinin dörtte biri karara uymamış ve birçoğu FI'ya geçmiştir. Parti üyeliğinde de belirgin düşüşler gerçekleşmiştir. Tüm bunlar Bossi'yi tekrardan ayrılıkçı bir pozisyona yönlendirmiş, bu minvalde İtalya'nın kuzeyinde Padanya'nın kurulması için "*Kuzey Parlamentosu*" oluşturarak, bağımsızlık çalışmalarına başlamıştır. Bossi'nin bu radikal tutumu 1996 parlamento seçimlerinde % 10,1 oy almasına vesile olmuştur. Fakat İtalya'nın Avrupa Parasal Birliği'ne dahil olması ile

[7] Yuvalı 'nın (2018, s. 383) tanımladığı şekliyle "*Klientalizm kavramı, siyasal otoritenin dağıtım ölçütlerine göre sunulan birtakım hizmetler ya da mallar karşılığında, siyasal destek talebinde bulunmasıdır".*

birlikte küçük işletme sahiplerinden yeterli desteği görememeye başlamıştır. Bu durumda bağımsız bir Padanya fikri cazibesini yitirmiştir. Nitekim 1999 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde % 4,5 bazında oy alarak keskin bir düşüş yaşamıştır. Bossi, bölgesel popülist bir partiden aşırı sağa doğru bir politik evrim gerçekleştirerek partisini siyasi olarak hayatta tutmaya çalışmıştır. Fransa'daki Ulusal Cephe (FN) ile Avusturya'daki Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) gibi aşırı sağ partilerle bağlantılar kurmuştur. Euroseptizm ve yabancı düşmanlığı gibi temaları işlemeye başlamıştır. Göç karşıtı politikalar izlemek suretiyle "*Güneyliler*" yerine öteki olarak göçmenler hedefe konmuştur (Art, 2011, s.225-226). 2001 yılında bu siyasi manevralara karşı oyu % 3,9'a kadar düşmüştür (Brunazzo ve Gilbert, 2017, s. 628).

2001-2006 tarihleri arasında FI, AN ve Katolik parti olan Hristiyan ve Merkez Demokratlar Birliği (UDC) ile 2. ve 3. Berlusconi hükümetlerinde yer almıştır. Bu süre zarfında Kuzey Ligi, bölgesel hükümetlere özellikle kuzey bölgesine istediği özel yetkiler, koalisyon ortağı UDC ve AN tarafından desteklenmese de yapılan müzakereler neticesinde karmaşık bir şekilde ele alınan bu reform, 2006 yılında yapılan ulusal referandumda başarısız olmuştur. 2002 yılında Bossi-Fini yasasıyla kaçak göçmenlere yönelik sert tedbirler getirmiştir. Bu dönemlerde Kuzey Ligi hükümet içerisinde muhalif olarak yer almış ve başarısızlıklarını koalisyon ortaklarına yüklemeyi başarmıştır (Bull, 2014, s. 208). Parti 2006 yılında % 4,6 oy alırken, 2008 seçimlerinde ise % 8,3 oy almıştır (Russo, 2014, s. 9).

2008 yılında PdL ile yapmış olduğu ittifak ile yeniden koalisyon hükümeti içerisinde yer almıştır. 2010 yılında Fini, PdL'den ayrılmış, Kuzey Ligi ise 2011 Mayıs seçimlerine oy kaybetmiştir. Bu yılda İtalya'da mali kriz yaşanmış, bunun neticesinde öncesinde olduğu gibi Fini ve UDC olmadığı için iktidar ortaklarını suçlamakta zorlanmıştır. Kasım 2011'de Berlusconi istifa etmiş yerine gelen teknokrat hükümetin başındaki Mario Monti'yi PdL gibi desteklememiş ve muhalefete geçmiştir. 2012 yılında Umberto Bossi'nin parti fonlarını çocukları için kullandığı ortaya çıkmış, Calabria Mafyası ile ilişkileri sebebiyle mali skandal patlak vermiştir. Roberto Maroni bu fırsatı değerlendirerek, Lega'yı eski saf ve temiz haline döndüreceğini vaat ederek partinin lideri olmuştur. Fakat

Nisan 2012 yerel seçimlerinde kendi kalelerinde dahi ağır bir yenilgi almıştır. Monti hükümetinin istifasıyla, 2013 yılında yapılacak seçimler için tabanın itirazına rağmen Berlusconi ile ittifak yaparak seçimlere girme kararı almıştır (Bull, 2014, s. 209). 2013 seçimlerinde % 4,1 oy alarak başarısız bir seçim geçirmişlerdir (Albertazzi, Giovannini ve Seddone, 2018, s. 6).

2013 seçimlerinde yaşanan başarısızlıktan dolayı lider değişimi yaşanmış ve Kuzey Ligi'nin başına Matteo Salvini gelmiştir. Salvini, partiyi ulusal parti haline getirmeyi amaçlamıştır. Parti, İtalyan milliyetçiliğini ön plana almıştır. Göç karşıtlığı ile birlikte Avrupa Birliği'ne yönelik sert eleştiriler de yöneltmeye başlamıştır. Dolayısıyla partinin hedefinde "*Güneyliler*" yerine "*göçmenler*" alırken, "*Roma*" yerine "*Brüksel*" almıştır. Bu politikalar sayesinde 2014 yılında yapılan Avrupa Parlementosu seçimlerinde % 6,2 oy alarak partinin düşüş trendinden çıkmasını sağlanmıştır. Salvini, İtalya'nın orta ve güneyine açılma kararı almış, bu bölgelerde Kuzey Ligi'nin kardeş partisi "*Salvini'nin Yanındayız*" adıyla seçime girmiştir. 2016 yılındaki yerel seçimlerde Salvini'nin ulusallaşma çabası istediği sonucu vermese de liderliğinden edecek krize dönüşmemiştir. Ortadoğu'da yaşanan çatışmalar neticesinde 2013 yılı itibariyle yaşanan göç krizi Avrupa'da ana konu olmasıyla beraber en çok etkilenen ülkelerden biri İtalya olmuştur. Bulunduğu konum itibariyle özellikle Afrika üzerinden yapılan göçlerde ilk varış ülkesi olmuştur. Göçün yarattığı sosyoekonomik krizler göçe yönelik tepkileri dile getiren partilerin revaçta olmasını sağlamıştır. 2017 yılında Salvini, ulusallaşmayı sağlayabilmek için partisinden "*Nord*" yani "*Kuzey*" kelimesini kaldırmış, değişen parti logosunda da *"Lega-Salvini Premier (Başbakan Salvini)"* adı göze çarpmıştır. 2018 genel seçimlerinde Salvini'nin partiyi ulusallaştırma başarısını aldığı % 17,4 oyla perçinlemiştir (Uzunçayır, 2021, s. 244-250).

2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Lig % 34,26 oy alarak, parti tarihi açısından zirveye ulaşmıştır (http-18). Bu başarının ardından Salvini'nin 2019 yazında birinci Giuseppe Conte (Beş Yıldız Hareketi Lideri) hükümetini devirerek erken seçimlere zorlamış ve seçmen nezdinde güvenirliliğini yitirmiştir. İkinci Conte hükumeti kurulmasıyla beraber ittifak içerisindeki FdI oyunu artırırken, Salvini'nin oyları düşmeye başlamıştır (Russo ve Vegetti, 2023, s.171). 2021 yılında İtalya'daki Beş Yıldız Hareketi ile beraber Mario Draghi

hükümetinin kurulmasındaki rolleri, ekonomik politikalarından memnuniyetsiz olan seçmeni Draghi'ye karşı çıkan FdI'ya yönlendirmiştir. 2022 seçimlerinde Lega'dan (Lig) FdI'ya doğru bir oy geçişkenliği yaşanmıştır. Merkez Sağ İttifakı içerisinde yaklaşık % 9 oy almıştır (http-19).

4.5.1. Lig Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

Kuzey Ligi'nin Güneylilere yönelik ötekileştirmesi, zamanla göçmenlere yönelmiştir. Göçmenlere yöneldiği dönemde dahi Kuzeyliler ahlaki ve kültürel açıdan üstün sınıflandırılmıştır. İtalya'nın kuzeyinde Padanya olarak belirttikleri bölgede Padanların, Roma öncesi Keltlilerin soyundan geldiklerini iddia ederek bir ulus inşa etme çabasına girişilmiştir. Girişimcilik başarılarını ve özyönetim arzularını da Keltlilere dayandırmışlardır. Padanya teorisyenlerinden Gilberto Oneto, Alplerin kültür ve kimliklerinin aktarılmasındaki önemini vurgulamış, Kuzey Ligi parti sembolünde de yer alan Alp Güneşi için sadece Alpler de değil aynı zamana Keltlilerin yaşadığı her yerde olduğunu vurgulamıştır. Alp dağlarına odaklanılmasının sebebi de Alp dağlarının ovalar gibi diğer kültürlerle temas halinde olmadığı için daha özgün ve saf olmasıdır. Roma'nın ovaları işgal etmesiyle Kelt elitleri bu imparatorluğa entegre olurken, Alplerdeki Keltler, çevresiyle iletişimi zayıf olduğu için saflığını koruduğunu iddia etmişlerdir. Roma'yı da bugünkü İtalya'ya benzeterek, Alp Dağlarında yaşayanların Roma'ya karşı mücadelesini örnek almışlardır. Kuzey Ligi Güneylilere ve daha sonra göçmenlere karşı bir kültür milliyetçiliği yapmıştır. (Huysseune, 2010, s. 358-361).

Güneylilere yönelik olan ötekileştirme, Salvini döneminde tamamen göçmenlere dönmüştür. Güneyliler parazit olarak görülmüşken, sonrasında bu durum göçmenlere atfedilmiştir. Salvini, Güneyliler için söylediği sözler için 2015 yılında özür dilemiş, parti bölgesel partiden çıkıp ulusal parti yolunda ilerlemeye başlamıştır (Kirchgaessner ve Tondo, 2018). Bunun içinde Salvini, göç karşıtlığını ustaca kullanarak partisini ulusallaştırma konusunda başarılı olmuştur. Gelen göçmenleri istilacı olarak nitelendiren Salvini, göçü ulusal kimlikler için bir tehdit olarak görmektedir. Göçmenler, resmiyette İtalya nüfusunun % 8'ini oluştururken, halk bu oranın % 25 olduğunu düşünmektedir (D'Alimonte, 2019, s.

123). Salvini, AB'yi göçü dayatmakla suçlamıştır. Aynı zamanda Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıktığı konuşmalar da yapmıştır (De Giorgi ve Tronconi, 2018, s. 335).

Salvini 500 bin göçmeni sınır dışı etmeyi vaat etmiş, İtalya'nın toplu temizliğe ihtiyacı olduğunu söylemiş ve İslam'ı ise bir tehdit olarak görmüştür. 2018 yılında iktidar ortağı olduktan sonra İçişleri Bakanlığı görevini alan Salvini, sivil toplum kuruluşlarının kurtarma botları içinde olan 629 mültecinin İtalya'ya ayak basmasını engellemiştir (Mammone, 2018). Salvini ülkedeki Roman vatandaşların yaşadığı kampları da kapatma sözü vermiş ve bir Roman kadınına "*pis çingene*" diyerek hitap etmiştir (Kennedy, 2019). Salvini de tıpkı Meloni gibi, azalan İtalyan nüfusundan şikâyet etmekte ve buna bir çözüm bulunması gerektiğini söylemektedir. Salvini *"10 Milyon İtalyan yerine 10 milyon göçmen koymayı reddediyorum"* (Giuffrida, 2021) demek suretiyle demografik bir değişimin yaşandığını düşünmektedir. Bu sebeple İtalyan kimliğinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı konusunda Avrupa'daki diğer aşırı sağ partiler gibi bir refleks ortaya koymaktadır. Salvini kararnamesi olarak bilinen güvenlik kararnamesi ile göçmenlerden suç işleyenlerin vatandaşlıklarının iptal edileceği gibi, tehlike olarak görülen sığınmacıların iltica taleplerinin de reddedilmesini sağlayarak göçün sınırlandırılmasını amaçlanmıştır (Bardakçı Tosun, 2022, s. 8).

Lig Partisi'nin Güneylilere yaptığı ötekileştirme göçmenlere yönelmiştir. Güneylilere yükledikleri olumsuz sıfatlandırmalar Müslüman göçmenler için kullanılmaya başlanmıştır. Ayrılıkçı parti olarak kurulan Lig Partisi, aşırı sağ partiye dönüşmüştür.

4.5.2. Lig Partisi'nde Popülizm

Kuzey Ligi ilk dönemlerinde Kuzey halkını saf ve homojen olarak tanımlarken bu halkın emeklerini sömüren olarak yozlaşmış Roma hükümetini görmüştür. Dolayısıyla popülist partiler gibi kendisini anti-sistem partisi olarak tanımlamıştır. Kuzey Ligi saf ve homojen Kuzey halkının çıkarlarını savunan, özerklik talebinde bulunarak hatta bağımsızlık arzusuna dönüşmesiyle Padanları yozlaşmış Roma hükümetinden kurtarmayı amaç edinmiştir. Kendilerini, Padanların veya Kuzey halkının temsilcisi olarak lanse etmişlerdir (Albertazzi,

Giovannini ve Seddone, 2018, s .4-7). Popülist partilerde karizmatik lider özelliği dikkat çekerken, Bossi kendisini Kuzey Ligi ile özdeşleştirmiştir. Bossi, partisinin merkezi gücü olmuştur. Sıradan insanlarının elitlere karşı kurtarıcı rolünü üstlenmiştir (Passarelli, 2015, s. 234). Salvini yönetimde de kişisel parti hüviyeti niteliğini korumuştur. Öyle ki Kuzey kelimesi kaldırılmış, parti logosunda Lega-Premier Salvini yazısı dikkat çekmiştir. Dolayısıyla Bossi'nin merkezileştirmiş gücünü ve kurtarıcı rolünü Salvini devralmıştır (De Giorgi ve Tronconi, 2018, s.335).

Lig Partisi'nde parti liderlerinin öne çıktığı görülmektedir. Popülist partilerde kültü oldukça kuvvetlidir. Ayrıca, Kuzey halkının temsilcisi olduklarını iddia etmişlerdir. Bu durum popülist partilerde görülen bir özelliktir.

4.5.3. Lig Partisi'nde Refah Şovenizmi

Partinin kuruluşu bir refah şovenizmine dayanmaktadır. Kuzey bölgesi endüstrileşmiş bir bölge iken güney bölgesi ise tarıma dayalıydı. Bu nedenle kuzey bölgesi daha zengindi. Kuzey İtalya'ya ilk göçler 1960'lı yıllarda işgücü kapsamında güney bölgesinden gelmiştir. Partinin hedefi sadece Güney İtalya olmakla kalmamış, Güneylileri ucuz işgücü oluşturduğu gerekçesiyle hedef haline getirmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında güney bölgesinin ekonomik olarak geri kalması nedeniyle özel fonlar oluşturularak ekonomik olarak iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Tüm bu yatırımlara rağmen tarıma dayalı ekonomik yapısı nedeniyle güneyde ortaya çıkan feodal ilişki yapıları, mafyatik oluşumları beraberinde getirmiştir. Güneye yapılan ekonomik yatırımlar, mafyalar sebebiyle oluşan suç ağı, rüşvet, kayırmacılık gibi nedenlerle istenilen ekonomik gelişmişliği sağlayamamıştır. Kuzey Ligi 90'lı yıllarda bu durumu kullanmış ve kuzeyin emeğiyle oluşan kamu kaynaklarının Güneyliler için daha fazla harcanmaması yönündeki talepleri kuzeydeki kitlesini etkilemiştir. Kuzey Ligi 1990'lı yıllardan itibaren göçmen karşıtlığı yapmış, 2000'li yıllardan itibaren bölgeselcilikten aşırı sağa doğru evrim geçirmiş, artık Güneyliler yerine ucuz işgücü sebebiyle hedef tahtasına Doğu Avrupa'dan, Afrika ve Ortadoğu'dan gelen göçmenler oturtulmuştur (Karadağ, 2023, s. 802-805).

Salvini döneminde ise ulusallaşma çabası içerisinde olmuş, 2018 seçimlerinde "*İlk İtalyanlar*" sloganıyla seçimlere girmiştir. İtalyanların emeklerinin korunmasını isteyen Salvini yönetimindeki Lig Partisi, artık refahı çalan olarak Güneylileri değil, göçmenleri görmüştür (D'Alimonte, 2019, s.122). Salvini, 2018 yılından sonraki yer alacağı hükümet öncesi, sığınmacılara yönelik bedavadan kalma zamanlarını bitireceğini vaat etmiştir. İtalyanların yaşadığı ekonomik sıkıntılar nedeniyle göçün sınırlandırılması gerektiğini, böylece olumsuz reaksiyonların önüne geçileceğini ifade etmiştir (Şimşek, 2018).

Lig Partisi Kuzey'in zenginliğinin ve refahının Güney'e transfer edilmesine karşı çıktığı için kurulmuştur. Ancak, Salvini döneminde ulusallaşma çabası neticesinde refah şovenizmi içeren söylemler Güneyliler yerine göçmenlere yöneltilmiştir.

4.6. Hollanda'daki Aşırı Sağ Parti: Özgürlük Partisi

Hollanda'da aşırı sağ tarihsel olarak zayıf bir temele sahiptir ve çoğunlukla parlamenter demokrasinin kabul edilmesiyle birlikte şekillenmiştir. Parlamenter demokrasiye geçiş 1848-1918 yılları arasında aşamalı olarak gerçekleşmiş, 1917 yılında evrensel oy hakkı kabul edilmiştir. 1918 yılında Politik Reform Partisi gibi demokrasi karşıtı küçük muhafazakâr partiler kurulsa da 1930'lara kadar kısa süre içinde siyasi hayattan kaybolmuşlardır. 1931'de Anton Mussert tarafından faşizmden ilham alarak kurulan Nationaal Socialistische Beweging (Ulusal Sosyalist Hareket, NSB) gibi partilerin ortaya çıkmasıyla aşırı sağın daha belirgin hale geldiği görülmüştür. 1936 yılında NSB, Hitler'in Almanya'da iktidara gelmesiyle Nasyonal Sosyalizm gibi anti semitik ve ırkçı bir partiye evirilmiştir. Parti, 1937'de oyunu % 4'e çıkarmayı başarmıştır. Hollanda, 1941 ile 1945 yılları arasında Alman işgaline uğramıştır. Bu süreçte NSB, Nazi Almanya'sı ile iş birliği yapmış ve Hollanda'da tek yasal parti olmuştur. 1945 yılında Alman işgalinin kalkması ile Mussert idam edilmiştir. Hollanda'da aşırı sağ, II. Dünya Savaşı sonrasında zayıflamış ve Boerenpartij (Çiftçi Partisi) gibi partilerin yükselmesine rağmen genellikle parçalanmıştır. 1960'larda kurulan ve çeşitli ideolojik geçmişlere sahip olan Çiftçi Partisi, muhafazakâr ve liberal unsurları birleştirerek başarılı olmuştur. 1966 yılında % 6 oy alan Çiftçi Partisi, faşist bir programı paylaşmasa da düzen karşıtı bir parti kimliğindeydi. Özellikle

modernleşme kurbanı protest seçmenin ilgisine mazhar olmuştur. 1970'lerin sonlarına doğru bu ilgi kaybolmuş, geleneksel aşırı sağ muhalefeti azalmış gibi görünmüştür. Ancak, 1980'lerde Akdeniz ülkeleri ve eski kolonilerden gelen göçmenlere yönelik karşıtlık temelinde büyüyen yeni bir aşırılık türü ortaya çıkmıştır. Bu, etnosantrik milliyetçilik ve ırkçılık biçiminde kendini göstermiştir. Göçmenlerin artan sayısı, özellikle işsizlik artmaya başladığında, toplumsal gerilime neden olmuştur. Bu karşıtlığı ifade eden partiler, geleneksel aşırı sağın yerini almıştır (Voerman ve Lucardie, 1992, s. 35-38).

1971'de kurulan Nederlandse Volksunie (Hollanda Halk Birliği, NVU) Büyük Hollanda devletinde tüm Flamanca konuşanları birleştirme ve bu etnik gruba girmeyenleri sınır dışı etmeyi amaçlamıştır. Partiye baktığımızda otoriter, anti-parlamenter ve etnosantrik bir milliyetçi anlayışına sahiptir. 1974 Lahey yerel seçimlerinde yabancı düşmanlığı yaparak başarı yakalayan Joop Glimmerveen parti başkanı seçilmiştir. Göçmenlere yönelik şiddeti teşvik eden Glimmerveen, ırkçı ve pro-Nazi duruşu ile girdiği 1977 seçimlerinde aynı başarıyı yakalayamamış ve % 0,4 oy almasıyla sonuçlanmıştır. 1978 yerel seçimlerinden de parti menedilmiştir. NVU'nun bu radikalleşmesine karşı, parti içerisinde bir grup 1980 yılında Centrumpartij (Merkez Parti, CP) kurmuştur. CP, kaçak göçmenleri sınır dışı etme, yasal göçmenleri entegre olmaya zorlama gibi talepler ortaya koymuş ve üçüncü dünya ülkelerine yardım edilerek göçmenlerin geri dönmelerinin teşvik edilmesini savunmasıyla kültürel kimlik sorunları üzerinde durmuştur. 1981 genel seçimlerinde % 0,1 oy alırken, 1982 seçimlerinde % 0,8 oy alarak, parti lideri Hans Janmaat meclise girmeyi başarmıştır. 1984 Avrupa Parlamento seçimlerinde yabancı düşmanlığı yaparak yürüttüğü kampanya ile en yüksek oylarını (% 2,5) almışlardır. Janmaat, parti içerisindeki radikal hizip tarafından fazla ılımlı bulunarak partiden tasfiye edilmiştir (Ignazi, 2003, s. 163-166).

Janmaat ise Centrumdemocraten (Merkez Demokratlar, CD) adlı yeni bir parti kurmuştur. 1986 yılında mali ve iç krizler sebebiyle kapanan CP, bir hafta içinde Centrumpartij'86 (Merkez Parti'86, CP'86) adıyla siyaset arenasına tekrardan girmiştir. CP'86 ırkçı tutumuyla ön plana çıkarken CD daha ılımlı hareket etmiştir. Buna karşın CD "*Önce Hollanda*" söylemlerini kullanırken,

Hollanda'nın göçlerle işgal edildiğini belirtmiştir. 1986 seçimlerinde CP'86 % 0,4 oy alırken, CD % 0,1 oy almıştır. Janmaat, 1989 seçimlerinde partisi % 0,9 oy almasıyla meclise girmeyi başarmıştır. 1994 seçimlerinde CD % 2,5 oy alarak mecliste 3 sandalye temsil edilmeyi hak kazanırken, CP'86 % 0.4 oy alarak meclise girememiştir. CD 1994 Avrupa Parlamento seçimlerinde oyu % 1'e düşmüştür. CP'86 1998 Kasım ayında mahkemeler tarafından kapatılmıştır. CD ise 1998 seçimlerinde % 0,6 oy alarak daha önce aldığı 3 sandalyeyi de kaybetmiştir. Yargı müdahalesi, anti-faşist seferberlik, siyasi dışlanma, parti içerisindeki çekişmeler her iki aşırı sağ partinin çöküşüne yol açmıştır (Ignazi, 2003, s. 165-168).

2002 yılında Pim Fortuyn ile Hollanda'da aşırı sağ, canlanma emarelerini göstermeye başlamıştır. Lijist Pim Fortuyn (Pim Fortuyn Listesi, LPF) adıyla kurduğu parti 2002 Mayıs seçimlerine doğru anketlerde Şubat ayında %3 gösterilirken Mart ayında %15 ile destek görmekteydi. Bu sırada Pim Fortuyn bir iklim aktivisti tarafından seçime günler kala suikaste uğramış ve hayatını kaybetmiştir. LPF, Mayıs seçimlerinde %17 oy almayı başarmış ve mecliste 26 sandalye ile temsil hakkı kazanmıştır. Bu oy sayesinde parti koalisyon içerisinde yer almıştır. Fakat bu koalisyon uzun ömürlü olmamış ve 2003 yılında tekrardan seçimlere gidilmiştir. 2003 seçimleriyle düşüşe geçmiş ve 2006 yılında parlamentoya girememiştir (De Lange, 2018, s. 57). Pim Fortuyn'un ölümü ile birlikte Hollanda'da aşırı sağda bir boşluk oluşmuştur. Merkez sağ parti olan Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi, VVD), göçmen karşıtı söylemlerde bulunarak LPF seçmeninden oy almayı amaçlamıştır. Fakat bu boşluğu dolduran Geert Wilders olmuştur (Karpuzcu, 2020, s. 91).

Geert Wilders, 2004 yılında VVD partisinin bir üyesi olarak, VVD'nin Türkiye'nin AB'ye girmesini olumlu karşılaması üzerine istifa etmiş, 2006 yılına kadar bağımsız bir siyasetçi olmuştur. 2006'da sadece kendisinin üye olduğu tek üyeli Partij voor de Vrijheid (Özgürlük Partisi, PVV) adlı partiyi kurmuştur. PVV Hollanda'da yükselen aşırı sağın temsil görevini üstlenmiştir. İslam'a yönelik sert eleştiriler yönelten film yönetmeni Theodoor van Gogh'un 2004 yılında öldürülmesiyle, Hollanda'da İslamofobi artışa geçmiş ve bu durum aşırı sağ parti

PVV'ye yaramıştır. 2006 yılında PVV ilk girdiği seçimde % 5,89 oy alarak mecliste 9 sandalye ile temsil hakkı kazanmıştır. 2010 yılında % 15,4 ile mecliste 24 sandalye temsil hakkı kazanmıştır. Bu dönemde azınlık hükümetine dışarıdan destek vermiştir. 2012 yılında oyunu % 10,08'e düşürmüş, sandalye sayısı da 15'e düşmüştür. 2017 yılında % 13,1 oy ile 20 sandalye, 2021 seçimlerinde %10,81 ile 17 sandalye kazanmıştır. İnişli, çıkışlı grafiğe rağmen belirli bir düzeyde oy almayı başarmış ve yerleşik partilerden biri haline gelmeyi başarmıştır (Yağız ve Can, 2023, s. 69-70).

2021 seçimlerinden sonra uzun görüşmeler neticesinde VVD, Hristiyan Birliği (CU), Demokratlar 66 (D66), Hristiyan Demokrat Parti (CDA) ile koalisyon kurmuştur. Göç konusunda aile birleşiminin sınırlandırılmasında CU ve D66 partilerinin karşı çıkması neticesinde VVD lideri Mark Rutte hem Başbakanlıktan hem parti liderliğinden istifa etmiştir. 2023 Kasım ayında tekrardan seçimlere gidilmiştir (Llach, 2023). 2023 Kasım ayında yapılan seçimlerde VVD oy oranlarına göre 3. sıraya gerilemiş, Wilders'ın partisi PVV birinci parti olmuştur. Oyların % 23,5'unu alan PVV, sandalye sayısını 17'den 37'ye çıkarmıştır (Aşıran, 2023).

4.6.1. Özgürlük Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

Wilders'ın VVD'den ayrılma sebebi olarak Türkiye'nin AB'ye girmesine olumlu yaklaşılması üzerine olmuştur. Wilders, Hitler'in Kavgam kitabı ile Kuran'ı bir tutmuş, İslam'ı totaliter ve faşist olmakla itham etmiştir. Özellikle Müslüman göçmenlere karşı olan Wilders, İslam dinine totaliter ve faşist damgası vurmaktadır (Yağız ve Can, 2023, s. 71). Hollanda'da 900 bin Müslüman nüfus söz konusudur. Bu göçmenler arasında Türkiye'den olduğu gibi Fas ve Ortadoğu ülkelerinden gelenlerden oluşmaktadır. Wilders 2014 Lahey yerel seçimlerinde "*daha az Faslı*" tezahüratı yaptırmış ve bu nedenle hâkim karşısına çıkmıştır. Wilders mahkeme kararıyla suçlu bulunsa da beraat etmiştir (Valk, 2017, s. 9). Geert Wilders, 2017 yılında seçim kampanyası yaptığı dönemde Faslıları, Hollanda sokaklarını güvensiz hale getirmekle suçlamış, hepsi olmasa da sokaklarda Faslı "*pisliklerin*" gezdiğini ve bunu engelleyeceğini söylemiştir (http-20). Wilders, Müslüman göçünün engellenmesini, İslami sembollerin ve Kuran'ın

yasaklanmasını, başörtünün "*kamu düzenine aykırı*" olması sebebiyle engellenmesini istemiştir (Valk, 2017, s. 13).

Wilders, Avrupa'nın Yahudi-Hristiyan temelleri üzerine inşa edildiğini ve bu kültürün geri kalmış bir ideoloji olarak tasvir ettiği İslam'dan üstün olduğunu savunmuştur. Wilders, Huntington gibi İslam ve Hristiyan dünyası arasındaki çatışmadan söz etmektedir. İslam'ı saldırgan ve emperyalist olmakla suçlamış, 732 yılındaki Puvatya Savaşı'nda ve 1683 yılında Viyana'da İslam ordularının durdurulduğunu, günümüzde 3. istila ile karşı karşıya olduklarını, bu seferkinin farkının, İslam orduları olmadan sinsice sızma ile gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Müslüman göçünü bir sızma hareketi olarak düşünmüştür (A. Kaya, 2023). Wilders "*Marked for Death: Islam's War against the West and Me*" adlı kitabında, İslam'ın kadınlara değer vermediğini söylemektedir. İslam'da kadınların söz hakkının olmadığını, kadınların namus cinayetleri adı altında öldürüldüğünü, küçük yaşta kız çocuklarının zorla evlendirildiğini, İslam anlayışında kadınların erkeklerin kölesi olduğunu yazmıştır. Yine İslam'ın bir medeniyet üretemediğini, Avrupa medeniyetine bir katkıda bulunmadığını, bilimde sadece dini açıdan gerekli duydukları için astronomiye katkılarının olduğunu, bunun dışında bilimsel bir katkılarının olmadığını da kitabında yer vermiştir (Wilders, 2012, s. 47-60).

Wilders, 2008 yılında kısa bir film olan Fitna'yı yayınlamıştır. Bu kısa filmde İslam terörizmle eş tutulmuştur. Müslümanların kendisinden olmayanları öldürme emrinin İslam öğretilerinden kaynaklandığı imajını verebilmek için, kendince yorumladığı İslam ayetlerini filmde yer vermiştir. Bu kısa filmde Müslümanlar cahil ve geri kalmış, şiddet yanlısı şeklinde tasvir etmiştir (Gökmen, 2018, s.93-94). Wilders, Hollanda'da yerleşim yeri olan Kanaleneiland'ı örnek vererek, Müslüman göçmenlerin entegre olamadığından bahsetmiştir. 1960'lı yıllarda Hollandalı alt-orta sınıfın yaşadığı bir bölge iken, gelen Müslüman göçmenler neticesinde bölgede suç oranın arttığını, Hollandalı kadınların özgürlüğünü kaybettiğini, bunların neticesinde Hollandalıların bölgeden taşındığını, günümüzde ise Kanaleneiland'ın Türkçe ve Arapça tabelaların işgali altında Ortadoğu havasına bürünmüş bir yer haline geldiğini belirterek, yakınmaktadır (Wilders, 2012, s.139).

Türkiye'nin AB'ye üye olmasının, Avrupa'nın İslamlaşmasına ve çöküşüne yol açacağını iddia etmiştir (Wilders, 2012, s. 174). PVV, 2018 yılındaki parti programında Müslüman göçü engelleyeceğini, ülkede olan göçmenlerden ise suç işleyenlerin önce hapis cezası verileceğini, sonrasında etnik kökenlerinin listeneceğini ve ülkelerine geri döndürüleceğini, asimile olma şartının getirileceğini ve ülkede olan göçmenlere bu şartları imzalatacağını vaat etmiştir. Wilders, İslam karşıtı olmasına karşın siyonizme, Yahudilere ve İsrail'e sempati duymaktadır. Öyle ki Filistinlilere yapılan maddi desteğin çekilmesini istemiştir. Parti programında, Yahudilerin onayladığı koşer kesiminin yasaklanması ifadesi çıkartılmış fakat helal kesimin yasaklanması isteği devam etmiştir (Karataş, 2019, s. 35-36). Wilders, bir Türk'ün dahi Hollanda'ya yerleşmemesini, İslamofaşist olarak nitelendirdiği Erdoğan'a oy veren Türk seçmenlerin ülkeyi terk etmesi gerektiğini ifade etmiştir (http-21).

Wilders, birçok Türk kadının kendisine Türkiye'ye göç eden Arapların Türk kadınlarına kötü davrandığını söylemiş, Atatürk'ün *"Ey kahraman Türk kadını, sen yerlerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın"* sözünü X adlı sosyal medyada paylaşmıştır. X adlı sosyal medya uygulamasında, 29 Ekim'de Türkiye'nin yüzüncü yılını kutlayan Wilders, Türklerin Arap göçünü durduracak, laik ve kadınların güvenliğini sağlayacak, Atatürk'ün mirasıyla gurur duyan bir lider seçmelerini tavsiye etmiştir (http-22). Hollanda'da 22 Kasım 2023'te yapılan seçimler öncesinde yapılan bu paylaşımlarla Erdoğan muhalifi Türk seçmenin desteğini kazanmaya çalışması etkili olmuştur.

Wilders, İslam'a ve Müslümanlara yönelik sert söylemleriyle dikkat çekmektedir. Avrupa ve Hristiyan değerlerini, İslam'dan ve Müslümanların değerlerinden üstün tutarak kültürel ırkçılık yapmaktadır.

4.6.2. Özgürlük Partisi'nde Popülizm

Wilders'ın da popülist partilerde olan halkın karşısında İslam'ı görmekte ve buna ifade ettiği şekliyle İslamlaşma tehlikesine göz yuman "*elitleri*" eleştirmektedir. Bu ilerici elitlerin, zengin Arap ülkeleriyle birlikte amaçlarının Avrupa'nın dönüştürülmesi olduğunu, İngilizce Euro ve Arabia kelimelerinin

oyunuyla oluşturduğu "*Eurabia*" olarak ifade etmiştir. Elitlerden kastı düzen parti siyasetçileri, bürokratlar, akademisyenler, medya ve mahkemelerdir. Elitleri ise sol görüşlü olarak betimlemektedir. Sol partilerin kaybettikleri seçmenler yerine Müslüman göçmenlerden oy umdukları suçlamasını yapmakta, elitlerin de İslam tehdidini algılayacak konumda olmadıklarını iddia etmektedir. Koen Vossen, Wilders'ın popülist özellikleri taşısa da tam bir popülist sınıfında yer vermenin zor olduğunu söylemektedir. Sebep olarak, doğrudan demokrasiye gönülsüz olması, "*sıradan insanları*" üstünleştirmemesi ve ulusal bazda elit-halk çatışmasından ziyade uluslararası bazda İslam ile sol eğilimli elitler tarafından zayıflatılmış bir Avrupa toplumu arasındaki çatışmaya odaklanmasıdır (Vossen, 2010, s. 26-30).

Wilders, AB'yi "çokkültürcü Eurokratlardan (Avrupa Birliği Bürokratları)" oluştuğunu söylemektedir. Euroseptik tutumunu takınan Wilders, Dutchexit ile AB'den çıkılması gerektiğini savunmaktadır. AB'yi Hollandalıların karşısında görmektedir. Wilders 2010-2015 seçim programlarında bir popülist özelliği olan elit-halk çatışmasına değinmiştir. Halkı vergi ödeyen, çalışkan ve nizama uyan şeklinde tasvir etmiştir. İki Hollanda'nın var olduğunu ifade eden Wilders, ağır vergiler altında ezilen, çokkültürcü polikaların bedelini sokaklarda ve yaşamıyla ödeyen "Henk ve Ingrid" adını verdiği sıradan insanları, "Muhammed ve Fatma" adını verdiği Müslüman göçmenlerden, Avrupa'nın İslamlaşması karşısında çokkültürcü idealleri olan Amsterdam Kanal Kuşağı'nı, solcu elitlerden koruma sözü vermiştir (A. Kaya, 2023).

2012 seçim kampanyasında "*onların Brüksel'i, bizim Hollandamız*" ve "*biz Hollanda'yı seçiyoruz*" sözleriyle, popülist milliyetçilik yapan PVV, kendisi Hollanda ile bütünleştirdiği ve sadece kendisini meşru temsilci addettiği görülmektedir. 2010 yılında oyunu artıran PVV, sosyal politikalara yönelmesiyle ekonomik durumu zayıf olan daha önce sol partilere oy vermiş seçmenlerden oy almayı başarmıştır (Voerman ve Lucardie, 2013, s. 193).

Wilders, kendisini Hollanda halkının kurtarıcısı olarak görmektedir. PVV ve Wilders bütünleşmiştir. Popülist partilerde olduğu gibi kurtarıcı Mesih anlayışı görülmektedir. Wilders, elit-halk çatışmasını söylemlerinde sıklıkla kullanmaktadır.

4.6.3. Özgürlük Partisi'nde Refah Şovenizmi

Wilders, 2012 genel seçimlerinde ekonomik krizden AB'yi sorumlu tutmuştur. Wilders, Yunanistan ve Romanya'nın yolsuzluklara bulaştığını ve bu ülkelerin kurtarılması için yapılan mali yardımları eleştirmiştir (A. Kaya, 2023). Avrupa Birliği'nde Müslümanlara yapılan sosyal yardımları, Müslümanların şeriata göre gayrimüslimlerin vermesi gereken cizye olarak gördüğünü ifade etmiştir (Wilders, 2012, s. 144). Hollanda'da nüfusun % 11'ine denk gelen batılı olmayan göçmenlerin, sosyal yardımların % 44'ünü aldığını, göçmenlerin faydadan çok ekonomiye zarar verdiğini söylemiştir. Hollanda'ya yerleşen 25 bin batılı olmayan göçmenin ve bu göçmenlerin çocuklarının yıllık maliyetinin 7.2 ila 9 milyar dolar arasında olduğunu iddia etmiştir. İslam öğretileri tarafından yönlendirilen Müslüman göçmenlerin, genel olarak Batı hükümetlerini zayıflatma kampanyasının bir parçası olarak sosyal yardım sistemlerini kasıtlı olarak sömürme eğiliminde olduğunu öne sürmüştür (Wilders, 2012, s. 168-172). Hollanda'nın mali kaynaklarının sığınmacılar ve üye ülkelerin kurtarılması için harcanması yerine Hollandalılar için harcanması gerektiğini söylemiştir (Karpuzcu, 2020, s. 110).

PVV 2018 parti programında AB üyesi ülkelerden gelen işçilerin ülkelerinde çalışmalarının engellenmesini ve Euro'dan önceki para birimleri olan Gulden'e geçmeyi vaat etmesiyle (Karataş, 2019, s.35), Euroseptik partiler gibi AB'yi refahı çalan organizasyon olarak değerlendirdiği görülmektedir. PVV ilk dönemlerinde liberal politikalar çerçevesinde devletin küçültesini benimsemişken, 2012 yılı ile birlikte refah devletini savunmaya başlamıştır. Refah reformlarına karşıtlığı devam etse de partinin ekonomik politikalarında sosyal demokrat pozisyonlar aldığı görülmektedir (Voerman ve Lucardie, 2013, s. 192). *"Sığınmacılar, yolcu gemisindeki lezzetli ücretsiz büfelerin tadını çıkarırken, Hollandalı aileler de yiyecek alışverişini kısmak zorunda kalıyor*" (http-23) sözüyle Wilders, Hollandalıların refah kaybı yaşadığını iddia etmiştir.

Wilders, sosyal yardımların Müslüman göçmenlere yapılmasına karşı çıkmakta ve Hollandalılara yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Refah

şovenizmi içeren söylemlerinde nativist politikalara da rastlanılmaktadır. Aynı zamanda AB'yi Hollanda'yı sömüren bir organizasyon olarak görmektedir.

5. BULGULAR

Suriye iç savaşı ile birlikte Türkiye'ye milyonlarca sığınmacının gelmesi, Türkiye'nin göç için hedef ülke haline gelmesi, toplumu ve siyaseti derinden etkileyen bir sürece götürmüştür. Bu göçlere karşı iktidarın açık kapı politikası, muhalefet partilerin cılız tepkileri göç karşıtlığı konusunda siyasette bir boşluk yaratmıştır. Siyasetteki bu boşluğu fark eden Ümit Özdağ, Zafer Partisi'ni kurarak, siyasi çizgisini göç karşıtlığı üzerinden belirlemiştir. Zafer Partisi'nde Özdağ'ın ön planda olması, parti ve Özdağ'ı adeta bütünleştirmiştir. Bu bölümde, Ümit Özdağ'ın söylemleri üzerinden ve partinin programlarına bakılmak suretiyle Avrupa muadilleri gibi aşırı sağ parti çizgisinde olup olmadığı değerlendirilmek istenmiştir.

5.1. Göçlerin Türkiye'ye Etkisi

Göç, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre *"ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret"* demektir. Özellikle II. Dünya Savaşı'yla birlikte yaşanan göçler nedeniyle mülteci sorunları yaşanmış ve bunun neticesinde uluslararası bir hukuk metni olarak 1951 Cenevre Sözleşmesi ortaya çıkmıştır. 1951 öncesinde göç etmek zorunda kalan mültecilerin olması ve mülteci nüfusunun dünyada giderek artması, hukuki bir statüye ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Bunun için bu sözleşmeye ek olarak 1967 yılında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü kabul edilmiştir. Bu sözleşmeye göre mülteci; *"dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği veya vatandaşı olduğu kendi ülkesinin bir bölümünde yahut bütününde kamu düzenini ciddi biçimde tehdit eden olaylar nedeniyle ülkesi dışında başka bir yere sığınmak için yaşadığı yerden ayrılmak zorunda kalan her insandır*." Türkiye de 1967 Protokolüne coğrafi kısıtlama getirerek taraf olmuştur. Avrupa Konseyi üye ülkelerinden gelenleri mülteci olarak kabul ederken, Avrupa dışından gelenlere ise farklı statülerde koruma hakkı vermiştir (Toktaş ve Tok, 2022, s. 1-7).

Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 3.

maddesine göre (Resmi Gazete, 1994, s. 7); *"Mülteci; Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı, Sığınmacı: ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı"* şeklinde ifade edilmektedir. Coğrafi kısıtlama burada görülmekte olup, mülteci kavramı ile sığınmacı kavramı arasındaki fark Avrupa'dan gelip gelmediği ile alakalıdır.

2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile sığınmacılar statüsünün yerine 62. maddede şartlı mülteci kavramı getirilmiştir. Şartlı mülteci olanlar tıpkı 1994 Yönetmeliği'ndeki sığınmacı statüsünde olduğu gibi Avrupa dışından olması gerekmektedir. İkincil koruma statüsü, şartlı mülteci veya mülteci olarak nitelendirilmeyen ama ülkesine geri dönmesi durumunda yaşayabileceği tehlikeler ve mağduriyet nedeniyle verilebilmektedir. Suriyeliler ise kitlesel göç halinde geldikleri için şartlı mülteci statüsünden yararlanamamıştır. Suriye iç savaşıyla birlikte ülkemize gelen Suriyeliler için 1994 yönetmeliğine göre misafir statüsü belirlenmiş, farklı bir nitelik taşıması sebebiyle YUKK'un 91. maddenin 1. fıkrasında yer alan *"ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir."* ifadesine göre geçici koruma statüsü verilmiştir (Toktaş ve Tok, 2022, s. 12). *"Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar"* göçmen olarak kabul edilemezler (5543 sayılı İskân Kanunu, m.4). Dolayısıyla Suriyeliler göçmen statüsünde değildir.

Göç istatistiklerine göre (http-24a) ülkemizde 08.02.2024 itibariyle geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısı 3.174.851 kişidir. 30.05.2024 tarihi itibariyle geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısı 3.114.099 kişiye düşmüştür (http-24b). Düşüşün sebebi belirtilmemiştir. Ülkemizde ikamet eden yabancıların sayısının 2024 Şubat itibariyle 5 milyonu geçtiği ifade edilmektedir (http-25). Ümit Özdağ, Türkiye'de 5 milyon kayıtlı ve 2 milyon kayıtsız Suriyeli, 2 milyon Afgan, 2 milyon Afrikalı, 2 milyon da dünyanın birçok yerinden gelen insanlardan oluşan toplam 13 milyon yabancı nüfustan bahsetmektedir (http-26). Özdağ'ın sunmuş olduğu sayılar ile Göç İdaresi'nin verdiği bilgiler farklılık göstermektedir. Göç İdaresi'nde düzensiz göç için yakalananlardan bahsetmekte fakat yakalanmayan ne kadar kişinin ülkemizde bulunduğu bilinmemektedir. Veri eksikliği, düzensiz göç nedeniyle ne kadar yabancının ülke içinde olduğunun tam olarak bilinememesi, sayılar üzerinden tartışma yaratmaktadır (Keskin, 2023). 2023 yılında ülkemize yönelik düzensiz göçlerde ön plana çıkan ülkeler ise Afganistan, Suriye, Filistin, Türkmenistan, Fas, Özbekistan, Irak, İran ve Yemen'dir (http-27). Göç İdaresi 1 Temmuz 2022 itibariyle bazı yerlerde yabancı nüfusun, Türk vatandaşı nüfusuna oranla % 20'yi geçmesi sebebiyle 63 ilde 1169 mahallenin, İstanbul'da ise 54 mahallenin yabancıların kaydına kapatıldığını açıklamıştır (http-28). Bu durum 5 milyondan fazla yabancının olduğunun göstergesi olabilir. Sayılar üzerinde tartışmalar olsa da hatırı sayılı yabancı nüfus söz konusu olduğu ve bu durumun Türkiye'ye etkileri kaçınılmazdır.

Türkiye'nin Suriye krizinin başlarında açık kapı politikası uygulaması kritik eşik olan 100 bini geçmesine ve yoğun göç almasına sebep olmakla birlikte kayıtlı olan Suriyelilere geçici koruma statüsü verilerek sığınmacı olmaları sağlanmıştır. Bu geçici koruma statüsü ile birlikte gıda, eğitim ve sağlığa ücretsiz erişimlerini de sağlamıştır. Beklenmedik sayıda Suriyeli sığınmacının Türkiye'ye göç etmesiyle, toplumsal, ekonomik, güvenlik, siyasi ve temel hizmetler üzerinde etkileri olmuştur. Toplumsal etkilerine baktığımızda ise Türk halkı ve sığınmacılar arasında uyum sorunları baş göstermiştir. Suriye sınırına yakın illerimizde boşanma oranları artmış, çok eşlilikler görülmeye başlanmış ve en kötüsü Suriyelilerle evlenme meselesi maddi çıkara da dönmüştür. Suriyelilerin ucuz kira için kenar mahallere yerleşmeleri kiraları artırmıştır. Bu durum gecekondu ve

çarpık kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Suriyeli erkeklerde uyuşturucu kullanımı, satımı, kadınlarda ise fuhuş tehdidi ortaya çıkmış, her türlü yasadışı faaliyetlere açık hale gelmişlerdir. Suriyeli çocuklar ise eğitimden mahrum kalmış, maddiyat için çalışmak zorunda kalmıştır (Oytun ve Gündoğar Senyücel, 2015, s.13-17).

En önemli etki ise demografik değişimin olma ihtimalidir. Kilis'te Türk halkı azınlık durumuna düştüğünü düşünürken, Hatay'daki Arap Alevileri göçün niteliğinin Sünni kökenli olmasından ötürü endişe içerisindedir. Suriyeli sığınmacılar ile Türk halkı arasında çatışma ihtimalinin doğacağı endişesi ve Türk halkının güvenlik kaygısı hissetmesi, kitlesel tepkilerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu tür olaylarla birlikte Suriyelilerin kendi arasında örgütlenme tartışmaları iki toplumun kutuplaşmasına sebep olmakla birlikte, Suriyeli sığınmacıların arasına gizlenmiş terör örgütü mensuplarının provokasyon çıkartacağı düşünülmesi ve kenar mahallelerde gettolarını kuran, dışlanmış hisseden Suriyelilerin yasadışı faaliyetlere katılacağı endişesi, Türk toplumunun geleceğe kuşkuyla bakmasına sebebiyet vermiştir. Temel hizmetlere baktığımızda ise Suriyeli sığınmacılar, devlet hastanelerinden ücretsiz bir şekilde faydalanmaktadır. Suriye sınırındaki illerimizde devlet hastanelerinde toplam hizmetin % 30 ile % 40 arasında Suriyelilere verilmesi nedeniyle kapasitenin üstünde hizmet verilme çabası, Türk halkının sağlık hizmetinden yeterince faydalanamamasına yol açmıştır. Toplum sağlığı da olumsuz etkilenmiştir. Çocuk felci tekrardan görülmeye başlanması üzerine 0-5 yaş grubu tekrardan aşılanırken, kızamık ve çıban grubu hastalıkları en çok sınır illerinde görülmüştür. Nüfus sayısı oranınca hizmet alan belediyelerin sığınmacılarla birlikte daha fazla insana ulaşmak zorunda kalması da hizmetlerde aksamalar yaşanmasına sebep olmuştur (Oytun ve Gündoğar Senyücel, 2015, s.17-20).

Türkiye'ye gelen Suriyelilerin eğitim seviyeleri düşüktür. Suriyelilerin % 33'ü okuma yazma bilmezken, lise ve üstü eğitim seviyesinde olanlar ise sadece % 5,6'dır. Suriyelilerin eğitimli ve vasıflı olanları Türkiye'de kalmak istemezken, Türkiye'de kalmak isteyen Suriyeliler ise eğitimsiz ve vasıfsız olanlardır. Bu durum Türkiye'nin karşı karşıya kalacağı önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Suriyeliler 2016 ve 2017 yıllarında günde ortalama 227 doğum gerçekleştirmiştir.

Yüksek doğum oranlarına sahip olmaları, nüfuslarının yarısının 18 yaşında olması, eğitimde yaşanacak aksaklıklarla birlikte uyum sorunun yaşanılmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Suriyelilerin büyük bir bölümünün işsiz olması, çocuklarını da işçi olarak çalıştırmak zorunda kalan ailelerin olması, iş piyasasında Türk vatandaşları ile Suriyeliler arasında rekabetin yaşanmasına yol açmıştır. Bu rekabet Türk vatandaşları ile Suriyeliler arasında gerginliğe yol açmaktadır. Düşük ücretle çalışma şartları ve işsizlik, Suriyelileri suça yönlendirmiş ve karıştıkları suçlarda artış gözlenmiştir. Suriyeli mafya gruplarının ortaya çıkması kaçınılmaz görülmektedir. Suriyelilerin dil sorunu, kaçak şekilde gelenlerin sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamaması, Suriyeli çocukların aşılanmasında yaşanan aksaklıklar ile birlikte bulaşıcı hastalıkların artması ve bu hastalıkların Türk vatandaşlarının çocuklarına da bulaşması göstermektedir ki Türkiye'yi ciddi sağlık problemleri beklemektedir (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017, s.21-31).

Göç sadece bir fiziksel değişim demek değildir. Göçler, ruhsal ve sosyal değişimlere de yol açmaktadır. Göç edenlerin kültürleri, davranış kalıpları ve yaşam biçimleri değişebilmekte, bu durum onları yalnızlığa itmekte, bir aidiyet duygularının olmamalarına neden olmakta, yaşadıkları belirsizlik ruhsal olarak etkilenmelerine yol açmaktadır. Yerleşik vaziyette olanlar, göçmenlere yönelik kuşkulu bakmakta ve güven duymamaktadır. Göçmenlerin getirdiği sosyal ve ekonomik yükler, yerleşik olanlarda göçmenlere yönelik öfke ve nefrete dönüşebilmektedir. İsviçre gibi çokkültürlü toplum yapısı olan bir ülkede nefret suçlarında yaşanan artış dikkat çekmektedir. Avrupa ülkelerinde seçmenler, aşırı sağ partilere yönelmektedir. Topluma yabancılaşan göçmen, suça meyilli olabilmektedir. Göçmenler ile yerleşik vaziyette olan toplum arasındaki etnik ve kültürel bağlar, göç edenlerin miktarı bir uyum olup olmayacağını belirlemektedir. Suriyelilerin, Türklerle etnik ve kültürel uyumları bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türkler, Suriyelilere yönelik bir endişe beslemektedir. Suriyelilerin de Türkiye'de yabancılaşma hissetmesi kaçınılmaz olmakta, bu durum kendilerini dışlanmış hissetmelerine ve suça yönelmelerine yol açabilmektedir. Bu iki toplum arasındaki riskler şunlardır (Karasu, 2018, s. 58-68);

- Suriye'de iç savaşla ile birlikte Demokratik Birlik Partisi (PYD, ki bu yapıda bir terör örgütüdür.) sayesinde PKK terör örgütü savaş deneyimini

kazanmış, Türkiye'ye yönelik tehdidini özellikle 2016 yılında artırmıştır. PKK bu yıllarda terör olayları gerçekleştirmiş, ayaklanma çağrıları yapmış, Cizre, Nusaybin, Sur, Yüksekova gibi yerlerde çatışmalar meydana gelmiştir. IŞİD terör örgütü ise Suriye ve Irak'ta kazanımları kaybetmiş, 5 bine yakın IŞİD'e mensup teröriste ne olduğu ise meçhuldür. IŞİD, Türkiye'de de bombalı saldırılarda bulunmuştur. Türkiye, kendi güvenliği için Suriye'de operasyonlar gerçekleştirmek durumunda kalmıştır. Suriye iç savaşının Türkiye'yi de etkilemesi, Türk toplumunun bir kesiminde Suriyelileri vatanlarına sahip çıkmadığı gerekçesiyle mesul tutmaktadır. Bu durum iki toplumun uyumunu zorlaştırmaktadır.

- Suriyelilerin denetimsiz bir şekilde ülke içinde yayılmaları ve kitlesel göçe karşı bir hazırlığın olunmaması çok sayıda sığınmacıyla karşılaşan Türk toplumunun derinden etkilenmesine yol açmıştır. Suriyelilerin karıştığı olaylar toplumda infial yaratmakta, Türk toplumunun Suriyelilere karşı tedirginlik beslemesine ve ülkenin başına büyük bir bela açacakları düşüncesine neden olmaktadır. Türklerin, Suriyelilere yönelik özellikle sosyal medyada ötekileştirici dil kullanmaya başladıkları görülmekte ve iki toplum arasında gerginliklerin olması kaçınılmaz görünmektedir.
- Suriyelilerin bir iç savaş travması ile gelmesi, dil problemleri sebebiyle yaşadıkları toplumla uyumsuzluk, eğitim seviyelerinin düşük olması, Türkiye'de yaşadıkları maddi sıkıntılar, suç örgütlerinin besleneceği bir kaynak yaratmaktadır. Özellikle barınma dışında kalan Suriyeli çocukların okullaşmasında sıkıntılar görülmektedir. Bu sıkıntıların sebebi olarak, çocukların çalışma hayatının içinde olması, dil problemleri, kültürel sebeplerden dolayı yaşadıkları uyumsuzluk, ekonomik sıkıntılar gibi etkenler görülmektedir. Okula gidemeyen ve eğitimden geri kalan bu çocuklar, Türkiye için kayıp bir nesil tehlikesi yaratmaktadır. Suriyeli çocukların iyi bir eğitim alamaması, beraberinde yaşadıkları topluma karşı yabancılaşmayı getirecek, madde bağımlılığı yaşayacakları gibi suç ve terör örgütlerinin bu çocukları kendi amaçları doğrultusunda kullanmasını kolaylaştırabilecektir. Nitekim Avrupa'da suça karışan göçmenlerin eğitimsiz ve işsiz oldukları göze çarpmaktadır.

- Suriye iç savaşı ile birlikte kaçakçılık faaliyetlerin artmış, bu durum kayıt dışı ekonomi yaratmış ve Türk ekonomisine zarar veren bir süreç haline gelmiştir. Türkiye'nin sınır güvenliğinde yaşadığı problemler, birçok ülkeye verilen vize muafiyetleri, Avrupa'ya geçiş için kullanılması, kaçak olarak gelmek isteyen göçmenler için Türkiye cazibe merkezi olmaktadır. Bu durum insan ticareti yapan suç örgütlerinin de işine gelmektedir. Bulgaristan ve Yunanistan gibi Türkiye ile sınırı olan ülkeler, düzensiz göçlere karşı sert tedbirler almak zorunda kalmıştır. Düzensiz gelen göçmenler bütün ülkeler için tehlike arz etmektedir.

Suriyelilerin kitlesel göçü sosyal medyada da önemli bir konu haline gelmiştir. Ekonomik sıkıntılar ve güvenlik endişesi arttıkça, Suriyelilere yönelik negatif bir söylem dili de artmıştır. Twitter (yeni adıyla X) adlı sosyal medyada Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret tipolojisi üzerine yapılan analizde, Twitter kullanıcıların % 63,66'sının Suriyeli sığınmacılara yönelik negatif söylemlerde bulunulduğu gözlemlenmiştir. Suriyelilere yönelik vatan hainleri ve korkak gibi etiketlemeler yapılırken, Suriyelilerin bedava hizmet gördüklerine, keyiflerinin oldukça yerinde olduğuna, potansiyel terörist ve suçlu muamelelerinde bulunulduğuna, Türkiye'nin demografik yapısının değiştirilmesinde araç olduklarına, Türkiye'yi felakete sürükleyeceklerine, hırsızlık yapan kaba saba tipler ve kötü ırk olduklarına dair yapılan paylaşımlar ile "*ötekiyi*" olumsuzlaştırma stratejisinin olduğu tespit edilmiştir (Alikılıç, Gökaliler ve İ. Alikılıç, 2021, s.511-515).

Birgül Taşdelen'in (2020, s. 571-572) #suriyelileriistemiyoruz hastagli tweetleri incelemesi sonucunda Suriyeliler, Türkiye'nin maddi kaynaklarını sömürmekle, Türkiye'yi istila etmekle ve nüfuslarını çoğaltarak silahsız şekilde işgale kalkışmakla itham edilmiş ve barbar, korkak, vatansız gibi olumsuz yakıştırmaların yapıldığı görülmüştür. Türk milleti ise "*cesur, kahraman, onurlu, çalışkan*" gibi olumlu sıfatlarla pekiştirilmiştir.

Özellikle Suriye'nin kuzeyinde gerçekleştirilen Barış Pınarı Operasyonu'nda Türk askerlerinin şehit haberlerinin gelmesi sonucunda

#suriyelileriistemiyoruz hastagli tweetlerde artış gözlemlenmiştir (Taşdelen, 2020, s. 566). Türk askerlerinin Suriye'de operasyon yapması ve şehit haberlerinin gelmesi de Türk halkında özellikle Suriyeli erkeklere yönelik negatif söylemlerde bulunulmasına neden olmuştur. Sosyal medyada da bunun yansımaları Taşdelen'in çalışmasında görülmüştür.

Türkiye'nin kendi vatandaşlarının, üçüncü ülke vatandaşlarının ve vatansızların, Türkiye tarafından düzenlenen vizeye, ikamet belgesine sahip olarak veyahut Türkiye'yi transit ülke olarak kullanarak AB üye ülkelerine yasadışı veya doğrudan girmesi halinde geri kabul edeceğine dair "*Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma*" 16.12.2013 tarihinde imzalanmış olup (Resmi Gazete, 2014), 01.10.2014 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiş, 01.06.2016 tarihi itibariyle uygulamaya geçilmiştir. Bu antlaşma ile vize muafiyeti sözünü tutmayan AB, ayrıca 2018'e kadar göndereceği 3 milyar Euro'nun sadece 750 milyon Euro'sunu göndererek antlaşma hükümlerine uymadığı gibi, Türkiye'nin göç yükünü paylaşmayarak, Türkiye'yi bu konuda yalnız bıraktığı görülmektedir (Batır, 2018, s. 597-600). 2019 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Suriyeli sığınmacılara 40 milyar dolar harcandığı ifadesi Türkiye'nin almış olduğu yükün büyüklüğü göstermektedir (http-29). Suriyelilerin kitlesel göçü Türkiye'ye ağır bir yük getirmiştir.

Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Kilis, Gaziantep ve Hatay illerinde iç savaşın öncesine göre kiralardaki anormal artış dikkat çekici olmuştur. Aynı zamanda bu bölgelerde gıda enflasyonunda artış gözlenmiştir. İşgücü yaratmaları, ülke içinde tüketim harcamalarında bulunmaları ekonomide olumlu etki olarak gözükürken, yaratmış oldukları enflasyon, işsizlik, iş ücretlerinde yaşanan düşüşlerin Türk emekçilerini etkilemesi, eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanan aksaklıklar hem Suriyelilerin hem de Türk vatandaşlarının etkilenmesine yol açtığından, ekonomide daha çok negatif etki bırakmıştır (Sarı, 2019, s. 38-53).

Suriyeliler için 100 milyar dolar harcama yapıldığı tahmin edilmektedir. Sadece geçici koruma altındaki çocukların eğitimi için ekonomiye 80 milyon dolardan fazla yük binmektedir. Bir de bu duruma Suriye'nin kuzeyinde

Türkiye'nin gerçekleştirdiği barış operasyonları neticesinde, Türkiye'ye bağlı kalan Suriyeliler de eklendiğinde ekonomik maliyet daha da artmaktadır. Siyasette sığınmacı sorununu en fazla dile getiren Ümit Özdağ olmuştur. Özdağ X platformunda Erdoğan'dan daha fazla popüler hale gelmiştir. Bu göçlerin yaratmış olduğu sorunlara karşı iktidar bloğunun yetersiz kalması, hatta açık kapı politikasını uygulaması siyasette Özdağ'a alan açmaktadır (Tahiroğlu, 2022).

5.2. Göçlerin Türkiye'deki Siyasete Yansıması: Zafer Partisi

Zafer Partisi'nin kurucusu Ümit Özdağ, 1960 Askeri Darbesini gerçekleştiren Milli Birlik Komitesi'nin (MBK) içerisinde yer alan babası Muzaffer Özdağ'ın, MBK içinde yaşanan ayrışmalar neticesinde Tokyo'ya görevlendirmesinden sonra 1961 yılında orada doğmuştur. 1963 yılında ailesinin Türkiye'ye dönmesi ile ilk, orta ve lise eğitimini burada tamamlamıştır. Almanya'da bulunan Ludwig Maximilians Üniversitesinde Siyasal Bilgiler ve Felsefe bölümünü, 1980-1986 yılları arasında tamamlamıştır. 1986 yılında Gazi Üniversitesinde araştırma görevlisi olmuştur. 1999 senesinden 2004 yılına kadar başkanlığını yaptığı Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'ni (ASAM) kurmuştur. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsünü ise 2005 yılında kurmuştur. 2002 yılında MHP'nin meclise girememesi üzerine 2003 yılında MHP başkanlığına aday olmuş fakat 2006 yılında kongreden önce ihraç edilmesiyle kongrede başkanlık yarışında yer alamamıştır. 2011 yılında partiye geri dönmüştür. 2011 seçimlerinde MHP'nin milletvekili adayı olmuş fakat seçilememiştir. 2015 yılında ise MHP milletvekili olarak meclise girmeyi başarmıştır. 2015 yılı Haziran ayında yapılan seçiminde yaklaşık % 16 oy alan MHP, aynı yılın Kasım ayında gerçekleştirilen tekrar seçiminde % 11,90 oy alması sonucunda, partinin Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye karşı değişim talep etmiştir. MHP Genel Başkan Yardımcılığı'ndan istifa ederek 2016 yılının Nisan ayında Genel Başkanlık için adaylığını ilan etmiştir. Fakat kongre toplanamamış, neticede 2016 yılının Ekim ayında ihraç edilmiştir. Özdağ gibi değişim yanlısı olan Koray Aydın ve Meral Akşener ile birlikte 2017 yılında İyi Parti'yi kurarak, kurucuları arasında yer almıştır. Bu partide Propagandadan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı görevini üstlenmiştir. 2018 seçimlerinde TBMM'ye milletvekili olarak girmiştir. Meral Akşener'in liderliğini yaptığı İyi Parti'ye Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)

üyelerinin sızdığını iddia etmesi partiden ihracına yol açmıştır. Mahkemeye başvurarak bu karara itiraz etmiş, mahkeme kararıyla partiye geri dönmesine karşın, partinin melez bir siyaset izlediğini beyan ederek 2021 yılının Mart ayında istifa etmiştir. Daha sonra Ayyıldız Hareketini kurmuştur. Bu hareket Büyük Taarruz'un 99. yılı olan 26 Ağustos 2021 tarihinde Genel Başkanlığı'nı yapacağı Zafer Partisi'ne dönüşmüştür (http-30).

Bilkent Üniversitesi'nde görevli Doç. Dr. İlker Aytürk; Zafer Partisi'nin Türkiye'nin ilk Avrupa tipi aşırı sağ partisi örneği olduğunu söylemektedir. Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi Berk Esen'de Türkiye'ye yönelik göçlerin siyasette bir reaksiyon getirdiğini belirtmektedir. Zafer Partisi'nin iktidarı ve muhalif partileri tek tipleştirerek "*seçkinler*" imajı yarattığını, göçü teşvik eden ve ulus devleti ortadan kaldırmayı amaçlayan bu seçkinlere karşı "*halkı*" koruyabilecek ve kurtarabilecek yegâne parti olarak kendisini görmesi Avrupa muadilleri gibi "popülist sağ uç" olarak tanımlanacağını söylemektedir (http-31). Zafer Partisi'nin ana çıkış noktalarından biri sığınmacılar ve kaçaklardır. Bunun sebebi de Türkiye'ye yönelik göçlerin etkisidir. Aytürk (http-31) tarihsel süreçte benzer örneklerinde görüldüğü gibi günümüzde çarpıcı sayıda yer değiştirmelerin yarattığı sancılara merkez partiler bir çözüm bulamadığı taktirde, Türkiye'de Zafer Partisi'nin büyüyeceğini ve aşırı sağın kök salacağını ifade etmiştir.

Zafer Partisinin parti ambleminde yer alan alev sembolünün, İtalya'da aşırı sağ parti MSI'nın mirasçısı FdI'da ve Fransa'da aşırı sağ parti Ulusal Birlik Partisi'nde benzer şekilde yer alması dikkat çekmektedir. Alev sembolü, I. Dünya Savaşı sırasında erken faşist dönemle ilişkilendirilen İtalyan Hücum Birlikleri Arditi'nin yaka kısımlarında siyah renkte kullanılmıştır (Tiso, 2022). Mussolini, Alev sembolünü kullanmasa da II. Dünya Savaşı sonrası kurulan MSI, demokrasinin karanlık günlerinde meşale taşımanın simgesi olarak İtalyan renklerini alan alev sembolünü kullanmıştır. Alev sembolünün Jean Marie Le Pen'in partisi olan Ulusal Cephe'de de kullanılması faşizm simgesi olarak algılanmasına yol açmıştır (Jones, 2022).

Şekil 5.1. İtalya'nın Kardeşleri ve İtalyan Sosyal Hareketi Amblemleri (Bruno, Downes ve Scopelliti, 2021)

Şekil 5.2. Fransız Aşırı Sağ Ulusal Cephe/Birlik Partisi'nin 1972-1978 Arası ile 2018 Sonrası Kullandığı Amblemler (http-32)

Şekil 5.3. Zafer Partisi Amblemi (http-33)

Zafer Partisi "*Bilim, Birlik ve Barış*" sloganından hareketle amblemini şu şekilde açıklamıştır. Amblem bir meşale görüntüsü vermektedir. Buradaki alev, uluyan bir bozkurdu andıran şekilde tasarlanmış ve bilimin ateşi ile Türk tarihinde ocak[8] tasvirinin önemli olması gerekçesiyle ocağı temsil ettiği belirtilmiştir. Bu ocak, vatanları için mücadele vermiş, bu uğurda şehit düşmüş tüm haneleri temsil etmektedir. Hilal'in bir barış simgesi olduğunu, aynı zamanda Türk Birliği'ni de temsil ettiğini, yıldızın Atatürk ilkelerine, cumhuriyete ve devlete bağlılığı temsil ettiği ifade edilmiştir. Bunları kavrayan elin ise birliği temsil ettiği belirtilmiştir (http-33).

[8] Türk Kültüründe ateş ve ateşin yandığı yer olan ocak sadece birer fiziksel varlık değil kutsal ve ruhsal varlıklar olarak görülmüştür. Ocak ailenin merkezinde yer alması sebebiyle aile birliğini de simgelemiştir (Kumartaşlıoğlu, 2014, s. 178-179).

Zafer Partisi 2021 yılında kurulduktan sonra 2023 seçimleri için çalışmalara başlamıştır. Bunun için 2023 seçimlerine doğru Adalet Parti, Doğru Parti, 2018 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) Cumhurbaşkanı adayı olan Muharrem İnce'nin kurmuş olduğu Memleket Partisi ile ittifak çalışmalarına katılmıştır (http-34). Ümit Özdağ altılı masa olarak bilinen Gelecek, Demokrasi ve Atılım, Demokrat, Saadet, İyi Parti ve CHP'nin ortak adayı olarak, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı olan Mansur Yavaş'ı önermiş ve kazanacak aday olduğunu iddia etmiştir. Bunun gerçekleşmemesi durumunda adaylarının Muharrem İnce olacağını ifade etmiştir (Altaylı, 2023). İnce'nin ittifaktan ayrılması üzerine (http-35) seçime girmeye hak kazanan Adalet Partisi ve Zafer Partisi, Ata İttifakı'nı kurmuş ve cumhurbaşkanı adayları olarak 100 bin imzayı da toplamayı başaran Sinan Oğan'ı göstermişlerdir. Oğan, Yeşil Sol Parti ve Hür Dava Partisi'nin her iki tarafı esir ettiğini, Türk milliyetçilerinin kilit konumunda olması için aday olduğunu ifade etmiştir (http-36).

14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan seçim sonuçlarına göre Zafer Partisi % 2,2 oy alırken, cumhurbaşkanı adayı Oğan ise % 5,20 oy almıştır. Zafer Partisi lideri Özdağ, Cumhurbaşkanlığı 2. tur seçimlerinde % 44,90 oy alan Millet İttifakının ortak Cumhurbaşkanı adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nu desteklemiş, Sinan Oğan ise % 49,50 oy alan Cumhur İttifakının ortak cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ı desteklemiştir. Neticede Cumhurbaşkanı, yaklaşık % 52 oy alan Erdoğan olmuştur. Özdağ, Kılıçdaroğlu'nu desteklemesi karşılığında protokol imzalatmıştır. Bu protokolde *"1921 Anayasası yerine kurucu anayasa olan 1924'ün benimsenmesi, Anayasada yer alan ilk dört maddenin değiştirilmemesi ve sığınmacıların geri dönüşünün sağlanması"* yer almıştır (http-37). Ayrıca protokolde Özdağ, İçişleri Bakanlığı başta olmak üzere iki bakanlık şartı öne sürmüş ve kabul ettirmiştir (http-38). Ümit Özdağ, 2023 seçimlerinde kilit konuma gelmeyi başarmıştır. 31 Mart 2024 tarihinde yapılan yerel seçimlerde % 1,74 oy almış iken İl Genel Meclisi seçimlerinde ise % 2,44 oy almıştır (http-39). Yerel seçimin dinamikleri gereği, Zafer Partisi seçmenlerinin, belediye başkanlığında kazanma olasılığı yüksek adaylara yöneldiği, İl Genel Meclisi'nde ise partilerine oy verdiği görülmektedir. İl Genel Meclisi sonuçlarına göre 2023 seçimlerindeki oylarını korumuş fakat hiçbir belediye başkanlığını

kazanamamıştır. Zafer Partisi 2024 yerel seçimlerinde istediği sıçramayı yapamamıştır.

Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı kitlesel göçlere karşı meclisteki iktidar ve muhalefet partilerinin yeterince ilgilenmemesi Zafer Partisi ve Özdağ'ın sığınmacılar meselesini sahiplenmesini ve çözüm adresi olarak görülmesini sağlamıştır.

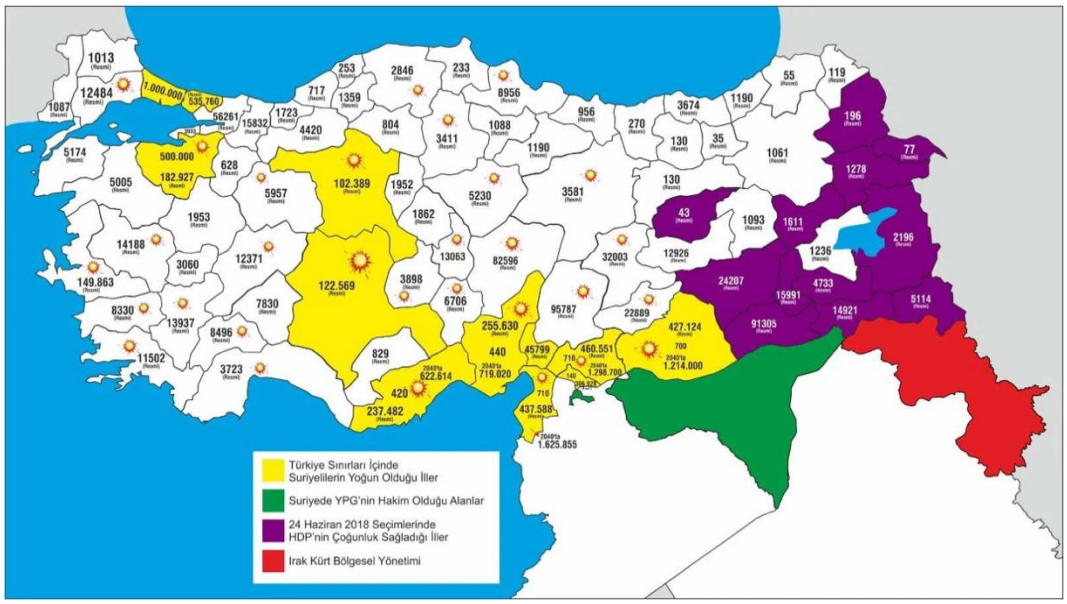
5.2.1. Zafer Partisi'nde Yabancı Düşmanlığı

Zafer Partisi 2021 yılında yayınlanan programında 8 milyon insanın Türkiye'ye göç ettiğini ve nüfusun % 10'una tekabül eden bu nüfusun, Türkiye'yi parçalamak ve Türk ülkesi olmaktan çıkarmak amacıyla göç ettirildiklerini iddia etmiştir (Zafer Partisi, 2021a, s.50). Özdağ bu durumu stratejik göç mühendisliği tabirini kullanarak açıklamaktadır.

Stratejik göç mühendisliği, devlet veya devlet dışı aktörler tarafından belirli bir bölgeye insanların kasten ve manipüle edilmiş bir şekilde göç ettirilmesi veya oradan çıkarılması anlamına gelmektedir. Bu göçler, politik veya askeri hedeflere ulaşmak amacıyla düzenlenmektedir ve hedeflenen bölgedeki nüfus yapısını değiştirmeyi amaçlayan stratejiler içermektedir. Bu terim, bu nüfus hareketlerinin doğal olmadığını, belirli amaçlara hizmet etmek üzere dikkatlice planlandığını ve uygulandığını vurgulamaktadır. Stratejik göç mühendisliği, belirli bir bölgedeki politik veya etnik grubun varlığını güçlendirmeye, rakibini zayıflatmaya veya coğrafi avantaj elde etmek amacıyla demografik yapıyı değiştirmeye yönelik çabaları içermektedir (Greenhill, 2008, s.7-8).

Özdağ ise stratejik göç mühendisliği ile Türkiye'nin Lübnanlaştırılmak istendiğini (etnisite ve mezheplere bölünmesi) ve Kürdistan Devleti'ni kurabilmek için Türkiye'nin stratejik göç mühendisliğine maruz kaldığını ifade etmektedir. Türk Milletinin tek bir bütün olduğunu, etnisite ve mezhepsel olarak bölünemeyeceğini, fakat bölünmenin göçle getirilen Suriyeli Araplar vasıtasıyla gerçekleştirilmeye çalışıldığına inanmaktadır. Özdağ, Suriyeli sığınmacıların doğum hızının, Türk vatandaşlarına göre oldukça yüksek olması sebebiyle 2020 yılında yaklaşık 5.3 milyon olan kayıtlı-kayıtsız nüfuslarının, 2040 yılında yaklaşık 15.3 milyon olacağını ve ülke nüfusunun % 14,12'sine tekabül edeceğini,

Suriyeliler dışında Afganların, Iraklıların ve İranlıların düzensiz göç gerçekleştirdiklerini ve ülkemizde 2020 yılında 7.5 milyona ulaştıklarını, 2040 yılında ise nüfuslarının 21.6 milyona çıkacağını söylemektedir. Özdağ, küresel ısınmanın yaratacağı göçten de bahsetmektedir. Ortadoğu'da su kaynaklarının azalacağını, gıda fiyatlarının yükseleceğini, Irak, İran ve Suriye'de nüfusun 2030 tarihine kadar 25 milyon, 2050 yılında ise 65 milyon artacağını söylemektedir. Avrupa'da ise 2030 yılında 6 milyon, 2050 yılında 33 milyon azalacağını belirtmektedir. Avrupa ülkelerinin işgücü ihtiyacı için göç etmek isteyenlerin bu durumu Türkiye üzerinden gerçekleştireceklerini, ancak büyük bir kısmının yine Türkiye'de kalacağının altını çizmektedir. Türkiye'nin demografik yapısının bozulması durumunda ulus devlet özelliğini kaybedeceğini ve Türk milletinin ise azınlıkta kalma tehlikesiyle karşı karşıya olacağını belirtmektedir (Özdağ, 2020, s. 51-62).

Şekil 5.4. Özdağ'ın Suriyeli Göçlerin Etkisini Gösterdiği Harita (http-40)

Özdağ, Suriyelilerin yoğun göç ettiği bölgeler olan Gaziantep, Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Adana ve Mersin'in Suriyelileşme tehdidi altında olduğunu beyan etmektedir. Suriyelilerin Hatay'ı istediklerini ve kendilerine ait olduğunu düşündüklerini ifade etmektedir (Özdağ, 2020, s. 63-69). Özdağ yukarıdaki haritada gösterilen şekilde paylaşmıştır. Halihazırda Irak'ta Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin kurulması, Suriye'de PYD/YPG (Halk Koruma Birliği) adı altında

Kürtlerin devletleşme yolunda öne çıkması ve Halkların Demokratik Partisi (HDP)/ Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSP)/Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM) partilerinin aldıkları oyları gösteren bu harita, Kürdistan Devleti'ne giden süreci anlatmakta ve Suriyelilerin göç ettikleri bölgelerin yeni bir tehdit altında olduğunu ifade etmektedir (http-41).

Özdağ, Hakkari'den Muğla'ya kadar olan hat üzerinde yağışların azalacağını, verimin düşeceğini ve sıcaklıkların artacağını söylemektedir. Yaşanacak olan iklim krizine ek olarak Suriyeliler ile birlikte ülke nüfusunun arttığını belirten Özdağ, bu nüfusu ülkenin kaldıramayacağına ve bir iç savaş tehlikesi yaratacağına inanmaktadır. Emperyalizmin Suriyelileri bilerek Türkiye'ye doğru ittiğini düşünmektedir. Bunun sebebi olarak emperyalizmin, Türk-Kürt, Alevi-Sünni çatışmalarını denemesine karşın başarısız olmasını göstermektedir. Suriyelilerin entegre olamayacağını, kendilerini Türk milletinden üstün gördüklerini, Suriye rejimi tarafından aşırı milliyetçi yetiştirildiklerini, bu nedenle Türk milleti ile çatışma ihtimallerinin yüksek olduğunu ifade etmiş, yaşanacak çatışma neticesinde Suriye'de PYD ve Irak'ta PKK terör örgütlerinin, HDP/YSP/DEM partilerinin yüksek oranda oy aldığı bölgelere doğru sözde Kürdistan'ı kurmak için harekete geçeceklerini ileri sürmüştür (http-41). Küresel ısınmanın hem politik hem ekonomik sonuçlarını dile getirmektedir. Yeşil Vatan kavramıyla çevre sorunlarını milliyetçi bir söylemle ele almaktadır. Küresel ısınma neticesinde kavimler göçünün yaşanacağını Türkiye'nin de küresel ısınmadan etkileneceği ve kaynaklarının yetersiz kalacağını, bu sebeple göç sorununun daha da büyüyeceğini ifade etmektedir (http-42).

"Suriyeliler, bombalandıkları için Türkiye'ye gelmiyorlar, gelmeleri için bombalınıyorlar" (http-43) söyleminde bulunan Özdağ, stratejik göç mühendisliğiyle Türkiye'ye ve Türk toplumuna karşı zarar vermek ve Suriyelileri yerleşik hale getirmek isteyenleri şu şekilde sıralamıştır (Özdağ, 2023, s. 95-110):

- ABD, PKKistan kurmak için Suriyelileri Türkiye'ye doğru göç ettirmek suretiyle PYD'nin kontrolünde olan, Suriye'nin doğusundaki Arap nüfusunu azaltmayı istemektedir ve Türkiye'nin bölünmesinin de Suriyeliler ile daha kolay hale getirmeyi amaçlamaktadır.

- AB ülkelerinde Euroseptik milliyetçi partilerin yükselişe geçmesi karşısında AB, daha fazla göçten çekinmektedir. AB, Türk halkının sığınmacılara ve kaçaklara karşı sessiz kalacaklarına inanmaktadır. Fakat bu durumda Ortadoğu'nun sınırlarının Edirne'de biteceği için AB'nin de bu durumun jeopolitik sonuçlarına maruz kalması olası hale gelmektedir. Dolayısıyla Özdağ buradan hem AB'nin hem Türkiye'nin güvenliği ve göçün durdurulması için Türkiye'nin sınır güvenliğinin sağlanması gerektiğini düşünmektedir.
- İsrail, Ortadoğu'da güvenliğini sağlamak için Kürdistan'ın kurulmasını istemektedir. Bunun için Irak'ı Şii, Sünni ve Kürt bölgesi olarak parçalanmış bir vaziyete getirmiştir. Benzer süreç Suriye'de devreye girmiştir. Suriyelilerin Türkiye'de yerleşik hale gelmesini, İsrail de desteklemektedir.
- PKK ve PYD'nin de Suriyelilerin Türkiye'de olmasını istemektedir. Böylece Suriye'nin doğusunda demografinin Kürtler lehine olmasını sağlayarak rahat hareket etmeyi planlamaktadır.
- Selefi Örgütler ise Suriyeliler üzerinden Türkiye'de kendilerine alan açmayı planlamaktadır. Böylece Türk kimliğini yok etmeyi, Araplar vasıtasıyla milletten ümmete dönüşen bir toplum mühendisliği emelindedirler.
- Özdağ, Ak Parti ve onun lideri Erdoğan'ın Suriyelilerin Türkiye'de kalmasını sağlamaya çalıştığını belirtmektedir. Erdoğan'ın amacı olarak, Türkiye'nin milli kimliğini yitirmesini istemekte böylece düşlediği hilafet için ümmet toplumuna evirilmesini sağlamak olduğunu ifade etmektedir.

Özdağ, Suriyeliler hakkında Türk halkına yönelik yalanlar söylendiğini düşünmektedir. Türk milletinin üzerinde yapılan algı operasyonlarıyla göçleri kabullenmesini istendiğini ifade eden Özdağ, söylenen yalanları ve Suriyeliler hakkında düşüncelerini şu şekilde sıralamaktadır (Özdağ, 2023, s. 77-95):

- Türk halkına Suriyeli kadın ve çocukları koruduğu düşündürülmektedir. Suriyeli kadın ve çocuklar üzerinden demagoji yapılarak fitness salonlarında vakit geçiren, nargile içen Suriyeli erkeklerin, suç ve

şiddetlerinin görmezden gelinmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Türkler, Suriye'de savaşırken, Suriyeli erkeklerin Türkiye'de keyifli bir yaşam sürmesi, Suriyelilerin iç savaş mağduru insanlar olduğuna dair yapılan demagojinin en büyük delilidir.

- Suriye'de yaşanan iç savaş Beşar Esad rejiminin lehine gelişmektedir. Rejimin kontrolünde olan bölgelerde istikrar ve sükûnet sağlanmıştır. Suriyeliler, bayramlarda ve tatillerde ülkelerine dönebilmektedir. Suriye'de çatışma ortamı bitmiştir. Suriye'de halen iç savaş sürdüğüne dair yalan söylenmektedir.
- Hz. Muhammed'in hicreti neticesinde Mekke'den Medine'ye göç edenlere muhacir ve göç edenlere yardım eden Medinelilere ise ensar denmiş, Ak Parti ensar ve muhacir kavramlarını Türk milleti ve Suriyelilere uyarlayarak Türkleri dini duyguları üzerinden istismar etmektedir.
- Suriyeliler başta olmak üzere ülkemize gelen sığınmacı ve kaçakları gönderemeyeceğimize dair algı çalışmaları yapılmaktadır. Türk milletinin durumu kabullenilmesi arzulanmaktadır.
- Erdoğan vermiş olduğu vaatlerde, Türkiye'nin Suriye'de güvenli bölge oluşturacağını, Suriyelilerin bu güvenli bölgeye yerleştirileceğini söyleyerek Türk Milletini oyalamaya çalışmaktadır. Güvenli bölgenin gerçekleşmesi halinde 2 milyon insanın yaşayacağı şekilde bir yaşam alanı oluşturmak, 53 milyar dolara mal olmakta dolayısıyla gerçekleştirilmesi mümkün gözükmemektedir.
- Suriyelilerin Türkiye'ye entegre olacağına dair algı operasyonları yapılmaktadır. Suriyeliler, kendilerini üstün olarak görmekte, kendi kültür ve geleneklerini Türklerinkinden üstün tutmaktadırlar. Suriyeliler milli bir kimliğe sahip olmakla birlikte sınırdaş olduğumuz Suriye ile bağlantıları kopmayacağı için entegre olması mümkün görünmemektedir.
- Esad rejiminin Türkiye'de bulunan Suriyelileri kabul etmeyeceğine dair söylenen sözler gerçeği yansıtmamaktadır. Esad rejimi ülkedeki kontrolü tekrardan tesis etmek için Suriyelilerin vatanlarına geri dönmesini istemektedir. Hem nüfusları için hem Suriye'nin doğusunu tekrardan hakimiyetlerine almak için buna ihtiyaç duymaktadır.

- Suriyelilere verilen vatandaşlıklar resmiyette söz edilenden daha fazladır. 2022 itibariyle 900 bin Suriyelinin vatandaş olması sağlanmıştır. 2023 seçimlerinde oy verebilmeleri için daha fazla vatandaşlıkta verilecektir.
- Türklerin tembel olduğu için çalışmadıkları söylenerek Suriyeliler ve Afganların, Türk ekonomisi için elzem oldukları inandırılmaktadır.

Özdağ, Suriyelilerin iç savaştan kaynaklı bir travma yaşayan toplum olduklarını ve Türkiye'ye yönelik bir aidiyet duygusu olmadıklarını söylemekte ve yaşadıkları travmaları başkalarına yaşatmak suretiyle içinde bulundukları durumu aşmaya çalışacaklarını ifade etmektedir. Bunun için başta fuhuş ve uyuşturucu ticareti olmak üzere toplumu tehdit edebilecek Suriyeli mafyaların oluşacağı öngörüsünde bulunmaktadır. Sadece mafyalar için değil, IŞİD gibi selefi terör örgütlerinin Suriyeliler vasıtasıyla sosyal zemin bulduğunu söylemektedir. Suriyelilerin Arap milliyetçisi örgütler kurabileceğini ve Hatay'ı kendi toprakları gördüklerini ifade etmiştir. Suriyelilerin gettolaşacağını ve Belçika'da Molenbeek[9] örneğinin yaşanma ihtimali olduğunu belirtmiştir (Özdağ, 2020, s. 79-82). Suriyeliler nedeniyle uyuşturucu, fuhuş, taciz ve şiddet gibi suç türlerinde artış olduğunu fakat toplumda tepki olmaması adına iktidar partisi olan Ak Parti tarafından kasıtlı olarak gizlendiğini iddia etmektedir (Özdağ, 2022, s. 98-99). Suriyeliler nedeniyle Türklerin huzurunun bozulduğunu, Türklerle aralarında kültürel farklılığından kaynaklı uyumsuzluk olduğunu ve bu durumun suça kayan davranışlarda bulunmalarına sebebiyet verdiğini düşünmektedir (Özdağ, 2022, s. 108).

Özdağ, bir diğer tehdit olarak sayıları her geçen gün artan Afgan göçüne değinmektedir (Özdağ, 2023, s. 46). Afganların ülkelerinde yaşanan işsizlik, iklim değişikliğinin yarattığı sonuç olan kaynaklarının yetersizliği, iç savaş ortamı ve Taliban'ın 2021 yılında ülke yönetimine tamamen egemen olması sebepleri neticesinde 3.5 milyon Afgan göç etmiştir. Bu göçler Afganistan'ın komşusu olan Pakistan ve İran'a yönelmiştir. İran'da sayılarla artan Afganlara karşı

[9] Belçika'da bulunan Molenbeek Müslüman göçmenlerin yoğunlukta olduğu Brüksel'e bağlı bir bölgedir. Belçika üzerinden IŞİD'e katılan 553 teröristin çoğu bu bölgeden çıkmıştır. (Williams vd., 2016)

hoşnutsuzlukların artması ve İran'ın yaşadığı ekonomik sorunlar, Afganları Türkiye'ye doğru yönlendirme stratejisini benimsemesine yol açmıştır. Bu durum da Türkiye'ye yönelik düzensiz göçün artmasına sebep olmuştur. Afganların % 51'i aileleriyle gelirken, % 35 oranında tek başına gelenler oluşturmaktadır (Çallı Kaplan, 2022, s. 309-314). Özdağ, Afganların uyuşturucu ticaretinde önemli rol oynadıklarını, birçok sağlık problemini beraberinde getirdiklerini belirterek, Türkiye'nin gelecekteki sorunları olarak görmüştür. Taliban'dan kaçanların Amerikan ordusuna hizmet eden savaş tecrübesi olan Afganların olduğunu ve bu Afganların Türkiye için büyük bir tehdit oluşturduğunu ifade etmiştir (Özdağ, 2023, s. 46-47).

Avrupa'daki aşırı sağ partilerin, Avrupa'nın Müslüman göçmenler nedeniyle İslamlaşacağını, İslam dininin şiddeti savunduğunu, kadınlara değer vermediklerini, "*Batı*" dünyasının kadınlarının özgürce dolaştığını ama Müslüman göçmenler nedeniyle artık tacize uğradıklarını ve özgürlüklerinin tehdit altında olduğunu, İslam'a karşı Hristiyan değerlerinin üstünlüğü konusunda söylemlerde bulundukları ifade edilmişti. Özdağ da benzer şekilde Pakistan ve Afganistan coğrafyasından gelenlerin kültüründe toplu tecavüz ve Afganistan'da erkek çocukların istismar edildiği Bacha Bazi denilen geleneklerinin olduğunu ifade ederek, Türk kadınlarının, çocuklarının güvenliklerinin ve özgürlüklerinin tehlikede olduğunu sosyal medya hesaplarından paylaşmıştır (http-44 ve http-45).

Özdağ, Türklerin benimsediği Hanefi-Maturidi ve Alevi-Bektaşi çizgisinde İslam anlayışını üstün tutmaktadır. Türkiye'nin aşırılık yanlısı ve şiddeti normalleştiren Selefiliğin tehdidi altında olduğunu ifade etmektedir (Özdağ, 2020, s. 84). Selefilik, İbn Teymiyye tarafından sistemli hale getirilmiş, I. Dünya Savaşı sonrası ve Soğuk Savaş dönemlerinde İslam dünyasında yaşanan ekonomik ve sosyal buhranlar, radikal ve aksiyoner grupların ortaya çıkmasına neden olmuş, Selefilik İslam'ın radikal fonksiyonu haline gelmiştir. Selçuklularda ve Osmanlı Devleti'nde istimalet politikası gereği hoşgörü anlayışının ve kültürünün egemen olması Anadolu ve Balkanlara radikal Selefilik anlayışının girmesine engel olmuştur (Özervarlı, 2009, s. 399-402). Özdağ da bu tarihi bağlara işaret etmekte ve radikal Selefiliğe karşı Türklerin İslam anlayışıyla birlikte gelen değerlerinin korunması gerektiğini düşünmektedir. Özdağ,

Selefiliğin sığınmacılar ve kaçaklar içerisine sızdığı konusunda uyarılar yapmaktadır. Diyanette bulunduğunu iddia ettiği Selefi İmamlar vasıtasıyla Selefiliğin Türkler arasında da nüfuz etmeye başladığını, Türkiye'de bulunan cemaatleri de Selefileştirerek, Türklerin dini ve milli kimliklerini yok etmeyi amaçladıklarını, emperyalizmin istediği kozmopolit ve vatansız insanları hedeflediklerini belirtmektedir. Kendilerinden başka kimseyi Müslüman olarak görmeyen, kafir gördüklerini öldürmeyi mubah gören Selefiliği bir milli güvenlik tehdidi olarak görmektedir (http-46 ve http-47).

Afganistan'a Sovyetlerin müdahalesi neticesinde milyonlarca Afgan'ın Pakistan'a göç ettiğini, o dönemin Pakistan Cumhurbaşkanı General Rahman'ın Orta Asya ve İran üzerinde nüfuz gücü elde etme arzusunun Afgan mülteciler ile sağlanacağını düşündüğünü, bunun için Selefi Afgan örgütlere gerekli yardımları sağladığını ve bu hayalinin Pakistan'ı felakete sürüklediğini belirtmiştir. Bu hayalin neticesinde Pakistan'ın seküler çizgiden çıktığını ve Afgan göçü sebebiyle Selefileştiğini, bunun sosyal ve siyasi yaşamda etkilerinin görüldüğünü ifade etmiştir. Recep Tayyip Erdoğan ve Ahmet Davutoğlu'nun da Suriye'nin kuzeyinde Selefi örgütler vasıtasıyla hakimiyet kuracağını düşündüğünü ve Pakistan üzerinden ders alınması gerektiğinden bahsetmiştir. Türkiye'nin de bu sebeple Selefilerin hızla örgütlendiği ve Türkiye'de güçlendiği konusuna temas etmiştir. Bu Selefilik tehdidi için Suriyeli sığınmacıların kitlesel göçü sonrası Türkiye'de gerçekleşen IŞİD saldırılarını örnek vermiştir. (Özdağ, 2022, s. 123-124) Zafer Partisinin (2021a, s.215) programında Hoca Ahmed Yesevi'nin (ö.1166) Türklerin dini ve tasavvufi hayatlarındaki rolüne (Eraslan, 1989, s. 159) atıfta bulunarak *"Yesevi Zırhı"* adıyla andığı programla hem Türkiye içerisinde hem yurtdışında Selefilere karşı mücadeleye girişeceklerini vaat etmiştir.

Özdağ, kavimler göçünün yarattığı yıkım için Pakistan'ı örnek vermektedir. Pakistan'a yönelik gerçekleşen Afgan göçleri nedeniyle siyasi dengelerinin bozulduğunu, Pakistan'ın sosyal yaşamında ve kültüründe değişimler yaşattığını, ekonomisinin kötüye gittiğine ve bir zamanlar rekabet halinde olduğu Hindistan'ın gerisinde kaldığını, ülkede azınlık olan Belucilerin, ayrılıkçı tutumlarının giderek güçlendiğini ve Pakistan'da uyuşturucunun arttığını belirtmiştir. Türkiye'nin Pakistan'ın yaşadığı benzer süreçleri yaşayacağını

düşünmektedir. Türkiye'nin de 13 milyon sığınmacı ve kaçaklar sebebiyle istikrarsız bir ortama sürükleneceğini, AB'den tamamen kopacağını, Avrupa, Asya ve Ortadoğu arasında köprü olan Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve kültürel yapıların değişime uğrayacağını, tamamen Ortadoğu ülkesi haline geleceğini böylece Ortadoğu sınırlarının Edirne'ye uzanacağını beyan etmektedir (Özdağ, 2023, s. 61-62).

Ümit Özdağ sosyal medyayı etkin olarak kullanmaktadır. Taner Deniz ve İnci Aksu Kargın (2023, s. 215-231) Ümit Özdağ'ın Suriyelilere yönelik tweetlerini analiz etmişlerdir. Bu analizde Özdağ, Suriyelilerin ekonomik bir yük olduğunu, doğum oranlarının yüksek olması sebebiyle demografik yapıyı tahrip edeceklerini, suça karışan ve asayiş problemi yaratan Suriyeliler nedeniyle Türk milletinin güvenlik endişesi taşıdığını, huzurlarının bozulduğunu, Türk kadınlarını taciz ettiklerini, Suriyelilere eğitimde, sağlıkta ve birçok konuda imtiyaz tanındığını, ekonomik yardımların Türk milletinin cebinden karşılandığını ve Türklere ayrımcılık uygulandığını, Ak Parti'nin Suriyelileri ithal seçmen olarak planladığını ve bu durumun Türk milletinin demokratik kararlarının elinden alındığına delalet olduğunu, Türklerin işsiz kalmalara sebep olduklarına dair paylaşımlarda bulunduğunu tespit etmişlerdir. Özdağ, yapmış olduğu paylaşımlarda Suriyelileri keyfine düşkün, savaştan kaçan korkak, Türk milletinin kaynaklarını sömüren tembel, kurallara uymayan insanlar olarak tasvir ederken, Türk milletinin kahramanlığını vurgulamakta, çalışkan ve kurallarına uyan medeni insanlar ve yaşanan göçler nedeniyle mağdur olarak tasvir etmektedir. Suriyeli sığınmacılara yönelik söylemlerinin özellikle ekonomik, güvenlik ve kültürel boyutlarda olumsuz bir perspektifi yansıttığı ve Suriyelileri toplumsal bir tehdit olarak algıladığı anlaşılmaktadır.

Özdağ, toplumsal bir tehdit olarak nitelendirdiği sığınmacı ve kaçakların geri dönüşünün sağlanmasının Türkiye için en elzem konu olduğu görüşündedir. Bu duruma *"Gerekirse Zorla"* demek suretiyle değinmektedir. Sığınmacı ve kaçakların geri dönüşünün Uluslararası Hukuk kurallarına uygun olacağını ve insan onuruna yakışır şekilde olacağını ifade etmiştir. Özdağ, Anadolu Kalesi olarak adlandırdığı proje ile geri dönüş süreçlerini şu şekilde gerçekleştireceğini vaat etmektedir (Özdağ, 2023, s. 124-153):

- Esad rejimi ile anlaşma sonrası İran, Rusya ve Türkiye'nin Astana'da anlaştıkları şekilde Suriyelilerin geri dönüşü sağlanacak ve Suriyelilerin güvenliği 3 sene boyunca Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Gözetim Merkezi tarafından denetlenecektir.
- Suriyeli sığınmacılara 1 sene içerisinde geri dönmelerinin zorunlu olduğu bildirilecektir. Sağlık ve ilaç yardımlarından mahrum bırakılacaktır. Eğitim haklarından ücretsiz şekilde yararlanmaları engellenecektir. Suriyelilerin çalışması yasaklanacak, buna uymayan işletmeler tespit edildiğinde cezai işleme tabi olacaktır. Suriyeli işletmelere yönelik vergi sistemi devreye girecektir, daha önce vermedikleri vergiler talep edilecektir.
- Türkiye'ye hukuksuz bir şekilde kaçak olarak giren Suriyelilerin derhal ülkelerine geri dönüşü sağlanacaktır.
- Türkiye'ye göç eden Afganlıların geri dönüşü İran ile anlaşma yapılarak sağlanacaktır. Afganistan ve Pakistan'dan gelecek olan göçlere karşı tedbirler, bu ülkelerinin sınırlarındaki aşiretlerle anlaşma sağlanarak uygulanacaktır. Bu ülkelerden gelen göçlere karşı İran ile iş birliği yapılması gerekmektedir.
- Türkiye'ye gelen sayıları 2 milyonu bulan Afrikalıların da geri dönüşü sağlanacak olup, Afrika kıtasından ülkemize göç edilmesi engellenecektir.
- 1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 13. maddenin 2. fıkrasında yer alan *"Herkes kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeden ayrılma ve o ülkeye dönme hakkına sahiptir"* ifadeye dayanılarak sığınmacılar, uluslararası hukuka uygun olarak gönderilecektir. Yine bu ifadeye göre mülteciler için göç ettikleri bölgede kalıcı olacağı belirtilmemiştir.
- Zafer Partisi'nin *"Geçici Koruma Altındaki Yabancıların Geri Dönüş Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı"*, bütüncül yaklaşım ilkesi gereği farklı hukuki statüleri kapsayacak, geçici korumadan yararlanan tüm yabancılar dahil olacak, katılımcılık ilkesi gereği geri döndükleri ülkelerinde sosyal hayatlarındaki eski düzenlerine kavuşması sağlanacak, açıklık ve şeffaflık ilkesinin gereği yerine getirilecek, etkililik ve etkinlik

ilkesi gereğince de geri dönüşlerinde tüm tedbirlerin alınacağı şekilde hazırlanmıştır.

- Sınırlarımızda göçlerin engellenmesi için gereken tüm tedbir ve önlemler sert biçimde sağlanacaktır. Türkiye'ye yönelik göçlerin gerçekleştiği ülkeler tespit edilecek ve vize muafiyetleri derhal kaldırılacaktır. Bu ülkelerde Türkiye'ye yönelik göçlerin engellenmesi için Türk görevlileri tayin edilecektir.
- Geçici koruma altında olan yabancıların geri dönüşlerinde kullanılacak kara ve deniz ulaşım araçları tespit edilecek, geri dönüşlerinde tüm emniyet, sağlık, iaşe tedbirleri alınacaktır. Birimler arasında koordinasyonun sağlanması için koordinasyon merkezi kurulacak, görevlendirilecek kamu personelleri belirlenecek ve maliyetleri tespit edilip karşılanması sağlanacaktır.
- Türkiye'de eğitim almış olanların denklikleri geri döndükleri ülkelerde yapılan antlaşmalarla sağlanacaktır.
- Birleşmiş Milletler (BM) ve AB'nin bu geri dönüş esnasında fon ayırması talep edilecektir. Türkiye'nin öncülüğünde finanse edilecek olan projeler sayesinde Suriye'nin kuzeyi tekrardan mamur hale getirilecektir. Suriyelilerin geri dönüşü sonrası işgücü piyasasına uyum için mesleki eğitimler verilecek ve gerekli finansal yardımların yapılması sağlanacaktır.
- Geçici koruma altında olan yabancılara hukuksuz şekilde vatandaşlık verildiği tespit edilmesi halinde vatandaşlıkları iptal edilecektir.

31 Mart 2024 tarihindeki yerel seçimlerde Zafer Partisi'nin belediyeleri kazanması halinde sığınmacılara yönelik vaatleri şunlardır (http-48):

- Zafer Partisi'nin kazanacağı belediyeler sığınmacılar için cazibe merkezi olmaktan çıkacaktır.
- Sığınmacıların işlettiği ruhsatsız iş yerleri kapatılacak, ruhsatlı olanlar ağır denetime tabi tutulacak, ruhsatları bittiğinde yenilenmeyecektir.
- Yabancılara belediye hizmetleri pahalıya satılacaktır.
- 4-5 ailenin aynı apartman dairesinde kalmaları kamu güvenliği gerekçesiyle engellenecektir.

Özdağ, Türk soyluların göçüne karşı olmamıştır. Erdoğan'ın 1988 yıllarında Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalan Evlad-ı Fatihan olarak nitelendirilen Rumeli Türklerini, Türkiye'nin kabul etmemesine yönelik açıklamalarını eleştirmiştir (Özdağ, 2022, s. 82-84). İskân Kanunu'n 4. maddesine göre Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı olanlar göçmen olarak kabul edilmektedir. Özdağ, bu kanuna atıfta bulunarak Türk soyluların Türkiye'de kalmalarının hak olduğunu savunmaktadır. Suriye'den gelen her sığınmacıya da karşı olmamıştır. Suriye'deki Türkmenlerin gelip Türkiye'de kalıcı olarak yerleşmelerinin yasal olarak hakları olduğunu, dolayısıyla Suriyeli Araplarla bir tutulamayacağını savunmaktadır (http-49).

Özdağ (2023, s. 13) Anadolu'nun tarih boyunca göç için köprü görevi gördüğünü ve göçlerden etkilendiğini, birçok milletin ve uygarlıkların yok olduğu bir coğrafyada yaşanıldığını ve bu nedenle radikal olunmasının zorunlu olduğunu düşünmektedir. Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göçler için en kötü senaryonun düşünülmesi gerektiğini, devletlerin en kötü senaryoyu düşünerek tedbirler aldığını belirtmektedir (Özdağ, 2022, s. 24-25). Dolayısıyla Özdağ, Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göçleri, topluma ve devlete tehdit olarak gördüğü için radikal söylem dilini kullandığını kabul etmektedir. Özdağ, Suriyeli sığınmacılar yüzünden Türk toplumunun ağır bir travma yaşadığını, Türk gençlerinin sokağa rahat bir şekilde çıkamadığını, bu nedenle sert söylemlere başvurmak zorunda kaldığını açıklamaktadır (http-50).

Özdağ, partisinin devletin kuruluş esaslarını savundukları için ne sağ ne sol parti olduklarını kuruluş esasına göre merkez partisi olduklarını savunmaktadır. Türkiye'nin çok ağır şartlar taşıdığı için radikal reform ve öneriler sunduğunu, bu sebepten ötürü radikal göründüklerini kabul etmektedir (http-48). Buna karşın Ümit Özdağ, Zafer Partisi'nin ırkçı ve yabancı düşmanı olarak nitelendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Asıl ırkçılığın ise Türklere yapıldığını ifade etmektedir (Zafer Partisi, 2021b, s. 8-9). Türkiye'ye göçle gelen Suriyelilere ve Afganlara düşman olmadıklarını fakat vatanlarını paylaşmak istemediğini açıklamaktadır (Zafer Partisi, 2021b, s. 15).

5.2.2. Zafer Partisi'nde Popülizm

Özdağ, 2011-2021 yılları arasında kitlesel göçlere karşı Türk milliyetçilerinin verimli çalışmadıkları ama Zafer Partisi'nin kuruluşuyla göç tehdidine karşı mücadeleye girişildiğini ifade etmiştir. Bu tehdide karşı durabilecek yegâne gücün Zafer Partisi olduğunu iddia etmektedir (Özdağ, 2023, s. 116-117). Özdağ, Zafer Partisi'nin kurulmadan önce sığınmacıların yaratmış olduğu tehdidi kimsenin dile getirmediğini, Zafer Partisi'nin Türk milletinin yaşamış olduğu tehdidi siyaset arenasına taşıyarak, Türk milletinin iradesini ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Böylece, Zafer Partisi'nin halkın iradesi olduğuna değinmektedir. Özdağ'a göre Türkiye'ye ve Türk milletine kurulan emperyalist tuzakları gören ve uyaran Zafer Partisi, bu felaketten kurtaracak bir kimlik taşımaktadır. (Özdağ, 2023, s. 121). Türk milletinin her kesiminden insanın haklarını savunduklarını ve Zafer Partisi'nin son savunma hattı olduğu ifadesiyle (Zafer Partisi, 2021b, s.11) bir kurtarıcı rolü atfedilmektedir. Zafer Partisi'nden başka hiçbir partinin Türk milletinin çıkarlarını ve menfaatlerini savunmadığını belirtmektedir. Zafer Partisi'nin iktidara gelmesinin, Türk milletinin ve devletinin kazancı olacağı ifade edilmektedir. (Zafer Partisi, 2021b, s.40). Doğal olarak, Zafer Partisi'nin görünen tek yüzünün Özdağ olması sebebiyle, kendisine kurtarıcı rolü biçilmiştir.

Ümit Özdağ, iktidar ve mecliste yer alan muhalefet partilerini sistem partileri olarak görmekte ve düzen karşıtı bir politika izlemektedir. Muhalefeti sarı sendikalardan[10] yola çıkarak *"sarı muhalefet"* olarak nitelendirmektedir. Muhalefetin bilinçli olarak Ak Parti iktidarını ayakta tuttuğunu iddia etmektedir. Hem iktidar hem muhalefetin halkın iradesini ve taleplerini siyasete taşımadıklarını, halkın arzusunu yerine getirmedikleri ve halka ulaşamadıkları için suçlamaktadır. Zafer Partisi'ni Türk milletinin iradesini taşıyan bir parti olarak görmektedir. Ak Parti iktidarını ise *"Saray Rejimi*" olarak nitelendirmektedir. Ak Parti iktidarının kuvvetler ayrılığı ilkesini çiğnediğini, Yüksek Seçim Kurulu'nun

[10] "*Sendikaların siyasi faaliyete katılma, yürütme gibi durumlarda bulunmaları yasalarla mümkün değilken siyasi güdüm içerisinde bulunan ve özellikle işverenin siyasi oluşumları içerisinde hareket eden, organik bağı bulunmayan ancak fikri bağı bulunan aynı siyasi akımın iz düşümleri olan bu organizasyonlara uluslararası literatürde sarı sendika denilmektedir"* (İyilikli, 2022, s. 567).

da iktidarın güdümünde hareket ettiğini, dolayısıyla adil ve eşit şekilde seçimlerin yapılmadığı savında bulunmuştur. Tüm bunlara rağmen demokratik mekanizmaların kullanılarak Ak parti iktidarına son verilmesi gerektiğini tasrih etmektedir (Özdağ, 2022, s. 22-23).

Erdoğan'ın demokrasiyi sandıktan ibaret gördüğünü, sahte düşmanlar yaratarak milli birlik krizine sebep olduğunu, kendi partisine verilen oyları *"milli irade"*, muhalefete giden oyları ise "*ihanet*" olarak nitelendirdiğini, milletin tek gerçek temsilcisi olarak kendisini gördüğünü, otoriter bir yapı kurduğunu ve dolayısıyla tüm bunların Erdoğan'ın popülist bir lider olduğuna işaret ettiğini belirtmiştir. Küreselleşmeye ve neoliberalizme karşı milliyetçiliğin yükseldiğini, Erdoğan'ın bu durumu fark ettiğini, tek millet propagandası altında Türklüğün bahsinin geçmediği, sahte ve popülist bir milliyetçi dil kullandığını söylemektedir. Dolayısıyla Ak Parti'yi ve Erdoğan'ı popülist olmakla itham ettiği net bir şekilde anlaşılmaktadır (Özdağ, 2022, s. 158-166). Muhalefetin de Erdoğan iktidarını ayakta tutmaya çalıştığını belirterek, anti demokratik sistemin parçaları olarak görmektedir. Kuvvetler ayrılığını tekrardan tesis ederek, yargı bağımsızlığının sağlanacağını vaat etmektedir. Parti devleti sebebiyle kriz yaşandığını ve bu krizden çıkışın parlamenter demokrasiye geçişle mümkün olacağını izah etmektedir (Zafer Partisi, 2021b, s. 20 ve Özdağ, 2022, s. 171-172). Sonuç olarak, popülist partilerde olduğu gibi Zafer Partisi de *"gerçek demokrasi"* taraftarı olduğu söyleminde bulunmaktadır.

Hem Ak Parti'yi hem de muhalefet partilerini, Kurtuluş Savaşı sırasında olağanüstü koşullarda hazırlanmış bir geçiş anayasası olan, özerk bir yapıyı destekleyen, devletin yapısını ortaya koymayan 1921 Anayasası çizgisinde birleşmekle itham etmektedir. Çünkü bu durumun Türkiye Cumhuriyeti'nin ve kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün tasfiyesi anlamına geldiğini belirtmektedir. Zafer Partisi'nin milli ve üniter devlet yapısını ortaya koyan 1924 Anayasası'nı savunarak cumhuriyetin kurucu değerlerine sahip çıktığını ifade etmektedir (http-51). Özdağ, böylece Türk halkının karşısında *"seçkinler"* olarak tanımlayabileceğimiz sistem partileri olan AK Parti, CHP, İyi Parti, Deva, Gelecek, Saadet, Demokrat ve HDP/YSP/DEM partilerini göstermektedir (Özdağ, 2022, s. 14-15).

Sistem partilerini, Türkiye Cumhuriyeti'ni felakete sürüklemekle, federatif bir yapıyı savunarak milli ve üniter yapıdan taviz vermekle, Türk düşmanlarının istediği şekilde sığınmacıların ülkede kalmasını savunmakla suçlamıştır. Sistem partilerinin Türk milletinin iradesini temsil etmedikleri, ancak Zafer Partisi'nin kurulmasıyla Türk milletinin iradesinin artık siyasette temsil edildiği belirtilmiştir (Zafer Partisi, 2021b, s. 8). Söylemlerinde, yozlaşmış seçkinlerle, saf ve temiz olan gerçek halk arasında bir mücadele görülmektedir. Zafer Partisi için yozlaşmış seçkinlere karşı Türk milletinin haklarını ve menfaatlerini savunan bir parti imajı çizilmektedir. Siyasi rakiplerini halk düşmanı olarak tarif etmektedir.

Özdağ, *"sessiz çoğunluk"* olan halkın karşısında seçkinleri azınlık olarak görmektedir (Özdağ, 2023, s. 69). Türk milletini saf, homojen toplum olarak tasvir etmektedir (Özdağ, 2023, s. 43). Seçkinleri ise homojen toplum yapısını bozmakla ve ayrıştırmakla suçlamaktadır (Zafer Partisi, 2021b, s. 21). Seçkinlerin, sığınmacıların Türkiye'de kalmalarını isteyerek ve sağlayarak homojen toplum yapısını bozmaya çalıştıklarını ve halka düşmanlık yaptıklarını belirtmektedir (Zafer Partisi, 2021b, s.6-7). Seçkinlerle birlikte ABD, AB, İsrail gibi "*uluslararası seçkinleri*" Türk halkının homojen yapısını bozmaya çalışmakla suçlamaktadır (Özdağ, 2023, s. 95-110). Popülist partilerde olduğu gibi Zafer Partisi, *"seçkinlerin"* komplolarına karşı halkın saflığını, homojen yapısını korumaya çalışma sorumluluğunu üstüne almıştır.

Zafer Partisi'nin Kuruluş Manifestosunda seçkinlerin, Zafer Partisi'ne ırkçı ve yabancı düşmanı ithamlarıyla saldırıya geçecekleri ve Zafer Partisi'ni ülkenin ve milletin parçalanması önünde bir engel olarak gördükleri ifade edilmiştir. Bu uluslararası seçkinlere hizmet eden yerli seçkinler ise iktidar ve muhalefetin güdümünde hareket edenler, liberaller, bölücüler, selefiler, FETÖ ve PKK destekçileri olarak gösterilmiştir (Zafer Partisi, 2021b, s.8-9).

Zafer Partisi kanun ve nizamın sağlanması için devletin görünür olması ve caydırıcı cezalar verilmesi gerektiğini savunmaktadır (http-52). Görüldüğü üzere popülist partilerde görülen hukuk ve düzen için devletin otoriter gücünü göstermesi gerektiği anlayışı Zafer Partisi'nde de yer almaktadır. Zafer Partisi'nde popülizmin izleri görülmektedir.

5.2.3. Zafer Partisi'nde Refah Şovenizmi

Özdağ, neoliberal politikaların artık çöktüğünü, neoliberal politikaların kuralsız, kontrolsüz bir serbest piyasaya sebebiyet verdiğini söylemiştir. Neoliberalizmin yerine Keynesyen ekonomik modelini[11] tavsiye etmektedir. Üretim alanlarında yabancılar yerine yerlilerin faaliyet göstereceği şekilde devletin düzenleme yapması gerektiğini ve Zafer Partisi'nin bunu sağlayacağını ifade etmiştir (Özdağ, 2022, s.72).

Türkiye'ye gelen sığınmacıların ve kaçakların yaratmış olduğu ekonomik yükün refah şovenizmine yol açması kaçınılmazdır. Zafer Partisi lideri Özdağ da bu durumu siyasete taşımıştır. Özdağ, Suriyeli sığınmacılar ülkede kaldığı sürece ekonomik krizden çıkılamayacağını belirtmektedir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye ekonomik maliyetinin 183.1 milyar dolar olduğu savında bulunmuştur. Geçici koruma altında olanların maliyetini 105.3 milyar dolar, Türkiye'nin operasyonları neticesinde güvenliğini sağladığı Suriye'nin kuzeyinde 11 yılda yaptığı harcamaların toplamını 56.3 milyar dolar, kayıt dışı işgücü sebebiyle 12 yılda yaşanan vergi kaybını 10.5 milyar dolar ve sığınmacıların yurtdışına gönderdikleri paraları 11 milyar dolar olarak hesaplamıştır. Bu maliyete ek olarak 54.5 milyar dolar faiz hesaplamıştır. Özdağ, Türkiye'nin halihazırda aşırı borçlu olduğunu, Erdoğan'ın yanlış ekonomik politikaları sonucunda üretimin düştüğünü buna karşın tüketimin arttığını, 2015 yılında Suriye'de uçak düşürme krizi neticesinde Rusya ile ekonomik ilişkilerin gerilediğini ve bu nedenle en az 13 milyar dolar kayıp yaşandığını ifade etmekte, tüm bu koşullara ek olarak Suriyeli sığınmacılar nedeniyle durumun daha da ağırlaştığını düşünmektedir. Sığınmacıların hayatlarının tehlikede olduğu için gelmediklerini, ekonomik sebeplerden dolayı geldiğini izah etmektedir. Sığınmacılar sebebiyle Türk emekçilerinin işini kaybettiğini söylemektedir. Sığınmacıları Türkiye'nin ayağına bağlanmış bir pranga olarak tasvir etmektedir (Özdağ, 2023, s. 64-69).

[11] 1929 Dünya Ekonomik Buhranı neticesinde klasik iktisat teorisi olan devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğine dair açıklamaların yetersiz kalması üzerine (Fisunoğlu ve Köksel Tan, 2009, s.32) John Maynard Keynes tarafından tam istihdam için devletin ekonomiye müdahalesinin gerekli olduğuna dair ortaya koyduğu iktisadi görüştür (Fisunoğlu ve Köksel Tan, 2009, s. 55).

Suriyeliler ve Afganlar sayesinde, Türk ekonomisinin ayakta kaldığına dair algıların yanlış olduğunu, doğru politikalar uygulanması halinde piyasanın ihtiyaç duyduğu işgücünü yüksek işsizlik oranlarına sahip Türk gençlerinin karşılayabileceğini açıklamaktadır. Özdağ, vasıflı ve eğitimli Türk gençlerinin başka ülkelere beyin göçü gerçekleştirdiğini, buna karşın vasıfsız, eğitimsiz sığınmacı ve kaçakların ülkeye gelmesi konusunda yakınmaktadır. Türkiye'ye gelen vasıfsız Suriyeli ve Afganların işverenler için ucuz işgücü olsa da Türkiye ekonomisinde yaşanan vergi kaybı, Suriyeli ve Afganlar için harcanan sosyal, eğitim ve sağlık giderleri nedeniyle pahalı bir işgücü haline geldikleri izahında bulunmaktadır (Özdağ, 2023, s. 92-93). Suriyelilerin yarattığı ekonomik yükün her fırsatta hatırlatılması gerektiğini savunmaktadır (Özdağ, 2023, s. 122).

Türkiye, 2021 yılında ABD'nin ardından dünyada en fazla yardım yapan 2. ülke konumundadır. Türkiye diğer ülkelere, gayrisafi milli hasılasının % 0,86'sını ayırarak toplam 5.587 milyar Dolar insani yardımda bulunmuştur (http-53). Özdağ ise Türkiye'nin Ortadoğu ve Afrika ülkelerine 14 milyar Dolar yardımda bulunduğunu iddia ederek, bu yardımları israf olarak görmektedir. Borçlu ülke olduğu için de yardım yapma hakkının olmadığını savunmaktadır (Özdağ, 2022, s. 74).

Özdağ, Türklerin birçok sağlık hizmetinden ücretli şekilde yararlandığını ama söz konusu Suriyeliler olduğunda ücretsiz şekilde yararlandırıldığından bahsetmektedir (Özdağ, 2022, s.95). Devlet hastanelerinde Suriyelilerin öncelikli olduğunu ve Türklerden daha fazla sağlık hizmetinden yararlandıklarını, kendi hastanelerinden hizmet alamayan Türk milletinin özel hastanelere mecbur bırakıldığını belirtmektedir (Zafer Partisi, 2021b, s. 11 ve Özdağ, 2022, s. 106). Özdağ, Suriyelilerin istedikleri okula sınavsız girdiklerini, buna karşın Türklerin kendi çocuklarına bu okullara girebilmeleri için para harcadığını ifade etmektedir (Özdağ, 2023, s. 74).

Özdağ, Türkiye'nin ekonomik sıkıntılar içinde olduğunu söylemekte ve olmayan bir refahın sığınmacılar ve kaçaklarla paylaşıldığını düşünmektedir. Sığınmacılar ve kaçaklar ülkede kaldığı sürece ekonominin iyileşmeyeceğini savunmaktadır. Özdağ'ın söylemlerinde ve parti programında refah şovenizmin izlerine rastlanılmaktadır.

6. SONUÇ

Türkiye, Suriye iç savaşı ile birlikte milyonlarca sığınmacının göç etmesi sorunuyla karşılaşmıştır. Ak Parti iktidarı Esad rejiminin hemen devrileceğini, Suriyelileri kısa zaman içerisinde ülkelerine geri döneceğini düşünmüştür. Fakat rejim devam etmiştir. Buna karşın beklemedikleri sayıda Suriyelinin ülkeye sığınmacı ve düzensiz göçmen olarak girmesi toplumda bir infiale sebep olduğu da açıktır. Resmi olarak yaklaşık 3.5 milyon sığınmacı, tahmini rakamlara göre ise 5-6 milyonluk Suriyeli nüfusa, düzensiz göçle gelen insanlar da eklendiğinde Türkiye gibi genç nüfusta işsizliğin yüksek olduğu, gelişmekte olan bir ülkede toplumsal, ekonomik, siyasi ve demografik sonuçların olması kaçınılmazdır. Ak Parti iktidarının açık kapı politikası, sayıları milyonları bulan sığınmacılar ve düzensiz göçler için etkili ve verimli bir göç politikasının olmaması, AB'nin Türkiye'nin yüklendiği sorumlulukları paylaşmaktan kaçınması, sorunları daha karmaşık hale getirmektedir. Böylece göçün siyasallaşması için gerekli nedenler kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Zafer Partisi'nin kurulması ile göç konusu siyasallaşmıştır. Zafer Partisi, kurulmadan önce muhalefet bloğunda Türkiye'ye yönelik göçler için belirgin bir göç karşıtı söylem geliştirilmemiştir. Zafer Partisi'nin toplumsal kaygıları siyasete taşıması, CHP ve İyi Parti'de göç karşıtı söylemlerin artmasına ve belirginleşmesine sebebiyet vermiştir. Kılıçdaroğlu'nun, Cumhurbaşkanlığı seçiminde Özdağ'a İçişleri Bakanlığı vermek suretiyle desteğini almasıyla, göç konusunda kesin olarak tavrını netleştirdiği görülmüştür. Zafer Partisi'nin kurulması ile hem CHP hem de İyi Parti göçler için özellikle sınır güvenliğinin sağlanması ve refah şovenizmi içeren söylemlerinde artış gözlemlenmiştir. MHP'de ise Zafer Partisi'nin kurulmasından önce göç karşıtı söylemler görülürken, Zafer Partisi'nin kurulmasıyla göç konusunda Ak Parti'ye yakın bir konuma gelmiştir (Balta, Elçi ve Sert, 2023, s.5-14). Zafer Partisi böylece göç konusunda "*mesele sahipliğini*" de üstlenmiştir.

Avrupa'daki aşırı sağ partiler Müslümanları "*öteki*" olarak görmektedir. Müslüman göçleri sebebiyle ülkelerinin demografik ve kültürel istila altında olduğuna inanmaktadırlar. Zafer Partisi ise Suriyelileri, Afganları, Afrikalıları

"*öteki*" olarak görmektedir. Türk soyluların ülkede kalma haklarının olduğunu buna karşın Türk olmayanların demografik, kültürel, ekonomik ve politik tehdit oldukları konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Ümit Özdağ bu durumu yasalara atıfta bulunarak hukuki bir çerçevede ele almaktadır. Avrupa'daki aşırı sağ partilerin göçmenlerin entegre olamayacağına yönelik beyanları Zafer Partisi'nde de görülmektedir. Avrupa'daki aşırı sağ partiler Müslümanların kendilerini Hristiyanlıktan ve Hristiyan değerlerinden üstün gördükleri için entegre olamayacaklarını savunurken, Zafer Partisi Suriyelilerin güçlü bir kimliğe sahip olduklarını ve kendi kültürlerini Türk kültüründen üstün gördükleri için entegre olamayacaklarını savunmaktadır.

Avrupa'daki aşırı sağ partiler Avrupa'nın İslamlaşma tehlikesinden bahsederken, Özdağ Türkiye'nin Selefileşme tehdidinde olduğu konusunda uyarmaktadır. Avrupa'daki aşırı sağ partiler İslam'ı, şiddet ve kadın haklarının olmadığı bir din olarak tasavvur etmektedir. Özdağ ise Türkiye'ye gelen sığınmacıların ve kaçakların Selefilik gibi şiddet yanlısı ve kadına önem vermeyen bir mezhebi benimsediğini veya benimseyeceklerini söylemektedir. Avrupa'daki aşırı sağ partiler, kadınların göçmenlerden dolayı sokaklarda özgürce dolaşamadıklarını, özgürlüklerinin kısıtlanma tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını belirtirken, Zafer Partisi lideri Özdağ da benzer şekilde göçler sebebiyle Türk kadınlarının hakları ve özgürlükleri konusunda sıkıntılar yaşayacağına inanmaktadır. Avrupa'daki aşırı sağ partilerin Hristiyanlığı veya Batı değerlerini İslam'dan üstün tuttuğu görülürken, Zafer Partisi Türklerin mezhebi olan Hanefi-Maturudi ve Alevi-Bektaşi inancını üstün tutmaktadır. Aynı zamanda cumhuriyet değeri olarak laikliğin savunucusu rolünü üstlenmeye çalışmaktadır. Hristiyanlık içerisinde de aşırılığa kaçan unsurlar olduğu gibi İslam'da da mevcuttur. Radikal Selefiliğin hem Türkiye hem de Dünya için bir tehdit unsuru olduğu açıktır.

Avrupa'daki aşırı sağ partiler Müslüman göçmenlerin kültürlerinden, geleneklerinden ve dinlerinden kaynaklı suça meyilli olduklarına dair söylemlerde bulunmaktadır. Zafer Partisi lideri Özdağ ise Afganların ve Pakistanlıların kültür ve geleneklerinde suç unsurları bulunduğunu ifade ederken, Suriyelilerin ise iç

savaştan kaynaklı yaşadıkları travmadan dolayı suça meyilli olacaklarını belirtmektedir.

Özdağ'ın söylemlerinde Suriyeliler *"korkak, tembel, keyfine düşkün, Türk milletinin kaynaklarını sömüren, uyumsuz"* olarak görülmektedir. Suriye'den, Afganistan'dan ve Pakistan'dan gelenlere "*çöp*" değerlendirmesi dahi yapmaktadır (http-54). Avrupa'daki aşırı sağ partilerde benzer nitelendirmelerin Müslümanlar için yapıldığı görülmektedir. Özdağ, söylemlerinin radikal olduğunu kabul etmektedir. Fakat bu radikalliğin yabancı düşmanlığı olarak nitelendirilemeyeceğini savunmaktadır. Yabancı düşmanlığı kavramında etnik, mezhepsel ve dinsel gruplara karşı "*ötekileştirme*" görülmektedir. Avrupa'daki aşırı sağ partilerde Avrupalıların ekonomik ve sosyal refahlarının korunması savunulurken, Zafer Partisi Türkiye'nin sosyal ve ekonomik refaha ulaşamadığını ve bu sorunlara ek olarak göç kriziyle baş edemeyeceklerini savunmaktadır.

Bunun yanı sıra sosyal medya araçlarında Suriyelilerin vatanlarını korumadıklarına dair söylemler görülmekte, aynı duruma Zafer Partisi lideri Özdağ'ın söylemlerinde de rastlanılmaktadır. Bunun temel sebebi olarak Türkiye'nin Suriye'deki savaşa dahil olması, Türk gençlerinin askerlik görevini ifa etmesi, Suriye'de Türk askerlerinin görev almak zorunda kalması ve Suriye'de şehit haberlerinin medyaya düşmesi olarak gösterilmektedir. Bu durum Türk toplumunda özellikle Suriyeli erkeklere yönelik tepkilerinin artmasına vesile olmuştur. Zafer Partisi Afganistan'dan ve Pakistan'dan gelenlerin savaştan kaçtıkları için gelmediklerini, sadece erkeklerinin geldiğini, ülkelerinde savaş ortamı olsa bile "*şerefli*" erkeklerin, kadınlarını arkada bırakmasının söz konusunu olmadığını ifade etmektedir. Bu bölgeden gelen erkeklerin amaçlarının Türk kadınlarını taciz etmek olduğunu ve Türk kadınlarını "*huri*" olarak gördüklerini söyleyerek (http-54), Türk kadınlarının cumhuriyet ile kazanmış olduğu özgürlüklerinin kısıtlanması ve haklarını kaybetme tehlikesi altında olduğunu söylemlerinde dile getirmektedir. Görülmektedir ki göçmen erkeklerin sadece ekonomik sebeplerden gelmedikleri, asıl olarak cinsel arzuları için geldikleri ve yerli kadınların göçmen erkeklere karşı korunmaları gerektiği fikri işlenmektedir. Bunun sebebi milliyetçilik kuramlarında vatan bir kadın, ulus ise

erkek metaforu olarak karşımıza çıkmaktadır. Vatana yönelik yabancı unsurların saldırısı bir kadına taciz ve tecavüz gibi algılanmakta, ulusa/erkeğe "*namusuna*" sahip çıkma vazifesi verilmektedir (Gözdaşoğlu Küçükalioğlu, 2019, s. 158). Dolayısıyla söylemlerde ulusa/erkeklere seslenerek vatanın/kadınların tehlikede olduğu mesajı verilmektedir. Söylemlerde ise kadın aile kavramı içinde gizlenmektedir. İtalya Başbakanı ve aşırı sağ parti FdI lideri Meloni 2022 seçimlerinde tehlikede gördüğü *"Tanrı, Aile, Vatan"* kavramlarını slogan olarak kullanmıştır (Nijenhuis, 2023). Ümit Özdağ da benzer şekilde *"Atatürk'ün izinde ailemizi ve vatanımızı savunacağız"* demek suretiyle, aile ve vatan kavramları üzerinde durmakta ve slogan olarak kullanmaktadır (http-55).

Popülist partilerde, saf ve homojen halkın karşısında kozmopolit ve kötü niyetleri olan seçkinler görülmektedir. Avrupa'daki aşırı sağ partilerde seçkinler, karşımıza Brüksel, çokuluslu şirketler, küreselciler olarak çıkmaktadır. Popülist partiler ülkelerinde düzen partilerini, seçkinlerin emir eri olarak lanse etmektedir. Popülist partiler, düzen partilerinin seçkinlerin menfaatlerini savunmalarını nedeniyle suçlarken, kendilerini halkın iradesini yansıtan halkın temsilcisi konumuna getirmektedir. Zafer Partisi de mecliste yer alan iktidar ve muhalefet partilerini düzen ve sistem partileri olarak itham etmekte, kendilerini ise "*Türk milletinin iradesini*" taşıyan parti olarak tanımlamaktadır. Popülist partilerde olduğu gibi halkı homojen ve saf olarak betimlemekte ve "*gerçek demokrasiyi*" savunduklarını açıklamaktadır. Popülist partilerde kurtarıcı lider kültü bulunmaktadır. Zafer Partisi ile Özdağ bir bütün haldedir. Özdağ ve Zafer Partisi'ne bir kurtarıcı misyonu verilmektedir. Dolayısıyla, Zafer Partisi'nde Avrupa tipi milliyetçi popülizmin izleri görülmektedir.

Türkiye'ye gelen sığınmacı ve kaçakların ülke ekonomisine ağır bir yük getirdiği Özdağ tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Zafer Partisi, sığınmacıların ve kaçakların Türk emekçilerin işlerini elinden aldığı ve haklarını gasp ettiği yönünde beyanlarda bulunmaktadır. Türk vatandaşlarında da bu düşüncelerin hasıl olması, Zafer Partisi'nin söylemlerine alıcı bulmaktadır. Avrupa'daki aşırı sağ partiler refahın paylaşımından rahatsız iken, Zafer Partisi Türkiye'nin halihazırda refah seviyesi yüksek bir ülke olmadığını, Türkiye'nin refahı yaymakta sorunlar yaşadığını, sığınmacılar ve kaçaklar nedeniyle ekonomik

problemlerin içinden çıkılamaz hale geldiğini savunmaktadır. Zafer Partisi refah seviyesi yüksek yabancıların da gelmesine karşı çıkmaktadır. Özdağ, Türk vatandaşlığının 400 bin dolara satılamayacak kadar değerli olduğunu, Türklerin tarihi ve kültürel birikimlerinin satın alınamayacağını vurgulamakta ve *"Anadolu gayrimenkul değil, vatandır"* sözüyle karşı çıkmaktadır (Özdağ, 2023, s. 119). 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa'daki aşırı sağ partiler, neoliberal iktisadi politikalardan uzaklaşmış ve ülke kaynaklarının, kendi sermayedarların ve refahlarının korunmasına yönelik politika geliştirmişlerdir. Küreselcilere karşı ulusal değerlerini koruduklarını söylemleri üzerinden halka ulaşmaya çalışmışlardır. Avrupa'daki aşırı sağ partiler çokuluslu şirketlere karşı ekonomik milliyetçilik yaparak orta ve küçük işletmelere açılırken, refah şovenizmi ile emekçi sınıfa göz kırpmışlardır. Benzer şekilde Zafer Partisi de neoliberal politikalara karşı olduğunu açıkça belirtmektedir.

Özetle Zafer Partisi'nde, Avrupa'daki aşırı sağ partilerde olduğu gibi popülizm ve refah şovenizmi görülmektedir. Yabancı düşmanlığında ise Avrupa'daki aşırı sağ partilerde olduğu gibi uç noktalara varmamaktadır. Örneğin, Türkiye'de ortaya çıkan Ataman Kardeşliği[12] adı altında neonazi bir örgütün sığınmacılara yönelik şiddetine karşı çıkan ilk isim Ümit Özdağ olmuştur. Özdağ, sığınmacıların Türkiye'nin dostları olacak şekilde geri dönmelerini istediğini, bu durumun hukuki çerçevede ve siyasi alanda çözüm olduğunu savunmaktadır (Erdin, 2022 ve http-56). Dolayısıyla Özdağ, sığınmacılar ve kaçaklar meselesini siyasi alana taşıyarak meselenin şiddet boyutunda marjinalleşmesinin önüne geçmiştir. Zafer Partisi Türkiye'de Avrupa tipi ilk popülist milliyetçi bir parti örneğini teşkil etmektedir. Bu yönüyle milliyetçi partiler arasında yeni bir yüz olmuştur.

[12] Siyah zemin üzerinde birbirine bağlanmış üç hilali amblemleri olarak belirleyen neonazi örgüt, "*ırkın için öldür*" sloganıyla Pakistanlıları, Afganları, Arapları, Kürtleri, Ermenileri, Yahudileri, siyahileri katletmeyi savunmaktaydı. Özdağ, bu örgütün Zafer Partisi ve kendisiyle ilişkilendirilmek istendiğini fakat örgütü deşifre etmeleriyle ve haklarında şikâyette bulunmalarıyla bu durumun önüne geçtiklerini belirtmiştir. Neonazi örgüt kendi kendini feshetmiştir.

KAYNAKLAR

Abts, K., & van Kessel, S. (2015). *Populism.* Ed: James D. Wright. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences 2.Baskı içinde (s. 609-612), Amsterdam: Elsevier.

Akcan, A.T. (2018). Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeli Sığınmacıların Yeri ve Etkileri. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8 (2), 59-73

Akdemir, E., (2012). *Kimlik ve Kültür Tartışmaları Bağlamında Avrupa Kimliğinin ve Kültürünün Oluşumu ve Türkiye-Avrupa Birliğine İlişkilerine Etkisi*., Doktora Tezi. 17-49, Ankara

Akkoyunlu Ertan, K. ve Ertan, B. (2017). Türkiye'nin Göç Politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7-39

Aknur, M. (2020). Almanya'da Radikal Sağın Yükselişi: Almanya İçin Alternatif Partisi, Popülizm Ve Demokrasi. *International Journal of Social Inquiry*, 13 (2), 415-446

Albertazzi, D., Giovannini, A., ve Seddone, A. (2018). No regionalism please, we are Leghisti!. The transformation of the Italian Lega Nord under the leadership of Matteo Salvini. *Regional & Federal Studies*, 1–27.

Albertazzi, D. ve McDonnell, D. (2008). *Twenty- First Century Populizm: The Spectre of Western European Democracy*. London: Palgrave Macmillan.

Alikılıç, Ö., Gökaliler, E., & Alikılıç, İ. (2021). Nefret Söylemi Üzerinden Ötekileştirme: Twitter'da Mültecilere Yönelik Nefret Tipolojisi Analizi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (36), 501- 520.

Alkan, U. (2015). Avrupa'da Refah Devleti ve Göç İlişkisi: Refah Şovenizmi Örneği. *SBF Dergisi*, 70: 751-768

Alternative für Deutschland (AfD). (2016). Parti Programı. https://www.afd.de/grundsatzprogramm/#1 (Erişim Tarihi 07.10.2023)

Altaylı, F. (2023). Özdağ: Yavaş Aday Yapılmaz İse Adayımız İnce. https://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli-1001/3569466-ozdag-yavas-aday-yapilmaz-ise-adayimiz-ince (Erişim Tarihi: 02.02.2024)

Anderson, J. G. ve Bjørklund, T. (1990), Structural Changes and New Cleavages: the Progress Parties in Denmark and Norway, *Acta Sociologica*, 33(3), 195-217

Aras, İ., Sağıroğlu, A. (2020). Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Göçmen Karşıtlığı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46). 33-53

Armaoğlu, F. (2020). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. 28. Baskı. İstanbul: Kronik Yayınları

Art, D. (2011). *Inside the Radical Right: The Development of Anti Immigrant Parties in Western Europe*, New York: Cambridge University Press

Art, D. (2018). The Afd And The End Of Containment In Germany?. *German Politics and Society*, 36(2),76-86

Atikkan, Z. (2017). *Avrupa Benim: Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi*. İstanbul: Metis Yayınları

Atsız, H.N. (1943). *En Sinsi Tehlike*. 01.08.1946

Atsız, H.N. (1950). Türk Tarihinde Yabancı Kanlıların İhanet Serisi. *Orkun Dergisi*. https://huseyinnihalatsiz.com/makale/turk-tarihinde-yabanci-kanlilarin-ihanet-serisi/ (Erişim Tarihi: 28.02.2024)

Aşar, S., (2009), *Irk ve Irkçılık üzerine Tartışmalar ve Yeni Irkçılık*, Yüksek Lisans Tezi., Ankara

Aşcı, F.K. (2021). Migrants As Floating Signifiers in And Through Right-Wing Populist Political Style: The Case Of The Afd. *Marmara Journal Of European Studies*. 29 (2). 209-228

Aşıran, A. (2023). Hollanda'da Genel Seçimleri İslam Düşmanı Wilders'in Partisi Açık Ara Farkla Önde Tamamladı. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hollandada-genel-secimleri-islam-dusmani-wildersin-partisi-acik-farkla-onde-tamamladi/3062283 (Erişim Tarihi 09.12.2023)

Backes, U. (2006). The electoral victory of the NPD in Saxony and the prospects for future extreme-right success in German elections. *Patterns of Prejudice*, 40(2), 129–141.

Balıkoğlu, S. (2020). *Avrupa'da Radikal Sağ Partiler Ve Göç Karşıtlığı; Güvenlik Ekseninde Avusturya Özgürlük Partisi (Fpö) Ve Hollanda Özgürlük Partisi (Pvv) İncelemesi,* Yüksek Lisans Tezi., Tekirdağ

Balibar, E. ve Wallerstein, I. (2000). *Irk,Ulus, Sınıf, Belirsiz Kimlikler* (Çev: N.Ökten), İstanbul: Metis Yayınları

Bağlıoğlu, M., (2013). Taksonominin Kısa Tarihçesi Ve İlk Hayvan Taksonomisi Kitabımız: Mebâdî-İ Tasnîf-İ Hayvânâ. *Dört Öge* Dergisi,4 :32-36.

Balta, E., Elçi, E. ve Sert D. (2023). *2023 Seçimleri ve Türkiye'deki Göç Tartışmaları*. s.1-16

Bardakçı Tosun, S. (2022). İtalya'daki Suriyeli Mülteciler ve Artan Irkçılık. *Journal of Awareness*. 7(1): 01-15, DOI: 10.26809/joa.7.1.01

Batır, K. (2018). Avrupa Birliği'nin Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye İle AB Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşması Çerçevesinde Hukuki Bir Değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 585-604.

Bensmann vd. (2024). AfD, Milyonlarca Göçmeni Göndermek İçin Postdam'daki Bir Otelde Gizli Plan Yapmış. https://serbestiyet.com/dis-haber/afd-milyonlarca-gocmeni-gondermek-icin-postdamdaki-bir-otelde-gizli-plan-yapmis-154451/ (Erişim Tarihi 29.01.2024)

Berbuir, N., Lewandowsky, M. ve Siri, J. (2015), The AfD and its Sympathiers: Finally a Right-Wing popülist movement in Germany?. *German Politics*, 24(2), (154-178)

Bilici, B.(2020). *The Rise Of Populism And The Radical Right in European Politics: The Case Of Freedom Party Of Austria (FPÖ)*, Yüksek Lisans Tezi., İstanbul

Bora, T. (1995). *Milliyetçiğin Kara Baharı*, 2. Baskı. İstanbul: Birikim Yayınları

Bora, T. ve Canafe N. (2008). Türkiye'de Popülist Milliyetçilik. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Milliyetçilik*, Cilt 4, 3.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları

Bozkurt, C., (Yaz 2018). Bir Yahudi Aleyhtarının Anatomisi: Cevat Rifat Atilhan. *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*,2:102-119.

Brunazzo, M. ve Gilbert, M. (2017). Insurgents against Brussels: Euroscepticism and the right-wing populist turn of the Lega Nord since 2013. *Journal of Modern Italian Studies*, 22(5), 624–641. doi:10.1080/1354571x.2017.1389

Bruno, V.A., Downes, J.F. ve Scopelliti, A. (2021). Post-Fascism in Italy: "So why this flame, Mrs. Giorgia Meloni?. https://culturico.com/2021/11/12/post-fascism-in-italy-so-why-this-flame-mrs-giorgia-meloni/ (Erişim Tarihi: 21.02.2024)

Bull, A.C. (2014). The Fluctuating Fortnues of the Lega Nord, A.Mammone, E.G. Parini ve G.A. Veltri (Ed.). *The Routledge Handbook of Contemporary Italy: History, Politics, Society* içinde (s.204-214). New York, NY: Routledge.

Bulut, Y. (2011). İdeolojinin Tarihçesi. *Sosyoloji Dergisi*. 3(23). 183-206

Canovan, M., (1981). *Popülism*, New York: Harcourt Brace Jojanovic Inc.

Carr, E.H., (2021). *Nationalism and After*. London, United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Cep, Ö., (2009). *Aşırı Sağ ve Demokrasi*. İstanbul: Tasarım Yayınları.

Ceylan, A. ve Uslu, İ. (2022). Göç ve Siyaset: 50. Yılında Ulusal Cephe/Ulusal Birlik'in Göç Politikaları. *UPA Strategic Affairs*, 3 (1), 79-92.

Chryssogelos, A. S., (2015). Reaction and adaptation in the longue durée, Chap. 4. R. Saull, A.Anievas, N. Davidson, & A. Fabry. (Editörler) , *The Longue Durée of the Far-Righ An international historical sociology* içinde (s. 85-106). New York: Routledge.

Chueri, J. (2023). The Populist-Radical-Right Impact On The Welfare State. https://www.socialeurope.eu/the-populist-radical-right-impact-on-the-welfare-state (Erişim Tarihi: 02.11.2023)

Çakır, D.Ç., (2020). *Almanya'da Güçlenen Aşırı Sağ: Almanya için Alternatif Partisi*. U.B. Yıldız (Editör). Avrupa'da güçlenen Aşırı Sağ Partiler içinde (s. 7-27). Ankara: Detay Yayıncılık

Çalışkan, H., E., (2018). *The Rise of Populist Radical Right Parties in Europe: The Case of Alternative for Germany (AfD)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.

Çallı Kaplan, M. (2022). Türkiye'ye Yönelik Afgan Göçü ve Uygulanan Politikalar. *Göç Dergisi*, *9*(3), 307-328.

Çelik, E. (2005). *II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa'da Barışı Kurma ve Sürdürme Çabaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

D'Alimonte, R. (2019). How the Populists won in Italy. *Journal of Democracy*, 30(1), 114–127.

De Giorgi, E., ve Tronconi, F. (2018). The center-right in a search for unity and the re-emergence of the neo-fascist right. *Contemporary Italian Politics*, 10(4), 330–345.

De Koster, W., Achterberg, P., ve van der Waal, J. (2012). The new right and the welfare state: The electoral relevance of welfare chauvinism and welfare populism in the Netherlands. *International Political Science Review*, 34(1), 3–20.

De Lange, S.L. (2018). From Limited Multipartism to Extended Multipartism? The Impact of the Lijst Pim Fortuyn, the Partij voor de Vrijheid and the Socialistische Partij on the Dutch Party System, Chap. 3., S. Wolinetz, & A. Zaslove . (Editörler), *Absorbing The Blow: Populist Parties and Their Impact On Parties and Party Systems* içinde (s. 55-83). London: Rowman & Littlefield.

De Master, S. ve Le Roy, M.K., (July, 2000). Xenophobia and the European Union. *Comparative Politics*. 32(4), 419-436.

Deniş, H.E. (2021). Popülist Milliyetçilik. Ed: Hasan Acar, *Milliyetçilik Tipolojileri* içinde (s. 393-421). 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık

Deniz, T., & Aksu Kargın, İ. (2023). Twitter'da Göçmen-Karşıtı Söylemlerin Yükselişi: Zafer Partisi Örneği. *Göç Dergisi*, 10(2), 215–231.

Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışıları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 7, No. 18, 9-24, Aralık 2009

Dinçer, S., (2022). Avrupa'da İslamofobinin Yükselişe Geçmesinde Arap Baharı Sürecinin Etkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, *9*(86), s. 1462-1473

Dursunoğlu, İ., (2016). Sosyal Darwinizm. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1) , 210-221

Duverger, M., (1957). *Siyasi Partiler*. Bilgi Yayınevi.

Eatwell, R. (2003). *Fascism: A History.* Great Britain: Random House

Eraslan, K. (1989). Ahmet Yesevi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2. Cilt. https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/2/C02000696.pdf (Erişim Tarihi: 16.02.2024)

Ercilasun, A. B., (2021). *Atsız: Türkçülüğün Mistik Önderi*. Ankara: Panama Yayıncılık

Erdin, F. (2022). Irkın için Öldür" diyorlardı…Neo-Nazi Örgütü: Artık Yokuz. https://www.odatv.com/siyaset/irkin-icin-oldur-diyorlardi-neo-nazi-orgutu-artik-yokuz-237224 (Erişim Tarihi: 25.04.2024)

Erdölen, Y.E. (2022). İtalya'nın yeni başbakanı Giorgia Meloni: 19 yaşında bir Mussolini hayranının rüyası, merkez siyasetin kabusu. https://serbestiyet.com/gunun-yazilari/italyanin-yeni-basbakani-giorgia-meloni-19-yasinda-bir-mussolini-hayraninin-ruyasi-merkez-siyasetin-kabusu-105039/ , Erişim Tarihi: 18.11.2023

Ertuğral, Y., (2016). Liberal Avrupa ve Sosyal Avrupa Tartışması Gölgesinde Avrupa' da Aşırı Sağ'ın Yükselişi. *Euro Politika*. 1(1), 6-13

Eser, B.H. ve Memişoğlu, D., Özdamar G.,(2011). Sosyal Siyasetin Üretilmesi Sürecinde Refah Devletinden Neo-Liberal Devlete Geçiş: Devletin Kamu Hizmeti Sunma İşlevinin Değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 201-217

Farrell, R. (2022). Migrants in Italy Face Uncertainty After Far-Right Prime Minister's Win. https://abcnews.go.com/International/migrants-italy-face-uncertainty-prime-ministers-win/story?id=90916653 , Erişim Tarihi 25.11.2023

Finchelstein F., (2021). *Faşizmden Popülizme* (Çev: Ali Karatay, 2021),(2. Basım), İstanbul: İletişim Yayınları

Fisunoğlu, M. ve Köksel Tan, B. (2009). Keynes Devrimi ve Keynesyen İktisat. *Ekonomik Yaklaşım*. 20 (70), s. 31-60

Gencer, B. (2006). Siyasetin Akıbeti: İdeoloji ve Ütopya. *Öneri*. 7 (25). 167-173.

Giuffrida, A. (2021). Matteo Salvini: 'I Refuse To Think Of Substituting 10m Italians With 10m Migrants'. https://www.theguardian.com/world/2021/nov/25/matteo-salvini-interview-far-right-migration . Erişim Tarihi: 27.12.2023

Goerres, A., Spies, D. C. ve Kumlin, S. (2018). The Electoral Superporter Base of the Alternative for Germany. *Swiss Political Sciense Review*, 24(3), 246-269

Gökmen, H. (2018). Hollandalı Politikacı Geert Wilders'ın "Fitna" Filmi Çerçevesinde Bir Algı ve İmaj Olarak İslamofobi. *Antakiyat*, 1(1), 84-98.

Göktürk, G. (2016). Siyasal Partilerin Doğuşu: Tarihsel ve Toplumsal Kökenleri. *Sosyoloji Konferansları*, 54 (2), 245-273

Gözdaşoğlu Küçükalioğlu, E. (2019). Milliyetçilik Kuramlari Ve Toplumsal Cinsiyet: Genel Bir Değerlendirme. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 151-163.

Gülyüz, Y. ve Akdemir E. (2020). *Göçmen Tartışmaları Bağlamında Avusturya, İsviçre ve Macaristan'da Aşırı Sağ Partilerin Yükselişi*. Ankara: Taşhan Kitap Yayınları

Greenhill, K. M. (2008) Strategic Engineered Migration as a Weapon of War, *Civil Wars*, 10:1, 6-21, DOI: 10.1080/13698240701835425

Güngör, F. Ş. (2018). *Zenofobi, Yabancı Düşmanlığına Felsefi Bir Yaklaşım.* Ankara: Maarif Mektepleri Yayınları.

Halhalli, B. (2020). Avrupa'daki Aşırı Sağ Partilerin İdeolojik Yapısı. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (20), 450-471

Halhalli, B. (2021a). Fransa Birleşme Partisi ve Göçmen Karşıtlığı. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (INIJOSS), 10(1), 170-190

Halhalli, B. (2021b). Popülizm Bağlamında Avusturya Özgürlük Partisi (Freiheitliche Partei Österreichs – FPÖ) ve Yabancı Düşmanlığı. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 4 (8) , 152-178

Heywood, A. (2013). *Siyasi İdeolojiler* (Çev.: A.Bayram, Ö.Tüfekçi, H.İnanç, Ş. Akın ve B.Kalkan) (5.baskı). Ankara: Liberte Yayınları

Huntington, S. (2015). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzenin Kurulması* (Çev: M.Turhan ve Y.Z.C Soydemir) (14.Basım). İstanbul: Okuyan Us

Husbands, C. T. (2015). Political Parties: Extreme Right. *London School of Economics and Political Science*, 2(18), 410-416.

Huysseune, M. (2010). Landscapes as a symbol of nationhood: the Alps in the rhetoric of the Lega Nord. *Nations and Nationalism*, 16(2), 354–373.

Ignazi, P., (2003). *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Ivaldi, G. (2004). *Droites populistes et extrêmes en Europe occidentale*, Paris: La Documentation Française'den aktaran P.Hainsworth (2008), The Extreme Right in Western Europe. London and New York: Routledge. s. 68-69

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. 10 Aralık 1948. https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/ (Erişim Tarihi 10.03. 2024)

İyilikli, H. H. (2022). Sendikal Örgütlenmenin İncelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 11(33), 559-579.

Jamin, J. (2013). *Notes on Popülism and Extreme Right*, A.Mammone, E.Godin ve B.Jenkins (Ed.), Varieties of Right Wing Extremism in Europe içinde, New York: Routledge

Jones, T. (2022). Fratelli d'Italia's Burning Flame — why the medium is the message for Giorgia Meloni. https://engelsbergideas.com/notebook/fratelli-ditalias-burning-flame-why-the-medium-is-the-message-for-giorgia-meloni/ (Erişim Tarihi: 21.02. 2024)

Kallis, A. (2012). Landscapes of 'Othering' in Postwar and Contemporary Germany: The Limits of the 'Culture of Contrition' and the Poverty of the Mainstream. *Studies in Ethnicity and Nationalism*. 12(2), 387-407

Kapani, M., (2019). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Serbest Kitaplar.

Karadağ, A.K. (2023). Makro-Bölgeselcilikten Radikal Sağ Popülizme: Lega Nord Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kasım 2023(3), 801-812.

Karasu, M.A., (2018). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 2, s. 51-73

Karataş, İ. (2019). Avrupa'da popülist partilerin yükselişi; Hollanda'da PVV örneği, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 28-42.

Karnitschnig, M. (2016). Austria's right-wing insurgency. *Politico*, (19.05.2016), https://www.politico.eu/article/austria-political-upheaval-not-just-flirtingwith-far-right-werner-faymann-norbert-hofer-fpo/, (Erişim Tarihi: 11.04.2023).

Karpuzcu, T., (2020). Hollanda'da Güçlenen Aşırı Sağ. U.B. Yıldız (Editör). *Avrupa'da güçlenen Aşırı Sağ Partiler içinde* (s. 85-121). Ankara: Detay Yayıncılık

Kaya, A. (2023). Geert Wilders: Seçkinlerin Hegemonik İktidarına Karşı Sıradan İnsanların Sözcüsü Olma İddiası. https://bpy.bilgi.edu.tr/en/blog/geert-wilders-seckinlerin-hegemonik-iktidarina-kar/ .Erişim Tarihi (12.12.2023)

Kaya, E. E. ve Durgun, Ş. (2020). Irkçılığın Dönüşümü: Kavramsal Ve Kuramsal Bir Analiz. *Akademik Hassasiyetler*, 7(13), 79-102.

Kedikli, U. ve Akça, M. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Avrupa'da Artan İslamofobi.
TESAM Akademi Dergisi, 4(1), 57-95.

Kennedy, R. (2019). Italy's Matteo Salvini accused of racism after 'dirty gypsy' comments. https://www.euronews.com/2019/08/02/italy-s-matteo-salvini-accused-of-racism-after-dirty-gypsy-comments Erişim Tarihi: 27.12.2023

Keskin, Ö.H. (2023). Türkiye'deki Sığınmacı Sayısı: Veriler Ne Söylüyor? https://teyit.org/dosya/turkiyedeki-siginmaci-sayisi-veriler-ne-soyluyor .Erişim Tarihi: 14.02.2024

Kılıç, E. ve Kalkan, E. (2021). 1950 ve 1960 Yılları Arasında Türkiye'de Sol İdeolojinin Güvenlikleştirilmesi. *Atatürk Yolu Dergisi*, 69, 343-359

Kışlalı, A.T. (2000). *Siyaset Bilimi*. 8. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi

Kıyağan, A. (2019). Avusturya'da erken genel seçimlerin resmi sonuçları açıklandı. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-da-erken-genel-secimlerin-resmi-sonuclari-aciklandi/1601753 (Erişim Tarihi: 25.04.2023)

Kıyağan, A. (2020). Avusturya'da yeni hükümet yemin ederek göreve başladı. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-da-yeni-hukumet-yemin-ederek-goreve-basladi/1694994 (Erişim Tarihi: 25.04.2023)

Kim, S. (2017). "The Populism of the Alternative for Germany (AfD): An Extended Essex School Perspective". *Palgrave Communications*, 3(5), 1-11

Kirchgaessner, S. ve Tondo, L. (2018). Matteo Salvini extends Northern League's appeal as far south as Sicily. https://www.theguardian.com/world/2018/mar/01/matteo-salvini-extends-his-far-right-appeal-as-far-as-sicily . Erişim Tarihi: 27.12.2023

Koçak, O. ve Gündüz, D. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91.

Kumartaşlıoğlu, S. (2014). Türk Kültüründe Ateş ve Ocak İyeleri. *Karadeniz Araştırmaları*. Güz 2014. Sayı: 43, 175-190

Kütük, B.Ş. (2019)., *Fransa'da Aşırı Sağın Yükselişi: Ulusal Cephe Hareketi*., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Kymlicka, W., & Banting, K. (2006). Immigration, Multiculturalism, and the Welfare State. *Ethics & International Affairs, 20(03), 281–304.*

Larcher, T. ve Thompson, H. (2022). Macron - Le Pen: What do they each pledge to change if elected? https://tr.euronews.com/2020/12/12/avusturya-da-hukumetin-dag-lmas-na-yol-acan-ibiza-skandal-n-n-bas-sorumlusu-berlin-de-yaka (Erişim Tarihi: 25.04.2023)

Llach, L. (2023). *Hollanda Genel Seçimlerinizde Bilmeniz Gereken Her Şey*. https://tr.euronews.com/2023/11/21/hollanda-genel-secimleri-hakkinda-bilmeniz-gereken-her-sey . Erişim Tarihi: (09.12.2023).

Macit, M.H. (2013 Haziran). Faşizmin Resmi Düşünürü: Giovanni Gentile. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 50, 55-64

Mammone, A. (2018). Salvini's main legacy will be the legitimisation of xenophobia. https://www.aljazeera.com/opinions/2018/12/24/salvinis-main-legacy-will-be-the-legitimisation-of-xenophobia . (Erişim Tarihi: 27.12.2023)

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay & D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McGowan, L. (2002). *The Radical Right in Germany: 1870 To The Present*. Routledge

Memmi, A., (2009). *Sömürgeci İnsanın Portresi, Sömürgeleştirenin Portresi* (Çev:Şen Süer). İstanbul: Versus Kitap

Meşe, Z. (2023). Avrupa'da Aşırı Sağ Partilerin Geleceği. *Kriter Dergi*. Yıl: 8, Sayı:81. https://kriterdergi.com/dis-politika/avrupada-asiri-sag-partilerin-gelecegi (Erişim Tarihi: 27.01.2024)

Minkenberg, M. (2013). *The European Radical Right and Xenophobia in West and East: Trends, Patterns and Challenges*. Ed. Ralf Melzer ve Sebastian Serafin. Right-Wing Extremism in Europe içinde. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung

Mudde, C., (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.

Mudde, C., (2007). *Populist Radical Right in Europe*. New York: Cambrige University Press.

Mudde, C. ve Katwasser C. R., (2017). *Populism A Very Short Introductions*, New York: Oxford University Press

Müller, J. (2021). *Popülizm nedir?* (Çev:Onur Yıldız). İstanbul: İletişim Yayınları

Nijenhuis, L. (2023). Why Giorgia Meloni Fight For Family. https://cne.news/article/3400-why-giorgia-meloni-fights-for-the-family (Erişim Tarihi: (02.01.2024)

Oytun, O. ve Gündoğar Senyücel, S. (2015). ''Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri'' *ORSAM Rapor No*: 195, Ocak 2015.

Öner, S. (2014). Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni 'Öteki'ler ve Türkiye'nin Avrupa Üyeliği. *Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 163-184.

Özbek, H. S. (2021). *Teori ve Pratikte Irkçılık.* Ankara: Fol Kitap

Özcan, Y. (2022). Macron ve Aşırı Sağcı Le Pen Ne Vaad Ediyor. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-cumhurbaskani-adaylari-macron-veya-asiri-sagci-le-pen-ne-vadediyor/2568089 (Erişim Tarihi: 31.03.2023)

Özdağ, Ü. (2020). *Stratejik Göç Mühendisliği*. 2. Baskı Ekim 2020. https://www.21yyte.org/tr/duyurular/stratejik-goc-muhendisligi-kitabini-simdi-ucretsiz-olarak-okuyabilirsiniz (Erişim Tarihi: 17.02.2024)

Özdağ, Ü. (2022). *Saray Rejiminin Çöküşü*. İstanbul: Destek Yayınları

Özdağ, Ü. (2023). *Demografik İşgal: Kavimler Göçüyle İşgal Edilen Türkiye*. 6. Baskı. İstanbul: Destek Yayınları

Özdemir, Ç. (2016). Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi? *Bilgi Sosyal Bilimler*, (2), 81-102.

Özen, Ç., ve Akdevelioğlu, A. (2016). İkinci Dünya Savaşında Fransa'da Liderlik Mücadelesi: Üçüncü Cumhuriyet'ten Vichy Fransası'na Fransız Siyasetinde Yapısal Salınım. *Ankara Avrupa Çalışmaları dergisi*, 145-172

Özervarlı, M.S. (2009). Selefiyye. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 36. Cilt, https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/36/C36011967.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2024).

Özkırımlı, U., (2008). *Milliyetçilik ve Türkiye-AB İlişkileri*, İstanbul: Tesev Yayınları

Özkul O., Çomak, N. ve Uzun, H. (Yaz 2019), Osmanlı Devleti'nde Yahudilik: Ebüzziya Tevfik'in Millet-i İsrailiye Kitabı, *Filistin Araştırmaları Dergisi*, 5, 59-80

Parker, J. (2024). Almanya'da Kitlesel Sınır Dışı Planının Konuşulduğu Toplantı: Aşırı Sağcı Afd Kapatılabilir Mi?. https://www.bbc.com/turkce/articles/cp3e1xdlg0do (Erişim Tarihi: 29.01.2024)

Passarelli, G. (2015). *Populism and the Lega Nord.* (E.Jones ve G. Pasquino, Ed.), Oxford University Press

Passmore, K. (2002). *Fascism a very short introduction*. New York: Oxford University Press.

Paxton, R. O. (2004). *The Anatomy of Fascism*. New York: Alfred A. Knopf

Pınar, Ö. (2022a). İtalya'da seçimi aşırı sağ kazandı, Giorgia Meloni 'Herkes için yöneteceğiz' dedi. https://www.bbc.com/turkce/articles/clwj8j2nydvo (Erişim Tarihi: 18.11.2023)

Pınar, Ö. (2022b). Giorgia Meloni: İtalya'nın ilk kadın başbakanı olmaya giden aşırı sağcı siyasetçi. https://www.bbc.com/turkce/articles/cgx01wq52l7o.amp . (Erişim Tarihi: 28.11. 2023)

Raniolo, F. ve Tarchi, M. (2014). The Political Right, A.Mammone, E. G. Parini ve G. A. Veltri(Ed.), *The Routledge Handbook of Contemporary Italy: History, Politics, Society* içinde (s. 169-181), New York, NY:Routledge

Rathzel, N. (2002). Developments in Theories of Rascism. The Evens Foundation (ed.), in *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, New York and Oxford: Berghahn Book

Rassemblement National (2022). Le Contrôle De L'immigration Tematik Kitapçık.

Resmi Gazete (1994), Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Sayı: 22127, 30. 11. 1994, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22127.pdf, (Erişim Tarihi: 05.02. 2024)

Resmi Gazete (2006), İskan Kanunu, Sayı: 26301, Kanun No: 5543, 19.09.2006, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm, (Erişim , Tarihi: 05. 02. 2024).

Resmi Gazete (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Sayı: 28615, Kanun No: 6458, 11. 04. 2013,

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm (Erişim Tarihi: 07.02. 2024)

Resmi Gazete (2014). Milletlerarası Andlaşma, Sayı: 29076, Karar Sayısı: 2014/6652, 02.08.2014,

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140802-1.htm (Erişim Tarihi: 02.05.2024)

Russo, L. (2014). The role of non-voting in shifts in support for Italian political parties 2006-2008. *Cahiers du Cevipol*. 2014/3. s. 1-30

Russo, L. ve Vegetti, F. (2023) The general election of 2022: the return of bipolarity?, *Contemporary Italian Politics*, 15:2, 159-174

Saç., S., (2017). Front National: Radikal (Popülist) Sağdan (Ilımlı) Neo-Popülist Sağa. *Mülkiye Dergisi*, 41(1), 259-290.

Sander, O. (2020). *Siyasi Tarih 1918-1994*. 30.Baskı. Ankara: İmge Kitabevi

Sarı, T. (2019*). Suriye Mülteci Krizinin Türkiye ve Avrupa Ekonomileri Üzerine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Malatya

Sayan Cengiz, F. (2021). Popülist Siyasette Hegemonik Erkeklik ve Hegemonik Kadınlık: Marine Le Pen ve Popülist Radikal Sağın Cinsiyeti. *Moment Dergi*, 269-288

Solomos, J. (2019). 'Strangers in their own land': Powellism's policy impact. *Patterns of Prejudice*, 53(2), 200–209.

Sülün, D. (2020). *Fransa'da Güçlenen Aşırı Sağa Yönelik Siyasi ve Ekonomik Perspektiften bir inceleme*. U.B.Yıldız (Ed.). Avrupa'da Güçlenen Aşırı Sağ Partiler içinde. Ankara: Detay Yayıncılık

Stockemer, D. (2017). *The Front National in France continuity and change under JeanMarie Le Pen and Marine Le Pen*. Switzerland: Springer Nature.

Şenel, A. (1984). *Irk ve Irkçılık Düşüncesi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

Şener, B. & Ş. Uzun (2022), Ekonomik Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik Bağlamında Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi: Fransa "Ulusal Cephe" Partisi Örneği. *Sosyoekonomi*, 30(54), 467-496.

Şimşek, Z.K. (2018). İtalya'da yabancı düşmanlığı: Yeni bir Roman Sürgünü Mü?. http://platform24.org/yazarlar/3131/italya-da-yabanci-dusmanligi--yeni-bir-roman-surgunu-mu (Erişim Tarihi: 27.12.2023)

Tahiroğlu, M. (2022). Göç Politikaları: Türkiye'deki Mülteciler ve 2023 seçimleri. https://tr.boell.org/tr/2022/09/20/goc-politikalari-turkiyedeki-multeciler-ve-2023-secimleri (Erişim Tarihi 14.02.2023)

Taş, M. (1999). *Avrupa'da Irkçılık*. Ankara: İmge Kitabevi

Taşdelen, B. (2020). Twitter'da Suriyeli mültecilere karşı çevrimiçi nefret söylemi: # Suriyelileriistemiyoruz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 562-575.

Terrell, T.D. (2009). *The Economic of Destutt de Tracy*. T. Jefferson (Ed.) A Treatise on Political Economy By the Count Destutt Tracy içinde. Alabama: Ludwig von Mises Institute

Tiso, G. (2022). What's in a Flame? Giorgia Meloni. https://overland.org.au/2022/09/whats-in-a-flame-giorgia-melonis-italy/ (Erişim Tarihi: 21.02.2024)

Toktaş, B.E. ve Tok, A. (2022). Ulusal ve Uluslararası Hukuka Göre Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *İnsamer*, Rapor 158

Uçar, S. (2018). *A critical discourse analysis of the anti Turkish discourse of Austrian Freedom Party*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

Uzunçayır, C. (2021). *Neo Faşizmden Popülizme Avrupa'da Aşırı Sağ: Almanya ve İtalya Örnekleri*, İstanbul: Liberus Kitap

Valbruzzi, M. ve Ventura, S. (2023). *Fratelli d'Italia and Lega What is the recipe for success of Italian populism*, Friedrich-Ebert-Stiftung

Valk, I.V.D (2017). 2016 Avrupa İslamofobi Raporu: Hollanda'da İslamofobi. *Seta Analiz*, sayı:199, 1-23

Vampa, D. (2023). *Brothers of Italy: A New Populist Wave in an Unstable Party System*. İsviçre: Palgrave: Macmillan

Van Dijk, T. (2003). "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım", N. Ateş (Çev.), B. Çoban (Ed.). *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji-Din-İdeoloji* içinde (s.14-109). İstanbul: Su Yayınevi

Verbeek, B. , Zaslove, A. Ve Rooduijn, M. (2017). *Italian Populism: Toppling and Re-building the Party System Twice*, S.B. Wolinetz ve A.Zaslove (Ed.). Absorbing the blow: Populist Parties and Their Impact on Parties and Party Systems içinde (s. 197-222). Londra New York: ECPR Press Rowman&Littlefield International.

Voerman, G. ve Lucardie, P. (1992). The extreme right in the Netherlands. *European Journal of Political Research*, 22(1), 35–54. doi:10.1111/j.1475-6765.1992.tb00304.x

Voerman, G. ve Lucardie, P. (2013). *Geert Wilders and the Party for Freedom: A Political Entrepreneur in the Polder*. In K. Grabouw, & F. Hartleb (Eds.), Exposing the Demogogues: Right-wing and National Populist Parties in Europe (pp. 187-204). Centre for European Studies & Konrad-Adenauer-Stiftung.

Von Beyme, K. (1988). Right-Wing Extremism in Post-War Europe. *West European Politics*, 11(2), 1-18.

Vossen, K. (2010). Populism in the Netherlands after Fortuyn: Rita Verdonk and Geert Wilders Compared. *Perspectives on European Politics and Society*, 11(1), 22–38.

Van der Wall, J., Achterberg P., Oorschot V.W. (2011). Why Are in Some European Countries Immigrants Considered Less Entitled to Welfare, *International Political Science Review* ,34(1) 3–20.

Wiggen, M. (2012) "Rethinking Anti-Immigration Rhetoric After the Oslo and Utoya Terror Attacks", *New Political Science*, 34 (4): 585-604

Wilders, G. (2012). *Marked for Death: Islam's War against the West and Me*. New York: Regnery Publishing.

Williams, A., Hinck, K., Karklis L., Schaul, K., Stamm, S. (2016), How Two Brussels Neighborhoods Became 'A Breeding Ground' For Terror. https://www.washingtonpost.com/graphics/world/brussels-molenbeek-demographics/ (Erişim Tarihi: 25.02.2024)

Yağız, D. ve Can, C. (2023). Avrupa'da Sağ Popülizm: Hollanda'da Özgürlük Partisi Örneği. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 6(2), 61-74.

Yalazı, E. (2020). Panhellenizmin Kölelik Boyutu. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(1), 289-327.

Yıldırım, G. E. (2023). 2022 Fransa Başkanlık Seçimlerindeki Temel Dinamik: Popülizm. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 11(1), 120-153.

Yılmaz, F. (2008). *Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı*. Ankara: USAK

Yılmaz, Y. (2021). Avusturya ve Avrupa'da Müslümanlar: Sosyal ve Ekonomik Bir Uçurumun Analizi (2). https://daktilo1984.com/forum/avusturya-ve-

avrupada-muslumanlar-sosyal-ve-ekonomik-bir-ucurumun-analizi-2/ (Erişim Tarihi: 02.01.2023)

Yuvalı, E. (2018). Hak Temelli Sosyal Yardım ve Klientalizm. *TBB Dergisi*, 185, s.383-404

Yücekök, A., 1967. XIX. Yüzyılda Toplumsal Sorunlar Karşısında İngiliz Siyasal Partilerinin Evrimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 22(4), 267-292.

Zafer Partisi (2021a). Parti Programı. https://zaferpartisi.org.tr/parti-programi/ (Erişim Tarihi: 16.02.2024)

Zafer Partisi (2021b). Kuruluş Manifestosu. https://zaferpartisi.org.tr/kurulus-manifestosu/ . (Erişim Tarihi: 11.03.2024)

Zaslove, A. (2008). Exclusion, Community, and a Populist Political Economy: The Radical Right as an Anti-Globalization Movement. *Comparative European Politics*, 6(2), 169–189.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: https://www.britannica.com/biography/George-C-Wallace (Erişim Tarihi: 12.12.2022)

http-2:https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/introduction-to-the-holocaust (Erişim Tarihi: 19.12.2022)

http-3: https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim Tarihi: 17.03.2023)

http-4:https://www.ensonhaber.com/ic-haber/erdogan-ombudsmanlik-konferansinda-konusuyor (Erişim Tarihi: 17.03.2023)

http-5: https://www.endeksa.com/tr/analiz/antalya/endeks/kiralik/konut (Erişim Tarihi: 17.03.2023)

http-6: https://www.sozcu.com.tr/2022/saglik/turkiye-suriyelilerle-ilgili-bu-verileri-konusuyor-7018188/ (Erişim Tarihi: 19.03.2023)

http-7: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatlari (Erişim Tarihi: 19.03.2023)

http-8: https://www.worldbank.org/tr/news/press-release/2023/02/27/earthquake-damage-in-turkiye-estimated-to-exceed-34-billion-world-bank-disaster-assessment-report (Erişim Tarihi: 22.03.2023)

http-9: https://www.britannica.com/biography/Marine-Le-Pen (Erişim Tarihi: 31.03.2023)

http-10: https://tr.euronews.com/2020/12/12/avusturya-da-hukumetin-dag-lmas-na-yol-acan-ibiza-skandal-n-n-bas-sorumlusu-berlin-de-yaka (Erişim Tarihi: 25.04.2023)

http-11: https://sputniknews.com.tr/20150905/1017571152.html (Erişim Tarihi: 10.05.2023)

http-12:https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/lebensraum(Erişim Tarihi: 16.05.2023)

http-13: https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/nazi-racism (Erişim Tarihi: 17.05.2023)

http-14: https://tr.euronews.com/2022/06/18/almanyada-asiri-sagci-afdnin-es-genel-baskanlari-chrupalla-ve-weidel-oldu (Erişim Tarihi: 03.10.2023)

http-15: https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58702421 (Erişim Tarihi: 03.10.2023)

http-16: https://www.dw.com/tr/almanyada-sağ-popülistler-ana-muhalefet-olma-yolunda/a-42303437 (Erişim Tarihi: 10.10.2023)

http-17: https://bridge.georgetown.edu/research/factsheet-giorgia-meloni/ (Erişim Tarihi: 29.11.2023)

http-18:https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/italy/2019-2024/ (Erişim Tarihi:24.12.2023)

http-19: https://fipra.com/insights/italy-general-election-2022/ (Erişim Tarihi: 24.12.2023)

http-20: https://www.theguardian.com/world/2017/feb/19/geert-wilders-dutch-far-right-leader-criticised-calling-moroccans-scum (Erişim Tarihi: 10.12.2023)

http-21:https://sputniknews.com.tr/20231123/hollandadaki-secimlerin-galibi-turkiye-ve-islam-karsitligi-ile-taninan-geert-wilders-kimdir-1077704478.html (Erişim Tarihi : 16.12.2023)

http-22: https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1p7e9n062o (Erişim Tarihi: 16.12.2023)

http-23: https://sputniknews.com.tr/20231123/hollandadaki-secimlerin-galibi-turkiye-ve-islam-karsitligi-ile-taninan-geert-wilders-kimdir-1077704478.html (Erişim Tarihi : 16.12.2023)

http-24a: https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim Tarihi: 12.02.2024)

http-24b: https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim Tarihi: 09.06.2024)

http-25: https://www.goc.gov.tr/hakkimizda (Erişim Tarihi: 14.02.2024)

http-26:https://www.sozcu.com.tr/ozdag-dan-carpici-afgan-multeci-iddiasi-p26898 (Erişim Tarihi: 03.03.2024)

http-27: https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler (Erişim Tarihi:14.02.2024)

http-28:https://www.goc.gov.tr/istanbulda-39-ilcenin-yabancilarin-ikamet-izinlerine-kapatildigi-iddialarina-iliskin-basin-aciklamasi (Erişim Tarihi: 14.02.2024)

http-29:https://www.ensonhaber.com/ic-haber/erdogan-ombudsmanlik-konferansinda-konusuyor (Erişim Tarihi: 14.02.2024)

http-30: https://zaferpartisi.org.tr/ozgecmis/ (Erişim Tarihi 02.02.2024)

http-31: https://habercitv.net/avrupadaki-sag-populizm-turkiyeye-mi-sicradi/ (Erişim Tarihi: 02.02.2024)

http-32: https://fr.wikipedia.org/wiki/Rassemblement_national (Erişim Tarihi: 21.02.2024)

http-33: https://zaferpartisi.org.tr/kurumsal-kimlik/ (Erişim Tarihi: 21.02.2024)

http-34:https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/4-siyasi-partinin-bir-araya-geldigi-yeni-ittifakta-sona-dogru-gidiliyor-2014518#google_vignette (Erişim Tarihi: 02.02.2024)

http-35:https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/muharrem-ince-mesajla-4lu-ittifaktan-ayrildi-2057984#google_vignette (Erişim Tarihi: 03.02.2024)

http-36: https://www.bbc.com/turkce/articles/cljg0wl8e6go (Erişim Tarihi: 03.02.2024)

http-37:https://zaferpartisi.org.tr/prof-dr-umit-ozdag-secim-sonuclarini-degerlendirdi/ (Erişim Tarihi: 04.02.2024)

http-38:https://www.trthaber.com/haber/gundem/chp-ve-zafer-partisinin-gizli-protokolunun-maddeleri-ortaya-cikti-815202.html (Erişim Tarihi: 04.02.2024)

http-39:https://www.sabah.com.tr/secim/31-mart-2024-yerel-secim-sonuclari (Erişim Tarihi: 22.04.2024)

http-40: https://www.konya365.com/umit-ozdagin-duvarindaki-haritada-konya-neden-isaretli (Erişim Tarihi: 18.02.2024)

http-41: https://www.youtube.com/watch?v=xz99nNVlano&t=4s Yayın Tarihi: 22.02.2022 (Erişim Tarihi: 22.02.2024)

http-42: https://twitter.com/umitozdag/status/1422444578775445509 (Erişim Tarihi: 27.03.2024)

http-43: https://sputniknews.com.tr/20200223/iyi-partili-ozdag-20-sene-sonra-turkiyede-15-milyon-suriyeli-olacak-1041460139.html (Erişim Tarihi: 03.03.2024)

http-44: https://www.indyturk.com/node/498006/siyaset/%C3%BCmit-%C3%B6zda%C4%9F-i%CC%87%C5%9Fimiz-t%C3%BCrk-k%C4%B1zlar%C4%B1n%C4%B1n-sokaklarda-g%C3%BCvenlik-i%C3%A7inde-y%C3%BCr%C3%BCmesini (Erişim Tarihi: 01.03.2024)

http-45: https://t24.com.tr/video/umit-ozdag-paylasti-afganistan-da-erkek-cocuklarinin-istismar-edildigi-bacha-bazi-gelenegi-taksim-de,54267 (Erişim Tarihi: 01.03.2024)

http-46: https://www.youtube.com/watch?v=OEljScEMgHE Yayın Tarihi: 30.12.2022 (Erişim Tarihi: 28.02.2024)

http-47: https://www.youtube.com/watch?v=y_1qFtmGgKk Yayın Tarihi: 27.12.2023 (Erişim Tarihi: 28.02.2024)

http-48: https://www.youtube.com/watch?v=gfnqgWJwGtI Yayın tarihi: 20.03.2024. (Erişim Tarihi: 22.03.2024)

http-49: https://www.youtube.com/watch?v=CTJa2PQzKjM Yayın Tarihi: 25.08.2023 (Erişim Tarihi: 21.03.2024)

http-50: https://www.youtube.com/watch?v=hRLwwJwnzlI Yayın Tarihi: 26.08.2023 (Erişim Tarihi: 10.03.2024)

http-51: https://www.youtube.com/watch?v=hLi-A_qk_aE Yayın Tarihi: 13.03.2022 (Erişim Tarihi: 13.03.2024)

http-52: https://www.youtube.com/watch?v=NIs-ICJ75yk&t=1154s Yayın Tarihi: 11.02.2024 (Erişim Tarihi: 10.03.2024)

http-53:https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-insani-yardimlari.tr.mfa#:~:text=Keza%2C%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirdi%C4%9Fimiz%205%2C587%20milyar%20Dolar,Dolar%C4%B1%20ve%20%250.98%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fmi%C5%9Ftir. (Erişim Tarihi: 18.03.2024)

http-54:https://www.veryansintv.com/umit-ozdag-yeter-sokaklar-alev-alev/ (Erişim Tarihi: 26.03.2024)

http-55: https://haberiniz.com.tr/umit-ozdag-vatanimizi-ve-ailemizi-savunacagiz/ (Erişim Tarihi:27.03.2024)

http-56: https://www.youtube.com/watch?v=qs_b_ppL3wo Yayın Tarihi: 03.06.2023 (Erişim Tarihi: 25.04.2024)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Muhammed Eren MACE

Doğum Yeri ve Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans Öğrenimi : Hakkari Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

İLETİŞİM

E-Posta Adresi :

Tarih : 31/05/2024